

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

КЕРІВНИЦТВО З ВИЗНАННЯ ПОПЕРЕДНЬОГО НАВЧАННЯ

Навчально-методичний посібник

**Видання здійснено в рамках проєкту Європейського Союзу
609995-EPP-1-2019-1-PL-EPPKA2-CBHE-SP**

2024

УДК 378.091.214.18 - 047.272(072)

К36

DOI: 10.31653/978-617-7857-42-5/NUOMA/KVFN

Рекомендовано до друку Консорціумом проєкту Європейського Союзу «Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів» 7 листопада 2024 р., м. Таллінн.

Рецензенти:

В. І. Луговий, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України, Національний експерт з реформування вищої освіти України Програми ЄС Еразмус+

Ю. М. Рашкевич, доктор технічних наук, професор Національного університету «Львівська політехніка», член Національного агентства кваліфікацій, Національний експерт з реформування вищої освіти України Програми ЄС Еразмус+

Керівництво з визнання попереднього навчання: навчально-методичний посібник / За ред. В. М. Захарченка – Одеса : НУ ОМА, 2024. – 128 с.
ISBN 978-617-7857-42-5

У посібнику наведено навчально-методичний матеріал щодо міжнародного та національного досвіду визнання попереднього навчання, надані рекомендації щодо методологічних підходів до організації процедур визнання закладами освіти здобутих у попередньому досвіді результатів навчання та кваліфікацій. Розглядаються питання визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної освіти, неформальної освіти та інформального навчання. Посібник призначений для навчання викладачів та фахівців, які задіяні у процедурах визнання здобутих у попередньому досвіді результатів навчання та кваліфікацій, та для практичного використання під час здійснення процедур визнання.

УДК 378.091.214.18 - 047.272(072)

Автори-укладачі: М. М. Борис, В. М. Захарченко, О. А. Криклій, Д. Г. Парменова, І. Ф. Погребняк, А. В. Стойка, М. Франкович

За редакцією В. М. Захарченка

Видання здійснено в рамках проєкту ЄС 609995-EPP-1-2019-1-PL-EPPKA2-SVNE-SP «Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів».

Проєкт фінансовано за підтримки Європейської Комісії. Це видання відображує лише погляди авторів, Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ньому.

© Консорціум проєкту ЄС «Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів», 2024

© М. М. Борис, В. М. Захарченко, О. А. Криклій, Д. Г. Парменова, І. Ф. Погребняк, А. В. Стойка, М. Франкович, 2024

ISBN 978-617-7857-42-5

Зміст

Передмова	5
Частина 1. Основні поняття, підходи та інструменти визнання.....	7
1.1. Поняття і роль визнання попереднього навчання в Європейському просторі вищої освіти та системі вищої освіти України	7
1.2. Кваліфікації та їх класифікація.....	12
1.3. Рамки кваліфікацій та їх роль у визнанні	21
1.4. Міжнародна стандартна класифікація освіти.....	33
1.5. Міжнародна стандартна класифікація професій.....	37
1.6. Європейська класифікація навичок, компетентностей і професій	41
1.7. Основні міжнародні та національні документи щодо визнання кваліфікацій і попередніх результатів навчання	44
1.7.1. Міжнародні документи.....	44
1.7.2. Національні документи України	49
Частина 2. Визнання результатів навчання, здобутих у попередньому досвіді	53
2.1. Загальні положення.....	53
2.1.1. Цілі визнання закладами вищої освіти результатів навчання	55
2.1.2. Основні етапи процесу визнання результатів навчання	55
2.2. Визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті.....	63
2.2.1. Правові засади визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті.....	63
2.2.2. Методологія визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті.....	64
2.3. Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті та шляхом інформального навчання.....	70
2.3.1. Правові засади визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти та інформального навчання	70
2.3.2. Методологія визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти.....	71
2.3.3. Методологія визнання результатів навчання, здобутих шляхом інформального навчання.....	78
Частина 3. Рекомендації стосовно визнання кваліфікацій закладами вищої освіти.....	86
3.1. Визнання академічних кваліфікацій, здобутих за кордоном.....	87
3.2. Визнання закладами вищої освіти академічних кваліфікацій, не відображених у Національній рамці кваліфікацій.....	98
Список використаних джерел	108

Додаток 1 Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій».....	112
Додаток 2 Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти	117
Додаток 3 Дескриптори кваліфікаційних рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя	119
Додаток 4 Схеми кодування програм та рівнів МСКО (CODING SCHEMES).....	120
Додаток 5 Галузі освіти і підготовки МСКО. ISCED fields of education and training	122
Додаток 6 Відповідність галузей освіти і підготовки МСКО-Г 2013 та галузей освіти МСКО 2011 (МСКО 1997).....	125

Передмова

В умовах стійкого розвитку Європейського простору вищої освіти, учасником якого є Україна, поступового розширення можливостей академічної мобільності здобувачів вищої освіти, академічної та професійної мобільності викладачів та науковців закладів вищої освіти, розширення можливостей навчання впродовж життя в цілому, розширення спектру форм і методів здобуття освіти (від класичної формальної освіти до відкритих університетів і короткострокових курсів в рамках неформальної освіти та інформального навчання) визнання попереднього навчання закладами вищої освіти набуває все більшої актуальності.

Керівництво з визнання попереднього навчання розроблено консорціумом Еразмус+ проєкту «Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів» (скорочена назва проєкту – QUARSU). До складу консорціуму входять:

- Ягеллонський університет у Кракові, Польща;
- Національний університет «Одеська морська академія», Україна;
- Херсонський національний технічний університет, Україна;
- Сумський державний університет, Україна;
- Національний лісотехнічний університет України;
- Маріупольський державний університет, Україна;
- Федерація роботодавців України;
- Міністерство освіти і науки України;
- Варшавська школа економіки, Польща;
- Політехнічний інститут м. Коїмбра, Португалія;
- Національний університет Ірландії, Корк, Ірландія;
- Талліннський університет прикладних наук, Естонія;
- Естонське агентство кваліфікацій, Естонія.

В Керівництві з визнання попереднього навчання розглянуті основні поняття, підходи та інструменти визнання попереднього навчання закладами вищої освіти, наведені методологічні рекомендації та приклади визнання попереднього навчання. Особливу увагу приділено питанням визнання закладами вищої освіти окремих результатів навчання, здобутих у попередньому досвіді шляхом як формальної, так і неформальної освіти та інформального навчання, а також питанням визнання закладами вищої освіти кваліфікацій, здобутих за кордоном, та кваліфікацій, які не включені до Національної рамки кваліфікацій.

Керівництво з визнання попереднього навчання фокусується саме на методологічних аспектах процедур визнання кваліфікацій та визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної і неформальної освіти та

інформального навчання. Адміністративно-організаційна складова процедур визнання значною мірою є предметом автономії закладів вищої освіти.

Керівництво з визнання розроблене за результатами опитування закладів вищої освіти України щодо стану реалізації ними процедур визнання кваліфікацій та визнання результатів навчання з урахуванням досвіду партнерів проєкту QUARSU з країн Європейського Союзу та практик визнання у вітчизняних та іноземних закладах.

Керівництво з визнання попереднього навчання призначене для використання:

- керівниками, науково-педагогічними, педагогічними та адміністративними працівниками закладів вищої освіти, задіяних у процедурах визнання кваліфікацій та визнання результатів навчання;
- особами, що зацікавлені у визнанні їх попереднього навчання (здобувачі освіти, особи, що навчаються впродовж життя і т.д.);
- працівниками Міністерства освіти і науки України, відповідальними за національну стратегію вищої освіти;
- працівниками Національного агентства кваліфікацій;
- іншими стейкхолдерами неакадемічної сфери (роботодавцями і т.і.).

Колектив авторів-укладачів висловлює глибоку подяку всім партнерам проєкту QUARSU з країн Європейського Союзу та всім українським партнерам проєкту, Міністерству освіти і науки України, Національному Еразмус+ офісу в Україні, Національному агентству кваліфікацій за підтримку і продуктивну співпрацю під час розроблення Керівництва з визнання попереднього навчання та реалізації проєкту QUARSU в цілому.

Частина 1. Основні поняття, підходи та інструменти визнання

1.1. Поняття і роль визнання попереднього навчання в Європейському просторі вищої освіти та системі вищої освіти України

Термін «визнання» в освітній діяльності часто застосовується в декількох різних значеннях. Як правило, терміном «визнання» позначають процес, за допомогою якого заклад вищої освіти або інший орган засвідчує (підтверджує) результати навчальної діяльності (навчання) особи, набуті у попередньому досвіді. Зазвичай, такий процес відбувається з певною метою, зокрема з метою надання особі (заявнику) академічних чи професійних прав.

Слід зауважити, що іноді під визнанням розуміють позитивний результат зазначеного вище процесу засвідчення (підтвердження) набутих у попередньому досвіді результатів навчальної діяльності, що означає «результати навчальної діяльності визнані / підтверджені».

У [Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні 1997 року \(Лісабонська конвенція\)](#) [1] поняття «визнання» визначається як формальне підтвердження компетентним органом цінності (значущості) іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання та / або здійснення фахової діяльності. У свою чергу, під компетентним органом з визнання розуміють орган, якому офіційно доручено ухвалювати обов'язкові рішення про визнання іноземних кваліфікацій.

В [Глобальній конвенції про визнання кваліфікацій із вищої освіти \(ЮНЕСКО\) 2019 року \(Глобальна конвенція\)](#) [2] поняття визнання визначається як офіційне підтвердження уповноваженим органом з питань визнання цінності та академічного рівня здобутих в іноземній державі кваліфікацій, неповної або попередньої освіти.

Визнання попереднього навчання є потужним інструментом, що сприяє мобільності між країнами з метою навчання, наукових досліджень, викладання чи іншої професійної діяльності.

В умовах входження України до Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) процеси і процедури визнання відіграють значну роль в реалізації прав учасників освітнього процесу, оскільки дозволяють реалізувати основні принципи ЄПВО, зокрема накопичувати кредити та здійснювати їх трансфер, здійснювати академічну мобільність, поновлюватись на навчання після його переривання або переводитись з одного закладу освіти до іншого, продовжувати навчання в іншому закладі освіти, формувати та реалізовувати індивідуальні освітні траєкторії тощо.

Як зазначалося вище, процеси та процедури визнання, як правило

стосуються засвідчення (підтвердження) результатів навчальної діяльності (навчання), набутих особою у попередньому досвіді, іншими словами – під час так званого *попереднього навчання*. В ЄПВО сталим є термін «**визнання попереднього навчання**» (Recognition of Prior Learning, RPL). При цьому, під попереднім навчанням, у загальному випадку, розуміють будь-яку навчальну діяльність (будь-яке навчання), яка (яке) відбувалося до моменту звернення особи до певного закладу освіти або іншого уповноваженого органу з проханням визнати (засвідчити / підтвердити) результати такого (попереднього) навчання. Попереднє навчання в загальному випадку охоплює весь життєвий цикл людини (навчання протягом всього життя), може бути пов'язаним з будь-якою навчальною / освітньою діяльністю формального, неформального чи інформального характеру і спрямованим на вдосконалення та розвиток її здібностей, знань, практичних навичок, установок та професійних якостей.

Регулювання питань визнання попереднього навчання в ЄПВО ґрунтується на основних підходах, визначених Лісабонською та Глобальною конвенціями.

Запровадження та реалізація процедур визнання попереднього навчання на принципах зазначених конвенцій в цілому дає змогу досягти цілей, що полягають у наступному:

- заохочення та зміцнення міжнародного співробітництва у сфері вищої освіти;

- сприяння мобільності та визнанню досягнень у сфері вищої освіти до взаємної вигоди власників документів про освіту, закладів вищої освіти, роботодавців та усіх інших зацікавлених сторін на умовах визнання та поваги до різноманіття систем вищої освіти;

- створення інклюзивних глобальних рамок, покликаних забезпечити справедливий, прозорий, узгоджений, зрозумілий, актуальний та надійний механізм визнання документів (свідоцтв), що належать до вищої освіти;

- заохочення культури забезпечення якості у системах вищої освіти, закладах вищої освіти та розвиток потенціалу, що гарантує надійність, узгодженість та взаємодоповнювальний характер механізмів забезпечення якості;

- дотримання, відстоювання та захист принципів автономії та різноманітності закладів вищої освіти та систем вищої освіти;

- зміцнення довіри та впевненості щодо якості та надійності документів (свідоцтв) про освіту;

- заохочення до якісної вищої освіти та сприяння створенню можливостей навчання протягом усього життя для всіх (зокрема біженців, переміщених осіб та інших категорій осіб);

- сприяння оптимальному використанню кадрових та освітніх ресурсів у

всьому світі з метою заохочення освіти в інтересах сталого розвитку та вкладу в структурний, економічний, технологічний, культурний, демократичний та соціальний розвиток суспільства в усіх країнах;

– заохочення підготовки, збору та спільного використання зацікавленими сторонами актуальної, достовірної, зрозумілої й оновлюваної інформації, а також поширення між ними прикладів передової практики.

За своїми цілями визнання попереднього навчання можна поділити на:

- визнання попереднього навчання для доступу до вищої освіти;
- визнання попереднього навчання з метою підтвердження часткового виконання певної освітньої програми;
- визнання попереднього навчання в контексті навчання впродовж життя;
- визнання попереднього навчання для доступу до професійної діяльності (професійне визнання володарів кваліфікацій).

За предметом (об'єктом) підтвердження визнання попереднього навчання можна поділити на:

- визнання здобутих у попередньому досвіді кваліфікацій (визнання кваліфікацій);
- визнання здобутих у попередньому досвіді певних (окремих) результатів навчання (визнання результатів навчання).

Поширюючи визначення визнання кваліфікацій, надане у Лісабонській конвенції, не тільки на міжнародний, а й на інші контексти, визнання кваліфікацій у загальному випадку можна визначити як офіційне підтвердження компетентним органом або закладом освіти цінності кваліфікацій з метою надання доступу до освітньої та / або трудової діяльності.

Визнання кваліфікації передбачає, що особа (заявник) вже має певну кваліфікацію, яка і підлягає підтвердженню.

У свою чергу, визнання результатів навчання можна визначити як формальне підтвердження / валідацію здобутих особою у попередньому досвіді певних (окремих) результатів навчання. При цьому, визнанню можуть підлягати результати навчання, здобуті у різних контекстах – шляхом як формальної, так і неформальної освіти, а також інформального навчання.

Визнання кваліфікацій, як правило, здійснюється з метою доступу до певних програм вищої освіти (вступу на програми для подальшого навчання) та доступу до певної професійної діяльності. При цьому, визнання кваліфікацій може здійснюватися як на національному рівні відповідними уповноваженими органами, так і на рівні закладу вищої освіти.

Так, Міністерство освіти і науки України відповідає за визнання кваліфікацій через [центр ENIC Ukraine](#), який входить до Європейської мережі інформаційних центрів з визнання. Функції центру ENIC Ukraine реалізуються

Державним підприємством «Інформаційно-іміджевий центр», що належить до сфери управління Міністерства освіти і науки України [3]. Рішення про визнання, які приймаються на цьому рівні є чинними на усій території України.

Водночас, пунктом 14 частини 2 статті 36 [Закону України «Про вищу освіту»](#) [4] встановлено повноваження вченої ради закладу вищої освіти приймати остаточні рішення про визнання іноземних документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання під час прийняття на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників, а також під час зарахування вступників на навчання. Однак, рішення про визнання, що приймаються закладами вищої освіти, мають обов'язкову силу лише для цього закладу освіти.

Визнання певних (окремих) результатів навчання, як правило, здійснюється з метою підтвердження часткового виконання певної освітньої програми (наприклад, для зарахування особі певної кількості кредитів ЄКТС в рамках освітньої програми або зарахування певних видів навчальної роботи в рамках певних освітніх компонентів).

Запровадження у закладах вищої освіти процедур визнання попереднього навчання безпосередньо впливає на підвищення якості самих закладів [5].

По-перше, визнання є необхідною умовою мобільності та інтернаціоналізації вищої освіти та досліджень. Мобільність дослідників та студентів сприяє поширенню нових перспектив та ідей між системами освіти, що допомагає підтримувати якість і актуальність викладання та досліджень.

По-друге, створення інституційних структур для визнання кваліфікацій та попереднього навчання допомагає закладам освіти концептуально усвідомити поняття готовності до освітньої діяльності та наукових досліджень. Створення інституційних структур для визнання попереднього навчання допомагають забезпечити якість прийому здобувачів освіти.

По-третє, визнання попереднього навчання нерозривно пов'язане з принципом соціальної відповідальності за підвищення соціально-культурної значущості вищої освіти. Належна практика визнання є важливим чинником створення справедливої та чесної системи кваліфікацій.

Здатність закладу вищої освіти визнавати та розуміти кваліфікації та результати навчання, що отримуються в інших закладах, є однією з ознак якості діяльності закладу в цілому. Важливість впровадження закладами вищої освіти процедур визнання підкреслено в [Стандартах і рекомендаціях щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти \(ESG\)](#), а саме в п. 1.4 «Вступ студентів, прогрес, визнання та сертифікація» зазначено, що *«... визнання кваліфікацій вищої освіти, періодів навчання та попереднього навчання, включаючи визнання неформального та інформального навчання, є*

важливими компонентами для забезпечення прогресу студентів у навчанні та сприяння мобільності».

Як в процесі визнання кваліфікацій, так і в процесі визнання результатів навчання основою методології визнання є концептуальна модель, яка ґрунтується на порівнянні (співставленні). При цьому, першочергове значення мають два поняття: порівнянність та еквівалентність.

Як порівнянність, так і еквівалентність мають три компоненти:

- атрибут порівняння;
- мета / контекст порівняння;
- сутності, що порівнюються.

Законодавчі акти в країнах ЄПВО використовують поняття «порівняний» у контексті визнання іноземних кваліфікацій. Водночас, порівнянність визначається через еквівалентність. Так, в різних публікаціях надані такі визначення [6]:

Порівнянність – це поняття еквівалентності між кваліфікаціями одного типу, які пропонуються в різних закладах або країнах. Порівнянність не вимагає повної відповідності;

Порівнянність – це офіційне визнання між двома чи більше сторонами того, що дві чи більше кваліфікації є еквівалентними.

Оксфордський словник англійської мови визначає еквівалентність як «рівну цінність, силу, ефективність або значення». Однак, на практиці еквівалентність *часто* не є абсолютною.

Концептуально визнання кваліфікацій та визнання попереднього навчання базується на оцінці еквівалентності двох об'єктів:

- портфоліо заявника (апліканта);
- стандарту для відповідного типу визнання.

Оцінювання кваліфікації / результатів попереднього навчання має ґрунтуватися на принципах прозорості, справедливості та відсутності дискримінації й проводитися без невинуваченої затримки. Для цього уповноваженим органам з питань визнання та закладам вищої освіти рекомендується забезпечити встановлення та послідовне дотримання процедур і критеріїв та зафіксувати їх у письмовій формі [5].

Оцінювання еквівалентності може призводити до одного з трьох можливих висновків:

- повністю еквівалентний;
- частково еквівалентний;
- нееквівалентний.

Повна еквівалентність може призводити до рівних прав або можливостей певного типу, наприклад, у доступі до вищої освіти на певному рівні [Рамки](#)

[кваліфікацій Європейського простору вищої освіти \(QF-EHEA\).](#)

Під час визнання попереднього навчання (кваліфікацій або результатів навчання) ключовим для прийняття рішень є поняття **істотної різниці**.

Так, Лісабонська конвенція встановлює норму, що кожна сторона конвенції (країна) повинна визнавати надані іншою стороною (країною) кваліфікації вищої освіти, періоди навчання та кваліфікації, що дають доступ до вищої освіти, якщо не можна продемонструвати істотну різницю між кваліфікацією або періодом навчання, для якої (якого) запитується визнання, та відповідною кваліфікацією або періодом навчання в країні, в якій запитується визнання. Такий підхід може бути поширеним і на інші випадки визнання попереднього навчання, зокрема на визнання результатів навчання.

Слід зауважити, що у більшості країн – сторін Лісабонської конвенції правові акти та офіційні правила не містять чіткого визначення поняття істотної різниці. Це означає, що компетентний орган або заклад освіти, який здійснює визнання, повинен мати власні підходи до визначення того, що можна вважати істотною різницею між двома об'єктами, наприклад, між іноземною кваліфікацією та аналогічною / порівняною національною кваліфікацією.

Відмова у визнанні за результатами оцінювання має супроводжуватися чіткою вказівкою права на оскарження такого рішення, а також роз'ясненням процедури подання апеляції.

1.2. Кваліфікації та їх класифікація

Чітке визначення поняття кваліфікації є одним з ключових факторів, що впливають на взаємне порозуміння сторін, які залучені до процесів їх здобуття, присвоєння та визнання, реалізацію академічної й професійної мобільності та на свідоме формування освітніх траєкторій (траєкторій навчання) громадян в рамках навчання впродовж життя.

Перш за все, слід звернути увагу на те, що в різних як національних, так і міжнародних документах існують розбіжності у визначеннях поняття кваліфікацій.

Зокрема, у [Національному класифікаторі України «Класифікатор професій ДК 003:2010»](#) наведене таке визначення поняття кваліфікації [7]:

кваліфікація – здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи.

Водночас, у [Лісабонській конвенції](#) кваліфікація (з вищої освіти) визначається таким чином [1]:

кваліфікація з вищої освіти – будь-яке звання, диплом або інше свідоцтво, що видане компетентним органом і засвідчує успішне закінчення

програми з вищої освіти.

Можна побачити, що у першому випадку кваліфікація трактується як певні якості людини (здатність щось робити), а в другому – як документ, що, хоч і непрямо, але ж засвідчує набуття особою певних якостей (компетентностей та результатів навчання).

Також зрозумілим є те, що у першому випадку кваліфікація, як здатність людини виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи, має бути засвідченою відповідним документом.

З урахуванням того, що здатність людини виконувати певну роботу в професійній чи академічній сфері визначаються набутими під час навчання компетентностями (результатами навчання), найбільш чітким є визначення кваліфікації як офіційного результату оцінювання і визнання, який отримується, коли уповноважена установа встановлює, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до певних стандартів.

Найбільш наближеною до такої інтерпретації є визначення кваліфікації у чинному [Законі України «Про вищу освіту»](#), а саме:

кваліфікація – визнана уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання).

Також, важливим є усвідомлення того, що кваліфікації поділяються на дві групи: академічні (освітні) та професійні.

Академічні (освітні) кваліфікації присвоюються в академічній (освітній) сфері на основі академічних (освітніх) стандартів.

В свою чергу, професійні кваліфікації присвоюються у професійній сфері (сфері праці) на основі професійних стандартів.

Освітня кваліфікація (наприклад, кваліфікація з вищої освіти), як визначено, зокрема у Лісабонській конвенції та Законі України «Про вищу освіту», засвідчує успішне завершення особою, якій присвоєно таку кваліфікацію, відповідної освітньої програми. Одночасно така кваліфікація засвідчує набуття особою сукупності компетентностей та результатів навчання, передбачених цією програмою та відповідним освітнім стандартом.

Освітні кваліфікації, як правило, ідентифікуються двома обов'язковими складовими:

- інформацією про здобутий особою ступінь вищої освіти, яка ідентифікує рівень освіти (або рівень кваліфікації за Національною рамкою кваліфікацій); та
- інформацією про предметну область (спеціальність, спеціалізацію, галузь знань тощо), за якою здобуто відповідний ступінь.

Слід враховувати, що в Україні у різні часи мали місце різні підходи до формулювань освітніх кваліфікацій в документах про освіту. Зокрема, певний

час була поширеною практика записів про кваліфікацію однією фразою, яка містила в собі інформацію про ступінь та спеціальність, наприклад:

- бакалавр (з) екології;
- бакалавр (з) фізики;
- магістр (з) економіки;
- магістр з технологій захисту навколишнього середовища; і т.п.

На час розроблення цього Керівництва з визнання попереднього навчання (далі – *Керівництво*) в документах про освіту інформація про кваліфікації з вищої та фахової передвищої освіти наводиться в різних графах документа, що, однак, не змінює сутності – наводиться інформація про ступінь та інформація про спеціальність та спеціалізацію (за потреби), галузь знань тощо.

Нижче наведено приклад запису про кваліфікацію в документі про вищу освіту відповідно до форми диплома бакалавра, затвердженої [наказом Міністерства освіти і науки України від 25 січня 2021 року № 102](#):

здобув(ла) кваліфікацію:

ступінь вищої освіти **бакалавр**

галузь знань (галузі знань) **Транспорт**

спеціальність (спеціальності) Морський та внутрішній водний транспорт
спеціалізація Навігація та управління морськими суднами.

Професійна кваліфікація засвідчує, що особа, якій присвоєно таку кваліфікацію, набула сукупність компетентностей та результатів навчання, передбачених відповідним професійним стандартом та необхідних для виконання завдань та обов'язків відповідних робіт в рамках певної професії.

Слід зазначити, що підходи до формулювань професійних кваліфікацій є більш різноманітними, ніж у випадку освітніх (академічних) кваліфікацій. Ці підходи залежать від сфери (галузі) професійної діяльності, специфічних ознак та особливостей відповідних професій та органу (організації, установи тощо), який присвоює кваліфікації (провайдера кваліфікацій).

В якості прикладів професійних кваліфікацій можна навести такі:

- лікар вищої категорії
- старший механік судна з головними двигунами потужністю до 3000 кВт
- інженер з буріння
- комерційний пілот (пілот CPL (A)), тощо

Наведені приклади професійних кваліфікацій відносяться до різних галузей, присвоюються різними провайдерами та за різними правилами. Водночас, усі вони засвідчують здатність осіб – володарів таких кваліфікацій

(свідоцтв, ліцензій тощо) виконувати завдання та роботи за відповідними професіями.

Слід враховувати, що будь-яка особа може мати декілька освітніх і професійних кваліфікацій, здобутих в рамках навчання впродовж життя.

Обов'язковими умовами «існування» будь-якої кваліфікації (освітньої чи професійної) можна визначити, як мінімум, такі чинники:

– наявність відповідного стандарту (освітнього чи професійного), який «описує» таку кваліфікацію та є доступним для будь-якого зацікавленого суб'єкту (особи, органу, установи тощо);

– наявність суб'єкту (органу, установи тощо), уповноваженого на присвоєння такої кваліфікації;

– визначеність правил (порядку) присвоєння такої кваліфікації (включаючи методи демонстрації компетентності, критерії оцінювання тощо).

У випадку академічних (освітніх) кваліфікацій, роль стандартів та / або «описів кваліфікацій» виконують, наприклад, стандарти вищої або фахової передвищої освіти та описи відповідних освітніх програм (додатково). Суб'єктами, законодавчо уповноваженими присвоювати академічні (освітні) кваліфікації, є екзаменаційні комісії або спеціалізовані вчені ради із захисту дисертацій (для третього рівня вищої освіти). Правила (порядок) присвоєння академічних (освітніх) кваліфікацій визначаються, наприклад, положеннями про екзаменаційні комісії закладів освіти та нормативно-правовими актами і інституційними положеннями щодо порядку атестації здобувачів ступеня доктора філософії та / або організації роботи спеціалізованих вчених рад із захисту дисертацій.

У випадку професійних кваліфікацій роль стандартів та / або описів кваліфікацій виконують, наприклад, професійні стандарти (стандарти компетентності тощо). Відповідно до Статті 39 [Закону України «Про освіту»](#) **професійний стандарт** визначається як затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. Такі стандарти можуть розроблятися роботодавцями, їх організаціями та об'єднаннями, органами державної влади, науковими установами, галузевими радами, громадськими об'єднаннями, іншими зацікавленими суб'єктами. Реєстр затверджених в Україні професійних стандартів міститься на інформаційному ресурсі Національного агентства кваліфікацій <https://register.nqa.gov.ua/profstandarts>.

Водночас, необхідно враховувати, що описи професійних кваліфікацій (їх зміст та вимоги до присвоєння) можуть наводитись у національних або міжнародних документах, які мають різні назви та різний статус, тобто не завжди такий документ має назву «професійний стандарт»). Наприклад, вимоги

до професійних кваліфікацій членів екіпажів морських суден та їх присвоєння викладені у Міжнародній конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року та її Додатку – Кодексі з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, який містить специфікації мінімальних стандартів компетентності для усіх професійних кваліфікацій моряків. Де-факто, цей Кодекс та згадані специфікації мінімальних стандартів компетентності виконують роль професійних стандартів та стандартів професійної діяльності.

На відміну від присвоєння академічних (освітніх) кваліфікацій, суб'єктами, уповноваженими на присвоєння професійних кваліфікацій, можуть бути різні органи, установи, організації і т.п. (провайдери кваліфікацій) в залежності від конкретної професійної сфери. При цьому, в кожній професійній сфері (галузі) можуть діяти різні системи галузевих документів, які визначають порядок (правила) присвоєння відповідних професійних кваліфікацій. Тут принциповим є те, що уповноважені суб'єкти та порядки (правила) присвоєння кваліфікацій повинні легально існувати і бути доступними та зрозумілими для усіх зацікавлених сторін.

За відсутності будь-якого із зазначених чинників, кваліфікація може виявитись незрозумілою для сторони, до якої звернувся володар такої кваліфікації з метою її визнання та доступу до певної освітньої або професійної діяльності. Наприклад, якщо відсутній або недоступний стандарт / опис кваліфікації, може бути незрозумілою сукупність компетентностей та результатів навчання, що передбачені цією кваліфікацією та які, відповідно, здобула особа. Окрім цього, за відсутності стандарту / опису кваліфікації стає незрозумілим чим саме керувався суб'єкт (орган, установа), який присвоював таку кваліфікацію. Внаслідок цього виявляються незрозумілим або невизначеними академічні та / або професійні права, які можна надати особі – володарю такої кваліфікації.

Для прикладу, на рисунку 1.1 наведені копії титульних сторінок, затверджених відповідно до чинного законодавства України, стандарту вищої освіти для спеціальності «Науки про землю» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти та професійного стандарту за групою професій «Фахівці з буріння».

Для чіткої ідентифікації кваліфікації під час процедур визнання дуже важливим є її зіставлення (співвіднесення) з певним рівнем Національної рамки кваліфікацій тієї країни, де вона була присвоєна, та / або певним рівнем Європейської рамки кваліфікації. Зазвичай, таке зіставлення має зазначатися у відповідному стандарті (освітньому чи професійному).

Необхідно також звернути увагу, що *розвинуті та авторитетні професійні інституції* можуть запроваджувати власні стандарти професійної

діяльності в певних сферах та присвоювати відповідні професійні звання, які мають багато спільних рис з «традиційними» професійними кваліфікаціями та можуть надавати корисну інформацію стосовно компетентності (кваліфікації) володарів таких звань.

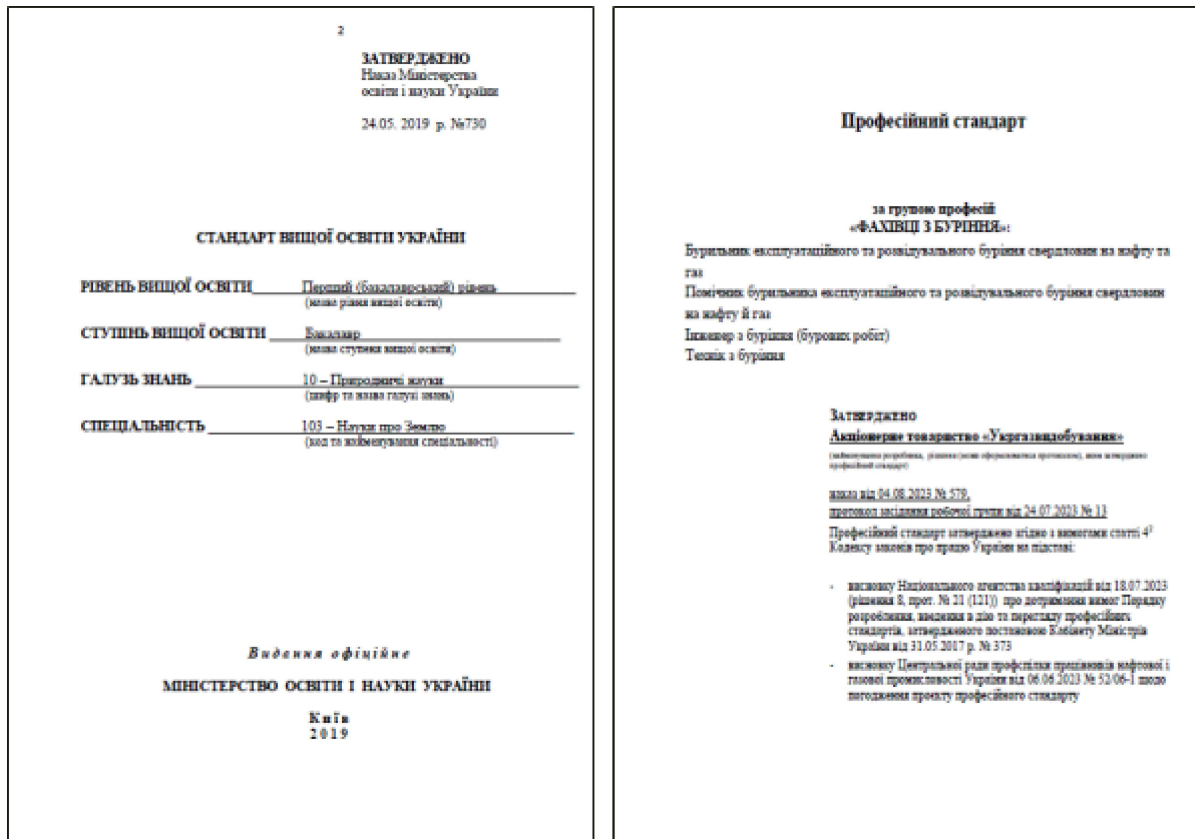

Рисунок 1.1 – Титульні сторінки освітнього та професійного українських стандартів (приклад)

Прикладом такої інституції є Інженерна Рада Великої Британії (Engineering Council). Як регулюючий орган інженерної професії у Великій Британії, Інженерна рада встановлює та підтримує міжнародно визнані стандарти професійної компетентності *та обов'язків*, на підставі яких присвоюються чотири типи професійних звань [9]:

- Engineering Technician (EngTech)
- Incorporated Engineer (IEng)
- Chartered Engineer (CEng)
- Information and Communications Technology Technician (ICTTech)

Для кожного з цих звань розроблено відповідні професійні стандарти – Стандарт Великої Британії для професійної інженерної компетентності *та обов'язків* (The UK Standard for Professional Engineering Competence and Commitment; UK-SPEC) та Стандарт для техніків з інформаційних і комунікаційних технологій (The Information and Communications Technology

Technician (ICTech) Standard), які містять інформацію про необхідні фахові компетентності (результати навчання), методи їх демонстрації (доказів) та інші вимоги для присвоєння професійних звань. Титульні аркуші таких стандартів наведені на рисунку 1.2.

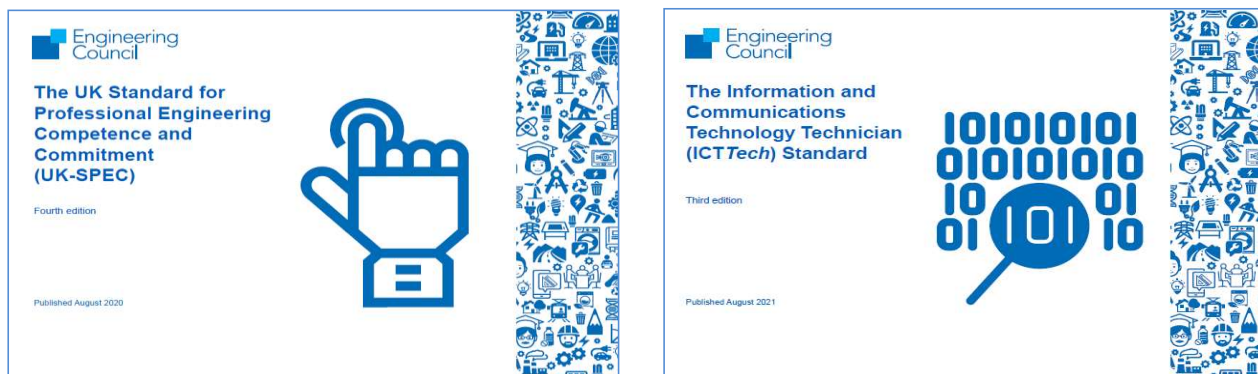

Рисунок 1.2 – Титульні сторінки професійних стандартів Великої Британії (приклад)

На відміну від кваліфікацій, які присвоюються на підставі повного виконання особою (кандидатом) відповідного освітнього або професійного стандарту, все більшого поширення набуває практика присвоєння так званих часткових кваліфікацій.

Часткові кваліфікації можуть присвоюватися, коли особа, яка не виконала вимоги певного освітнього або професійного стандарту в повному обсязі, набула окремі з визначених у цьому стандарті компетентності (результати навчання).

У професійній сфері **часткова професійна кваліфікація** – це визнана або присвоєна / підтверджена суб'єктом, уповноваженим на це законодавством, та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей та / або результатів навчання, що дає змогу здійснювати частину трудових функцій, визначених відповідним професійним стандартом.

Також, все більшого поширення набуває практика визнання як в академічній, так і в професійній сфері так званих «**micro-credentials**». На час розроблення цього *Керівництва* поняття «**micro-credential**» ще не має усталеного україномовного еквіваленту. Найбільш поширеним національним еквівалентом поняття **micro-credential** на теперішній час є термін **мікро-кваліфікація**. Водночас, слід зауважити, що в міжнародній практиці термін «micro-qualification» не застосовується. Також, іноді застосовують термін **мікрокредит**, який теж «має право на життя».

В ЄПВО загальним терміном «micro-credential» означають документ

(запис), який містить інформацію про результати навчання, набуті особою в рамках короткострокового навчального заходу / курсу (навчання невеликого обсягу). Як правило, таке навчання веде до набуття специфічних знань, умінь та компетентностей, які відповідають суспільним, особистим, культурним потребам або потребам ринку праці [10].

Навчальні заходи (курси), що ведуть до «micro-credentials», можуть проводитись як закладами вищої освіти, так і альтернативними провайдерами.

На сьогодні в різних європейських країнах де-факто використовуються різні терміни, якими позначаються короткострокові навчальні заходи та відповідні документи, які повністю або частково відповідають визначенню «micro-credentials»: свідоцтва / сертифікати, мікросертифікати, ліцензії, підтвердження тощо. Не зважаючи на різноманіття, усі вони можуть братись до уваги в рамках процедур визнання попереднього навчання, якщо такі документи є легальними, дозволяють ідентифікувати сам навчальний курс (захід) і його провайдера та містять інформацію про здобуті особою компетентності (результати навчання).

В [Рекомендаціях Ради Європейського Союзу щодо Європейського підходу до мікрокредитів \(micro-credentials\) для навчання впродовж життя та працевлаштування](#) [10] в документах про мікрокредити (мікрокваліфікації) пропонується наводити таку інформацію:

- ідентифікацію особи, якій видано документ;
- назву навчального курсу (мікрокваліфікації / мікрокредитів);
- країну / регіон, де видано документ;
- орган, що присвоїв мікрокваліфікацію (що видав документ);
- дату видачі;
- результати навчання;
- обсяг навчального навантаження, необхідно для досягнення запланованих результатів навчання в кредитах ЄКТС, де це можливо;
- рівень навчання (навчального курсу) у співвідношенні з [Європейською рамкою кваліфікацій](#) або цикл вищої освіти у співвідношенні з [Рамкою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти](#), якщо стосується;
- тип оцінювання;
- форму навчання;
- тип забезпечення якості навчального курсу, який веде до присвоєної мікрокваліфікації (мікрокредитів).

Приклад свідоцтва (micro-credential), що видається після успішного завершення такого курсу, наведено на рисунку 1.3 [11].

В цілому, система взаємозв'язків між різними типами кваліфікацій може бути проілюстрована рисунком 1.4 [12].

Рисунок 1.3 – Свідоцтво про присвоєння-мікрокваліфікації з додатком (приклад)

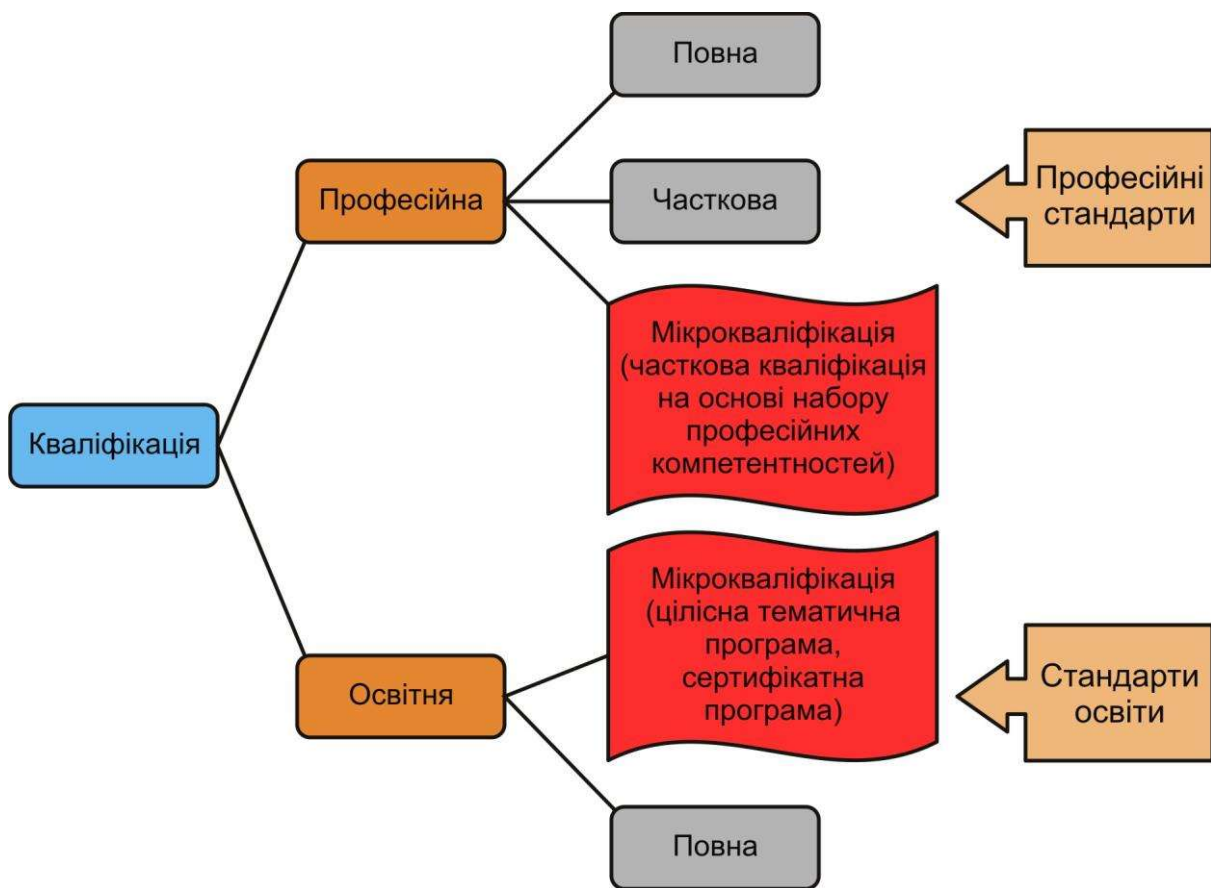

Рисунок 1.4 – Взаємозв’язок мікрокваліфікацій з іншими типами кваліфікацій [12]

1.3. Рамки кваліфікацій та їх роль у визнанні

Одним з основних інструментів, який застосовується в процедурах визнання, є рамки кваліфікацій (Qualifications Frameworks). У сучасному світі рамки кваліфікацій дозволяють порівнювати та зіставляти кваліфікації, що здобуваються у різних країнах. Окрім цього, рамки кваліфікацій є корисними для встановлення еквівалентності (визнання) результатів навчання (як програмних результатів навчання, так і результатів навчання окремих освітніх компонентів).

Будь-яка рамка кваліфікацій є цілісним структурованим описом кваліфікаційних рівнів, через який можуть бути виражені та співвіднесені між собою в узгоджений спосіб різні кваліфікації [13]. В Європейському просторі вищої освіти (ЄПВО) рамки кваліфікацій відіграють ключову роль, зокрема вони:

- створюють системи ідентифікації та порівняння кваліфікацій;
- сприяють визнанню кваліфікацій;
- допомагають роботодавцям, громадянам та суспільству в цілому розуміти весь спектр кваліфікацій та їх співвідношення між собою;

- дозволяють розробляти та оптимізувати траєкторії навчання;
- створюють основи для розроблення освітніх і професійних стандартів, що ґрунтуються на результатах навчання;
- сприяють мобільності як у «міжпрофесійному», так і у географічному контекстах.

Процеси запровадження описів кваліфікаційних систем у формі рамок кваліфікацій не обмежуються Європою та вищою освітою, а поширюються на інші сфери освіти й підготовки, а також на інші частини світу (Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка та інші). На теперішній час розроблення національних систем кваліфікацій та системних описів кваліфікацій здійснюється в більшості країн світу.

Ситуація у цій сфері характеризується наявністю декількох різних підходів до описів та вимірювань навчальних (освітніх) програм. Серед таких підходів є такі, що базуються на тривалості навчання, на кредитах (кредитних одиницях), на ідентифікації компетентностей й результатів навчання та інші.

Традиційні моделі та методи опису кваліфікаційних структур (систем кваліфікацій) полягають у застосуванні так званого «результатного підходу», а саме у застосуванні результатів навчання та компетентностей, рівнів та ідентифікаторів рівнів, предметних показників та дескрипторів кваліфікацій, які більше фокусуються на результатах навчання, ніж на процесах / процедурах їх здобуття та присвоєння.

Рамки кваліфікацій у Європі вже мають свою історію. Вони пройшли шлях від початкового становлення до теперішнього стану, коли вони стали придатними для практичного застосування. У сучасному світі рамки кваліфікацій стають інструментом публічної політики, що забезпечує реалізацію стратегії навчання впродовж життя.

У Європейському просторі вищої освіти рамки кваліфікацій запроваджені на двох рівнях ієрархії: на загальноєвропейському та національному. Також, запроваджуються рамки кваліфікацій для окремих галузей (як правило, у сфері праці). Відповідно до цього, рамки кваліфікацій поділяються на:

- національні рамки кваліфікацій, які повинні охоплювати усі освітні кваліфікації (або усі кваліфікації вищої освіти) у відповідній національній системі освіти;
- європейські метарамки кваліфікацій: [Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти](#) та [Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя](#);
- галузеві рамки кваліфікацій.

Національна рамка кваліфікацій може бути визначена як єдиний на національному рівні (для певної країни) або на рівні певної освітньої системи

цілісний, зрозумілий на міжнародному рівні опис національної шкали кваліфікацій (кваліфікаційних рівнів) у термінах результатів навчання (компетентностей), через який всі кваліфікації та інші навчальні досягнення, зокрема у вищій освіті, можуть бути виражені й співвіднесені між собою в узгоджений спосіб, та який визначає взаємозв'язки між кваліфікаціями різних рівнів [14].

Окрім порівняння та співставлення кваліфікацій в межах однієї національної системи кваліфікацій, національні рамки кваліфікацій слугують інструментом для співставлення кваліфікацій, здобутих в різних країнах, через загальноєвропейські рамки кваліфікацій.

Важливим є розуміння того, що в різних країнах можуть існувати різні національні системи кваліфікацій з різною кількістю освітніх рівнів та різними назвами кваліфікацій, зокрема академічних. Відповідно до цього, національні рамки кваліфікацій різних країн можуть мати різну кількість кваліфікаційних рівнів, а також різні системи описів (дескрипторів) кваліфікаційних рівнів.

Так, [Національна рамка кваліфікацій України](#) на час розроблення цього *Керівництва* включає 8 кваліфікаційних рівнів та має систему описів кваліфікаційних рівнів, що базується на чотирьох дескрипторах [15]:

- знання;
- уміння / навички;
- комунікація;
- автономія та відповідальність.

Текст Національної рамки кваліфікацій України наведений у Додатку 1.

Таку ж саму кількість кваліфікаційних рівнів містять, наприклад, національні рамки кваліфікацій Латвії, Німеччини, Польщі, Франції, Грузії та багатьох інших країн. Водночас, можна навести багато прикладів, коли національні рамки кваліфікацій мають іншу кількість кваліфікаційних рівнів та досить різні системи дескрипторів.

Наприклад, 8-рівнева Національна рамка кваліфікацій Німеччини базується на дворівневих дескрипторах (рис. 1.5) [16]:

- професійна компетентність: знання, уміння; та
- особиста компетентність: соціальна компетентність, автономія.

Національна рамка кваліфікацій Ірландії містить 10 кваліфікаційних рівнів та базується на більш складній системі дескрипторів [17]:

- знання (2 суб-дескриптори: широта, сутність);
- «ноу-хау» та уміння (2 суб-дескриптори: діапазон, вибірковість);
- компетентність (має 4 суб-дескриптори: контекст, роль, навички навчання, розуміння сутності).

<i>Level indicator</i>			
Structure of requirements			
<i>Professional competence</i>		<i>Personal competence</i>	
Knowledge	Skills	Social competence	Autonomy
Depth and breadth	Instrumental and systemic skills, judgement	Team/leadership skills, involvement and communication	Autonomous responsibility/ responsibility, reflectiveness and learning competence

Рисунок 1.5 – Структура дескрипторів Національної рамки кваліфікацій Німеччини

Дескриптори Національної рамки кваліфікацій Ірландії в якості прикладу наведені на рисунку 1.6.

	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	LEVEL 4	LEVEL 5	LEVEL 6	LEVEL 7	LEVEL 8	LEVEL 9	LEVEL 10	
KNOWLEDGE BREADTH	Elementary knowledge	Knowledge that is narrow in range	Knowledge moderately broad in range	Broad range of knowledge	Broad range of knowledge	Specialised knowledge of a broad area	Specialised knowledge across a variety of areas	An understanding of the theory, concepts and methods pertaining to a field (or fields) of learning	A systematic understanding of knowledge, at, or informed by, the forefront of a field of learning	A systematic acquisition and understanding of a substantial body of knowledge which is at the forefront of a field of learning	KNOWLEDGE BREADTH
KNOWLEDGE KIND	Demonstrable by recognition or recall	Concrete in reference and basic in comprehension	Mainly concrete in reference and with some comprehension of relationship between knowledge elements	Mainly concrete in reference and with some elements of abstraction or theory	Some theoretical concepts and abstract thinking, with significant depth in some areas	Some theoretical concepts and abstract thinking, with significant underpinning theory	Recognition of limitations of current knowledge and familiarity with sources of new knowledge; integration of concepts across a variety of areas	Detailed knowledge and understanding in one or more specialised areas, some of it at the current boundaries of the field(s)	A critical awareness of current problems and/or new insights, generally informed by the forefront of a field of learning	The creation and interpretation of new knowledge, through original research, or other advanced scholarship, of a quality to satisfy review by peers	KNOWLEDGE KIND
KNOW-HOW & SKILL RANGE	Demonstrate basic practical skills and carry out directed activity using basic tools	Demonstrate limited range of basic practical skills, including the use of relevant tools	Demonstrate a limited range of practical and cognitive	Demonstrate a moderate range of practical and cognitive skills and tools	Demonstrate a broad range of specialised skills and tools	Demonstrate a comprehensive range of specialised skills and tools	Demonstrate specialised technical, creative or conceptual skills and tools across an area of study	Demonstrate mastery of a complex and specialised area of skills and tools; use and modify advanced skills and tools to conduct closely guided research, professional or advanced technical activity	Demonstrate a range of standard and specialised research or equivalent tools and techniques of enquiry	Demonstrate a significant range of the principal skills, techniques, tools, practices and/or materials which are associated with a field of learning; develop or advance technical skills, practices and/or materials	KNOW-HOW & SKILL RANGE
KNOW-HOW & SKILL SELECTIVITY	Perform processes that are repetitive and predictable	Perform a sequence of routine tasks given clear direction	Select from a limited range of varied procedures and apply known solutions to a limited range of predictable problems	Select from a range of procedures and apply known solutions to a variety of predictable problems	Evaluate and use information to plan and develop investigative strategies and to determine solutions to varied unfamiliar problems	Formulate responses to well-defined abstract problems	Exercise appropriate judgement in planning, design, technical and/or supervisory functions related to products, services, operations or processes	Exercise appropriate judgement in a number of complex planning, design, technical and/or management functions related to products, services, operations or processes, including resourcing	Select from complex and varied fields of learning; develop new skills to a high level, including novel and emerging techniques	Respond to abstract problems that expand and redefine existing procedural knowledge	KNOW-HOW & SKILL SELECTIVITY
COMPETENCE CONTEXT	Act in closely defined and highly structured contexts	Act in a limited range of predictable and structured contexts	Act within a limited range of contexts	Act in familiar and unfamiliar contexts	Act in a range of varied and specific contexts, taking responsibility for the nature and quality of outputs; identify and apply skill and knowledge to a wide variety of contexts	Act in a range of varied and specific contexts involving creative and non-routine activities; transfer and apply theoretical concepts and/or technical or creative skills to a range of contexts	Utilise diagnostic and creative skills in a range of functions in a wide variety of contexts	Use advanced skills to conduct research, or advanced technical or professional activity, accepting accountability for all related decision making; transfer and apply diagnostic and creative skills in a range of contexts	Act in a wide and often unpredictable variety of professional levels and ill-defined contexts	Exercise personal responsibility and largely autonomous initiative in complex and unpredictable situations, in professional or equivalent contexts	COMPETENCE CONTEXT
COMPETENCE ROLE	Act in a limited range of roles	Act in a range of roles under direction	Act under direction with limited autonomy; function within familiar, homogeneous groups	Act with considerable amount of responsibility and autonomy	Exercise some initiative and independence in carrying out defined activities; join and function within multiple, complex and heterogeneous groups	Exercise substantial personal autonomy and often take responsibility for the work of others and/or for the allocation of resources; form, and function within, multiple, complex and heterogeneous groups	Accept accountability for determining and achieving personal and/or group outcomes; take significant or supervisory responsibility for the work of others in defined areas of work	Act effectively under guidance in a peer relationship with qualified practitioners; lead multiple, complex and heterogeneous groups	Take significant responsibility for the work of individuals and groups; lead and initiate activity	Communicate results of research and innovation to peers; engage in critical dialogue; lead and originate complex social processes	COMPETENCE ROLE
COMPETENCE LEARNING TO LEARN	Learn to sequence learning tasks; learn to access and use a range of learning resources	Learn to learn in a disciplined manner in a well-structured and supervised environment	Learn to learn within a managed environment	Learn to take responsibility for own learning within a supervised environment	Learn to take responsibility for own learning within a managed environment	Learn to evaluate own learning and identify needs within a structured learning environment; assist others in identifying learning needs	Take initiative to identify and address learning needs and interact effectively in a learning group	Learn to act in variable and unfamiliar learning contexts; learn to manage learning tasks independently, professionally and ethically	Learn to self-evaluate and take responsibility for continuing academic/professional development	Learn to critique the broader implications of applying knowledge to particular contexts	COMPETENCE LEARNING TO LEARN
COMPETENCE INSIGHT	Begin to demonstrate awareness of independent role for self	Demonstrate awareness of independent role for self	Assume limited responsibility for consistency of self-understanding and behaviour	Assume partial responsibility for consistency of self-understanding and behaviour	Assume full responsibility for consistency of self-understanding and behaviour	Express an internalised, personal world view, reflecting engagement with others	Express an internalised, personal world view, manifesting solidarity with others	Express a comprehensive, internalised, personal world view manifesting solidarity with others	Scrutinise and reflect on social norms and relationships and act to change them	Scrutinise and reflect on social norms and relationships and lead action to change them	COMPETENCE INSIGHT

Рисунок 1.6 – Дескриптори Національної рамки кваліфікацій Ірландії

У свою чергу, Рамка кредитів та кваліфікацій Шотландії описує 12 кваліфікаційних рівнів за наступними характеристиками [18]:

- знання та розуміння;
- загальні когнітивні навички;

– функціональні трудові уміння (практичні навички; міжособистісні та комунікативні навички; цифрові навички та навички рахування; лідерство, автономія та відповідальність);

- особисті та підприємницькі навички;
- етика і професіоналізм.

Можна також навести приклади національних рамок кваліфікацій країн поза межами ЄПВО. Так, Австралійська рамка кваліфікацій містить 10 кваліфікаційних рівнів та базується на наступних дескрипторах [19]:

- знання;
- уміння;
- застосування знань та умінь;
- сумарний (інтегральний) дескриптор (Summary).

Національна рамка кваліфікацій Малайзії містить 8 кваліфікаційних рівнів та базується на більш складній системі дескрипторів [20]:

- глибина, складність і осмисленість знань;
- когнітивні навички;
- застосування функціональних навичок, широта та досконалість практики;
- особисті навички;
- етика та професіоналізм;
- межі та складність застосування, відповідальність.

Слід зауважити, що національні рамки кваліфікацій (НРК) повинні надавати інформацію про відповідність національних академічних кваліфікацій (як мінімум, кваліфікацій вищої освіти) кваліфікаційним рівням. Так, [Національна рамка кваліфікацій України](#) встановлює таку відповідність кваліфікацій вищої освіти кваліфікаційним рівням:

- молодший бакалавр – 5 рівень Національної рамки кваліфікацій;
- бакалавр – 6 рівень Національної рамки кваліфікацій;
- магістр – 7 рівень Національної рамки кваліфікацій;
- доктор філософії, доктор мистецтва – 8 рівень Національної рамки кваліфікацій;
- доктор наук – 8 рівень Національної рамки кваліфікацій.

Незважаючи на певні відмінності, усі рамки кваліфікацій мають спільний єдиний принцип – кожний наступний (вищий) кваліфікаційний рівень відрізняється від попереднього (нижчого) кваліфікаційного рівня підвищеним **рівнем складності** характеристик (результатів навчання), якими описуються ці кваліфікаційні рівні (складністю знань, умінь, проблем, що вирішуються і т.і.).

Порівняння кваліфікаційних рівнів національних рамок кваліфікацій двох різних країн за рівнем складності дозволяє встановити відповідність

кваліфікаційних рівнів однієї НРК кваліфікаційним рівням іншої НРК. Завдяки такому порівнянню стає можливим визначати еквівалентність (за рівнем складності) кваліфікацій, здобутих в різних країнах, що і робить рамки кваліфікацій одним з основних інструментів визнання.

Водночас, безпосереднє порівняння дескрипторів національних рамок кваліфікацій може виявитись достатньо складною справою через різні системи дескрипторів та різну термінологію, що застосовуються у різних НРК. У зв'язку з цим, таке порівняння з метою визнання в Європейському просторі, як правило, здійснюється за допомогою загальноєвропейських метарамок кваліфікацій, якими є Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти та Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя.

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО) ([The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area, FQ ENEA](#)) була прийнята конференцією Європейських міністрів, відповідальних за вищу освіту, в 2005 році у м. Берген та базується на Дублінських дескрипторах, розроблених у 2004 році. На цій конференції міністрами було погоджено включити до рамки дескриптори трьох циклів вищої освіти, за винятком короткого циклу. На той час використання дескрипторів короткого циклу було залишено на рішення кожної країни. Конференція міністрів освіти у Єревані у 2015 році погодилась включити кваліфікації короткого циклу до всеохоплюючої РК ЄПВО на основі Дублінських дескрипторів для короткого циклу. У теперішньому вигляді РК ЄПВО була оприлюднена конференцією міністрів, яка відбулася у Парижі у 2018 році [21].

РК ЄПВО охоплює кваліфікації вищої освіти та є дійсною для усіх країн-учасниць ЄПВО незалежно від членства цих країн у Європейському Союзі. Вона репрезентує «обличчя» європейських кваліфікацій вищої освіти по відношенню до усього іншого світу.

РК ЄПВО містить опис загальних параметрів, в межах яких кожна країна має розробляти власну НРК, яка має безпосередньо впливати на програми вищої освіти (програми навчання).

РК ЄПВО в редакції 2018 року наведена у додатку 2 та містить описи (дескриптори) результатів навчання для загальноприйнятих першого, другого і третього циклів вищої освіти та короткого циклу в межах першого циклу за наступними основними характеристиками:

- знання та розуміння (Knowledge and understanding);
- застосування знань і розуміння (Applying knowledge and understanding);
- формування суджень (Making judgements);
- комунікація (Communication);

– уміння навчатися (Learning skills).

РК ЄПВО крім формулювання результатів навчання також містить інформацію про обсяг відповідних освітніх програм для кожного з циклів у кредитах ЄКТС:

- для короткого циклу в межах першого циклу – від 90 до 120 кредитів ЄКТС;
- для першого циклу (бакалавр) – від 180 до 240 кредитів ЄКТС;
- для другого циклу (магістр) – від 90 до 120 кредитів ЄКТС (серед них не менше 60 кредитів ЄКТС, що відповідають 2-му циклу);
- для третього циклу (доктор філософії) – обсяг не встановлено.

Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя ([European Qualifications Framework for lifelong learning, EQF](#)) охоплює всі рівні освіти (не тільки вищої освіти) та є дійсною для країн-членів Європейського Союзу, країн, що вступають до Європейського Союзу та країн Європейського економічного простору. Перша редакція рекомендацій щодо запровадження Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя була ухвалена Європейським Парламентом та Радою Європейського Союзу в 2008 році. Оновлена редакція [Рекомендацій щодо Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя](#) (далі – Рекомендації) була ухвалена 22 травня 2017 року [22]. Зазначені Рекомендації містять безпосередньо *рекомендації* для держав, для Європейської Комісії та стейкхолдерів стосовно запровадження та використання Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (скорочена назва – Європейська рамка кваліфікацій, ЄРК), а також шість додатків:

Додаток I: Визначення;

Додаток II: Дескриптори рівнів ЄРК;

Додаток III: Критерії і процедури для зіставлення національних рамок кваліфікацій або національних систем кваліфікацій з ЄРК;

Додаток IV: Принципи забезпечення якості для кваліфікацій, які включені до національних рамок кваліфікацій або національних систем кваліфікацій, що зіставляються з ЄРК;

Додаток V: Принципи кредитних систем, пов'язаних з національними рамками кваліфікацій або національними системами кваліфікацій, що зіставляються з ЄРК;

Додаток VI: Структура даних для електронної публікації інформації про кваліфікацію з урахуванням кваліфікаційного рівня ЄРК.

Необхідно відзначити, що в документі міститься рекомендація для держав використовувати ЄРК для співставлення національних рамок кваліфікацій і порівняння усіх типів кваліфікацій у ЄС та, зокрема, порівняння національних кваліфікаційних рівнів з рівнями ЄРК, що безпосередньо стосується процедур визнання кваліфікацій.

ЄРК надає загальний опис восьми загальноприйнятих у Європі

кваліфікаційних рівнів. Кожний з цих восьми рівнів описаний набором дескрипторів, які відображують результати навчання, що притаманні кваліфікаціям цього рівня, у термінах знань, умінь, відповідальності та автономності. Дескриптори кваліфікаційних рівнів ЄРК мовою оригіналу наведені у додатку 3.

Звернемо окрему увагу на встановлену відповідність дескрипторів чотирьох вищих кваліфікаційних рівнів ЄРК дескрипторам циклів РК ЄПВО:

– результати навчання рівня 5 ЄРК відповідають результатам навчання короткого циклу (в межах першого циклу вищої освіти) РК ЄПВО;

– результати навчання рівня 6 ЄРК відповідають результатам навчання першого циклу РК ЄПВО;

– результати навчання рівня 7 ЄРК відповідають результатам навчання другого циклу РК ЄПВО;

– результати навчання рівня 8 ЄРК відповідають результатам навчання третього циклу РК ЄПВО.

Зазначені дві всеохоплюючі європейські рамки кваліфікацій мають частково різні термінологію та системи дескрипторів (описів результатів навчання). Порівняння дескрипторів ЄРК, РК ЄПВО та НРК України наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Порівняння систем дескрипторів європейських метарамок кваліфікацій та НРК України

Європейська рамка кваліфікацій (ЄРК)	Рамка кваліфікацій ЄПВО	Національна рамка кваліфікацій України
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Знання; ▪ Уміння (когнітивні та практичні); ▪ Відповідальність та автономність 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Знання та розуміння; ▪ Застосування знань та розуміння; ▪ Формування суджень; <ul style="list-style-type: none"> ▪ Комунікація; ▪ Уміння навчатися 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Знання; ▪ Уміння /навички; ▪ Комунікація; ▪ Відповідальність і автономія

Також, слід взяти до уваги, що РК ЄПВО передбачає поступове ступеневе здобуття кваліфікацій першого, другого та третього циклів (рівнів) вищої освіти, у той час як дескриптори кваліфікаційних рівнів ЄРК можна визначити як незалежні одні від інших. У цьому контексті дуже важливо, що принцип навчання впродовж життя передбачає визнання кваліфікацій на основі результатів навчання незалежно від виду освіти: формального, неформального або інформального.

Як зазначалося вище, Європейські метарамки кваліфікацій можуть застосовуватися для співставлення (порівняння) кваліфікацій різних національних кваліфікаційних систем з метою забезпечення міжнародного визнання кваліфікацій, здобутих у різних країнах.

Механізм такого порівняння ілюструється на рисунку 1.7 на прикладі національних рамок кваліфікацій Польщі та Ірландії.

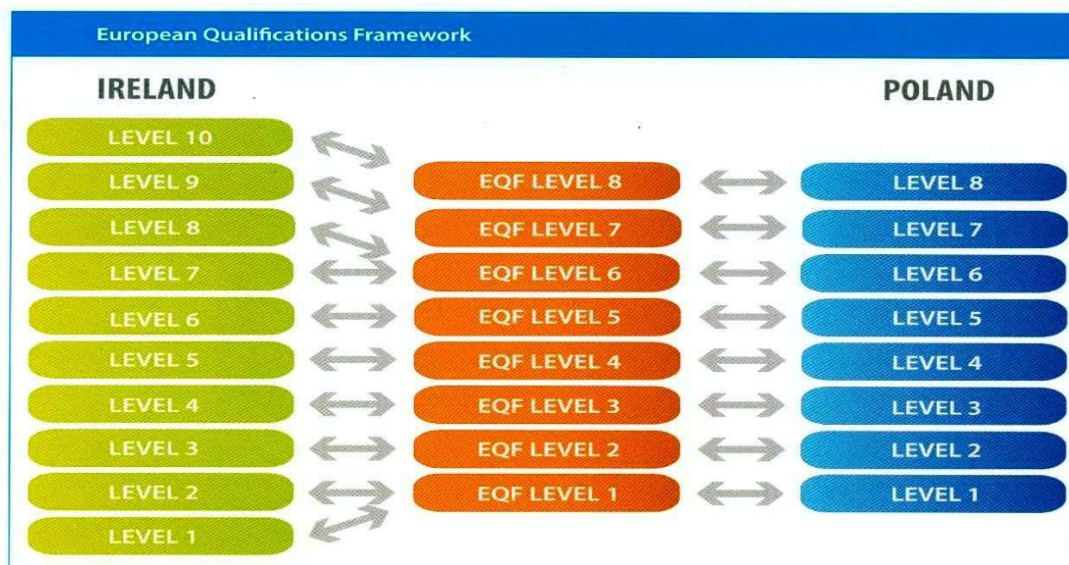

Рисунок 1.7 —Порівняння НРК Польщі та НРК Ірландії

Як видно, національні системи кваліфікацій цих країн мають різну кількість кваліфікаційних рівнів. У той же час, кваліфікації певного рівня однієї країни можуть бути порівняні із кваліфікаціями відповідного рівня іншої країни завдяки порівнянню кожного з «національних» рівнів з рівнями ЄРК. Як бачимо, ЄРК слугує «містком» між системами кваліфікацій різних країн і у такий спосіб сприяє взаємному визнанню кваліфікацій на міжнародному рівні.

У 2023 році був оприлюднений [Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і Української національної рамки кваліфікацій](#), сформований за активної участі Міністерства освіти і науки України, Національного агентства кваліфікацій та Європейського фонду освіти [23]. Порівняння кваліфікаційних рівнів ЄРК, РК ЄПВО та НРК України з урахуванням зазначеного звіту наведено у таблиці 1.2.

На веб-ресурсі [Compare national qualifications frameworks across Europe](#) офіційного сайту Європейської Комісії можна отримувати інформацію про національні рамки кваліфікацій різних країн з ЄРК та провести їх порівняння між собою: <https://europass.europa.eu/en/compare-qualifications>.

Також, на цьому веб-ресурсі можна отримати детальну інформацію про національні рамки кваліфікацій країн Європейського Союзу через активне посилання [National Qualifications Frameworks \(NQF\)](#).

Використання цього веб-ресурсу значно полегшує процедури визнання кваліфікацій, здобутих в інших країнах.

Таблиця 1.2 – Порівняння кваліфікаційних рівнів ЄРК, РК ЄПВО та НРК України

Європейська рамка кваліфікацій (ЄРК)	Рамка кваліфікацій ЄПВО	НРК України
Рівень 1		Рівень 1
Рівень 2		Рівень 2
Рівень 3		Рівень 3
Рівень 4		Рівень 4
Рівень 5	Короткий цикл в межах першого циклу	Рівень 5
Рівень 6	Перший цикл	Рівень 6
Рівень 7	Другий цикл	Рівень 7
Рівень 8	Третій цикл	Рівень 8

Для прикладу на рисунку 1.8 наведено зображення «домашньої сторінки» вищезгаданого веб-ресурсу та відображено фрагмент порівняння національних рамок кваліфікацій Польщі та Ірландії.

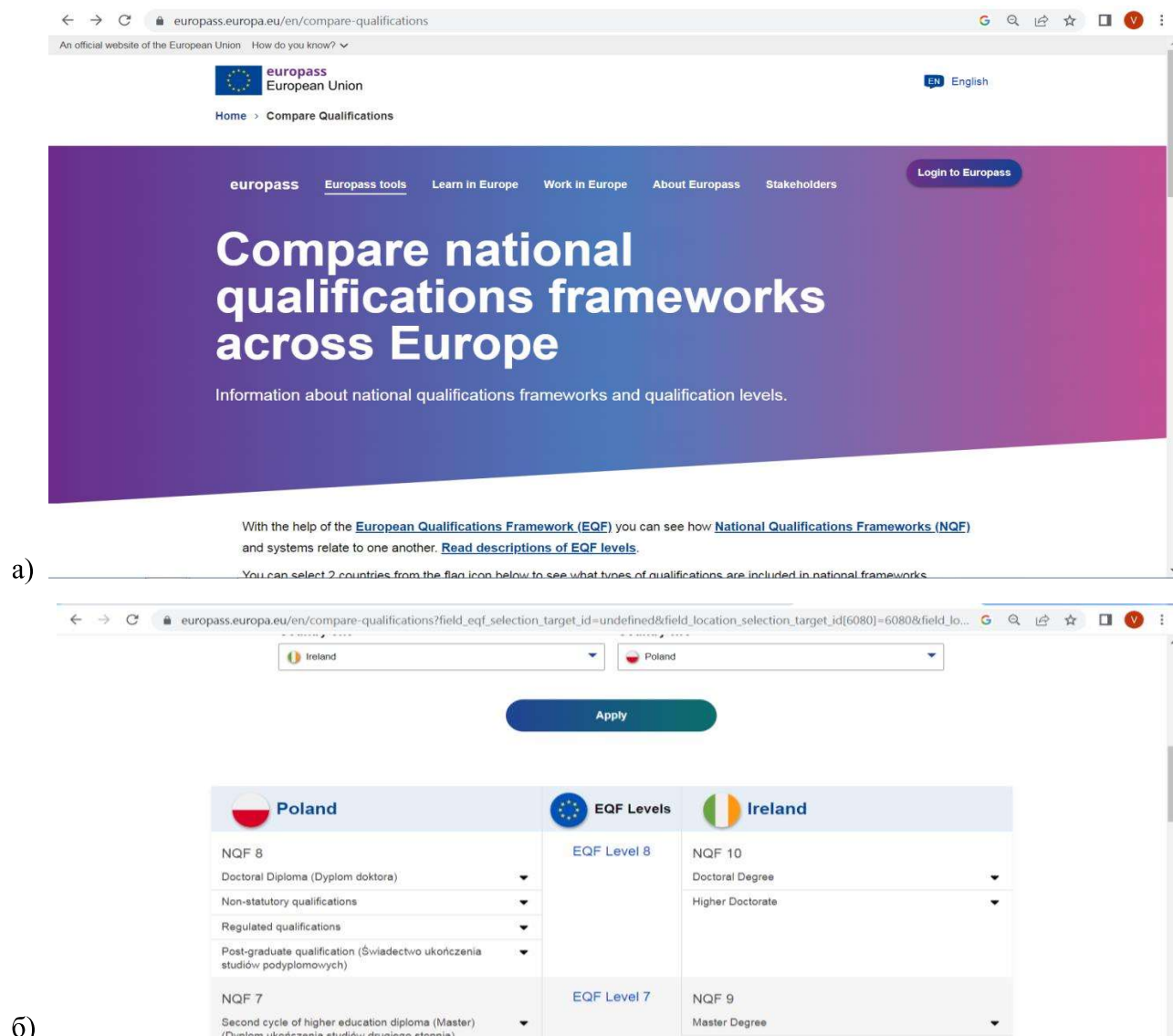

Рисунок 1.8 – Веб-ресурс для порівняння національних рамок кваліфікацій:
а) домашня сторінка; б) приклад порівняння

Важливою особливістю загальноєвропейських мета-рамоч кваліфікацій та національних рамоч кваліфікацій є те, що вони надають описи кваліфікаційних рівнів у термінах, які визначають складність результатів навчання, але не конкретизують змістовної складової цих результатів. Тобто, ці рамки кваліфікацій надають узагальнені описи кваліфікаційних рівнів, які застосовуються для усіх спеціальностей / галузей освіти та / або професій.

Одними з найважливіших заходів у країнах Європейського простору вищої освіти, спрямованих на створення системних описів кваліфікаційних рівнів з урахуванням «змістовної складової» кваліфікацій та впровадження компетентнісного (результатного) підходу до опису кваліфікацій на галузевому рівні, є розроблення **галузевих рамоч кваліфікацій** (Sectoral Qualifications Frameworks).

В останні роки найбільшого поширення отримало розроблення та впровадження галузевих рамоч кваліфікацій у сфері праці. При цьому, рамка кваліфікацій певної галузі має надавати системний опис усіх кваліфікацій та кваліфікаційних рівнів, які є притаманними для цієї галузі. Характерною особливістю таких рамоч кваліфікацій є те, що вони, як правило, охоплюють певний діапазон кваліфікаційних рівнів, представлених у національній рамці кваліфікацій відповідної країни, до якого можуть входити як кваліфікації, пов'язані з рівнями (циклами) вищої освіти, так і кваліфікації, не пов'язані з вищою освітою. Головним критерієм включення певного кваліфікаційного рівня до певної галузевої рамоч кваліфікацій є використання фахівців з кваліфікацією такого рівня у відповідній галузі.

В якості прикладу галузевої рамоч кваліфікацій можна навести польську галузеву рамку кваліфікацій для галузі телекомунікацій «SRK Tele» [24]. Ця галузева рамка містить описи кваліфікаційних рівнів для двох складових галузі, які потребують дещо різних компетентностей: для телекомунікаційної інфраструктури та для телекомунікаційних послуг і абонентського обладнання. Польська рамка кваліфікацій для галузі телекомунікацій містить описи п'яти кваліфікаційних рівнів, які відповідають кваліфікаційним рівням 3, 4, 5, 6 та 7 НРК Польщі. Інші рівні, а саме 1, 2 та 8 вважаються нерелевантними для сфери праці у галузі телекомунікацій.

Ця галузева рамка описує кожен кваліфікаційний рівень наступною системою дескрипторів:

- загальні знання (знання та розуміння);
- загальні уміння (здатність робити щось...);
- загальна соціальна компетентність (готовність до ...);
- професійні знання (знання та розуміння);
- професійні уміння (здатність робити щось...);
- професійна соціальна компетентність (готовність до ...).

Для прикладу на рисунку 1.9 наведено опис 6-го кваліфікаційного рівня польської галузевої рамки кваліфікацій для телекомунікаційної галузі.

Level 6 Telecommunications infrastructure

Tele SQF Level 6 Descriptors

GENERAL KNOWLEDGE – KNOWS AND UNDERSTANDS:

- the details of the structure and principles of operating telecommunications networks and systems;
- the operation of the telecommunications sector and national and local government institutions relating to the telecommunications infrastructure;
- the complex dependencies between ensuring the safety and functionality of the solutions applied in constructing and operating telecommunications networks and economic effectiveness;
- communicative English relating to the telecommunications construction sector.

GENERAL SKILLS – IS ABLE TO:

- prepare non-standard project solutions in accordance with current engineering practices and the requirements of laws and norms;
- respond to constant changes in the external environment of the telecommunications sector;
- transfer one's knowledge on the construction process to other participants and subordinate employees;
- acquire new orders for services and new subcontractors;
- work under pressure, work in a group, plan, forecast;
- autonomously perform functions and actions relating to leading projects, including:
  - using IT tools in the design process;
  - using English in the process of designing, constructing and operating telecommunications infrastructure;
  - organising and settling the work and services performed.

GENERAL SOCIAL COMPETENCE – IS READY TO:

- assume responsibility, demonstrate innovativeness in the assigned tasks;
- motivate employees to comply with regulations, best practices and professional ethics;
- establish and maintain good interpersonal relations with customers and subcontractors;
- undertake initiatives to improve the effectiveness of projects and the financial results of one's organisation;
- systematically raise professional qualifications through self-improvement, participation in training, courses, presentations and fairs;
- autonomously make decisions.

OCCUPATIONAL KNOWLEDGE – KNOWS AND UNDERSTANDS:

- the provisions of the Construction Act, Telecommunications Act, related and industry laws on the design, construction and operation of telecommunications infrastructure;
- the principles of the investment process, including the rights and obligations of its participants; the principles of real estate management of telecommunications facilities;
- the specialised requirements in telecommunications relating to the applied methods, technologies and standards;
- the application of methods and techniques of the telecommunications sector to improve the processes of designing, building, maintaining, managing, and dismantling telecommunications facilities.

OCCUPATIONAL SKILLS – IS ABLE TO:

- design telecommunications networks in different technologies in a manner consistent with the requirements of the Construction Act, Telecommunications Act, related and industry laws, and the principles of technical knowledge;
- autonomously perform technical functions in construction, including:
  - designing and supervising the construction of one's design;
  - verifying architectural and construction project designs;
  - supervising the technical aspects of maintaining telecommunications facilities;
- acquire new orders for services and new subcontractors relating to the design, construction and operation of telecommunications infrastructure.

PQF Level 6 Descriptors

KNOWLEDGE – KNOWS AND UNDERSTANDS:

- an advanced level of facts, theories, methods and the complex dependencies between them;
- the diverse, complex conditions of conducted activities.

SKILLS – IS ABLE TO:

- innovatively complete tasks and resolve complex and non-routine problems under variable and not fully predictable conditions;
- autonomously plan one's lifelong learning;
- communicate in one's environment, substantiate one's position.

SOCIAL COMPETENCE – IS READY TO:

- cultivate and disseminate models of good practice in the workplace and beyond;
- make decisions independently, critically evaluate one's own actions, those of the team one directs and the organisations in which one participates; assume responsibility for the results of those actions.

■ accept the completed technical construction of telecommunications facilities;

■ coordinate, monitor and settle the work of subcontractors engaged in project implementation.

OCCUPATIONAL SOCIAL COMPETENCE – IS READY TO:

- assume responsibility and demonstrate innovativeness in the design, construction and operation of telecommunications infrastructure;
- apply the provisions of the Construction Act, Telecommunications Act, related and industry laws and best practices;
- assume responsibility for the proper implementation of projects.

Profile of a person with a sectoral qualification at PQF level 6

– level of an expert carrying out independent activities relating to telecommunications construction projects.

Effectively acts in the variable environment of construction and telecommunications and related industries. Understands the perspective of the telecommunications sector. Solves complex, non-routine problems in the area of telecommunications infrastructure. Proposes new solutions. Manages, controls and assesses projects and their implementation. Plans his/her own learning and the learning of subordinate employees; conducts training and provides instructions. Is able to transfer knowledge. Makes autonomous decisions, cooperates in a team and manages a team of employees. Raises his/her qualifications through self-improvement and participation in training, courses, etc.

Example of a position requiring qualifications at this level: Project Engineer

Example of an occupational qualification at SQF level 6

1. **A sectoral qualification at SQF level 6:** Telecommunications Construction Project Management and Supervision **Certificate**
Scope of the sectoral qualification: rights to manage the telecommunications investments of a project.
Foundation: full PQF level 6 qualifications – vocational higher education required, confirmed by a PQF level 6 qualification, i.e. completed first cycle studies in telecommunications or a related field.
2. **The next level of professional development in a specialist or management path**
Foundation: full PQF level 6 qualifications – as in item 1
 In order to attain, e.g.:
1) Position – Contract Manager
2) Sectoral qualifications at SQF level 6
 Design Engineer and/or Site Manager, investor's Supervisory Inspector – A decision on granting limited construction rights in the telecommunications speciality
Scope of the sectoral qualifications: rights to design telecommunications facilities and/or manage construction work, perform supervision for an investor; speciality of construction rights – installation of telecommunications infrastructure networks, integration and commissioning of network equipment
3) Sectoral qualifications at SQF level 7
 In order to attain, e.g.:
a) Telecommunications Construction Investment Management and Supervision Certificate
Scope of the sectoral qualifications: rights to manage the telecommunications investments of a contract.
Foundation: full PQF level 6 qualifications – vocational higher education required, confirmed by a qualification at preferred PQF level 7 (min. PQF 6), i.e. preferred completed second cycle studies (minimum of completed first cycle studies) in telecommunications or a related field
Foundation: full PQF level 7 qualifications – vocational higher education required, confirmed by a PQF level 7 qualification, i.e. completed second cycle studies in a field relevant to the given speciality; second cycle higher education programmes relevant to the given speciality:
 – telecommunications;
 – electrical engineering or electronics or electronics and telecommunications, enabling the attainment of knowledge and skills in telecommunications;
 – electrical measurements and telecommunications.
 In order to attain, e.g.:
b) Decision on granting – unlimited construction rights in the telecommunications speciality; to design telecommunications facilities and/or manage the construction work of:
 – wired telecommunications with telecommunications infrastructure and
 – radio telecommunications with accompanying infrastructure.
c) Decision on granting – the title of construction appraiser in [designing telecommunications facilities and/or managing construction work] in [wired and/or radio] telecommunications.

Рисунок 1.9 —Опис 6-го кваліфікаційного рівня польської галузевої рамки кваліфікацій для галузі телекомунікацій

У контексті визнання галузеві рамки кваліфікацій можуть виявитися корисними для отримання більш детальної інформації про кваліфікацію особи, яка має певну професійну кваліфікацію, зокрема під час здійснення процедур визнання окремих результатів навчання.

1.4. Міжнародна стандартна класифікація освіти

Під час реалізації процедур визнання кваліфікацій, здобутих в інших країнах, зокрема, освітніх кваліфікацій, важливим інструментом ідентифікації кваліфікації може слугувати Міжнародна стандартна класифікація освіти (International Standard Classification of Education, ISCED).

Міжнародна стандартна класифікація освіти (МСКО) розроблена Інститутом статистики Організації об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО). МСКО призначена для класифікації та представлення на міжнародному рівні статистичних даних щодо організації освітніх програм та відповідних кваліфікацій за рівнями та галузями.

Первинна версія МСКО була розроблена в 1970-х роках та переглянута в 1997 році (редакція [МСКО 1997](#)).

Чинна на час формування цього *Керівництва* редакція МСКО була ухвалена за результатами перегляду МСКО 1997 на 36-ій сесії Генеральної Конференції ЮНЕСКО у 2011 році та отримала аббревіатуру ISCED 2011 ([МСКО 2011](#)) [25].

МСКО є довідковою міжнародною класифікацією для організації освітніх програм і відповідних кваліфікацій за рівнями та галузями.

Вихідними одиницями класифікації в МСКО є освітня програма та відповідна визнана освітня кваліфікація.

Загальною характерною рисою освітніх програм є те, що після їх завершення, при досягненні цілей навчання та після виконання усіх передбачених освітніх задач, видається документ, що підтверджує успішне завершення освітньої програми.

[МСКО 2011](#) охоплює освітні програми формальної та неформальної освіти, які доступні індивідууму протягом життя. МСКО не охоплює програми інформального, випадкового або несистемного навчання, а також кваліфікації, які не є визнаними.

МСКО класифікує освітні програми із використанням двох основних наскрізних змінних:

- рівнів освіти та
- галузей освіти.

Зазначені параметри можуть використовуватись як довідкова інформація під час реалізації процедур визнання кваліфікацій.

Поняття «рівень» в МСКО відображує ступінь складності та спеціалізації змісту освітньої програми від основного до складного. Чим складнішою є програма, тим вищим є рівень освіти.

В [МСКО 2011](#) визначено такі рівні:

Рівень 0	Освіта дітей молодшого віку (Early childhood education)
Рівень 1	Початкова освіта (Primary education)
Рівень 2	Перший етап середньої освіти (Lower secondary education)
Рівень 3	Другий етап середньої освіти (Upper secondary education)
Рівень 4	Післясередня нетретинна (невища) освіта (Post-secondary non-tertiary education)
<i>Третинна (вища) освіта</i>	
Рівень 5	Короткий цикл третинної (вищої) освіти (Short-cycle tertiary education)
Рівень 6	Короткий цикл третинної (вищої) освіти (Short-cycle tertiary education)
Рівень 7	Магістерський або еквівалентний рівень (Master's or equivalent level)
Рівень 8	Докторський або еквівалентний рівень (Doctoral or equivalent level)

В рамках рівнів МСКО програми і кваліфікації класифікуються також і за додатковими характеристиками (вимірами):

- орієнтація програми;
- завершення рівня МСКО;
- доступ до вищих рівнів МСКО;
- місце в національній системі кваліфікацій.

Орієнтація програми виділяється на рівнях МСКО 2-5 з можливістю використання на рівнях МСКО 6-8.

На рівнях, нижчих за рівень 6, визначено дві категорії орієнтації програм: загальна (general) та професійно-технічна (vocational) освіта. На рівнях третинної (вищої) освіти терміни «академічна» (academic) і «професійна» (professional) використовуватимуться замість термінів «загальна» та «професійно-технічна».

МСКО 2011 ще не визначає академічну та професійну орієнтації для вищих рівнів остаточно чітко, але відкриває можливість виокремлення академічної та професійної орієнтації в майбутньому, наприклад, на основі галузей освіти.

Для рівня МСКО 5 поки що використовуються терміни загальна (general) та професійно-технічна (vocational) освіта до чіткого визначення термінів «академічна освіта» та «професійна освіта».

Характеристика «завершення рівня МСКО» відображує вимоги програми щодо обов'язковості повного завершення рівня із присвоєнням відповідної кваліфікації.

Характеристика «доступ до вищих рівнів МСКО» відображує можливість для випускника прямого доступу до програм вищого рівня МСКО.

Інформація про місце програми та відповідної кваліфікації дозволяє визначити вимоги для вступу на програму та права випускників, які завершили програму (здобули відповідну кваліфікацію), щодо доступу до програм вищого рівня.

В МСКО 2011 запроваджено паралельні системи кодування освітніх програм (МСКО Програми або МСКО П) та рівнів здобутої освіти (МСКО Рівень або МСКО Р).

Код програми або код рівня освіти містить до трьох цифр:

- перша цифра – рівень МСКО;
- друга цифра – орієнтація;
- третя цифра – завершення рівня та доступ до вищих рівнів.

Наприклад, для програм бакалаврського рівня першою цифрою коду є номер рівня – цифра 6.

Друга цифра коду відображує орієнтацію програми: 4 – загальна (академічна); 5 – професійна; 6 – орієнтація не визначена.

Таким чином, перші дві цифри коду 65 будуть позначати програму бакалаврського рівня професійного спрямування.

Третя цифра коду відображує вимоги до завершення рівня та доступ до вищих рівнів: 1 – завершення програми є недостатнім для завершення 6-го рівня МСКО; 5 – програма першого ступеня вищої освіти тривалістю 3-4 роки; 6 – програма першого ступеня вищої освіти тривалістю понад 4 роки і т.д.

Так, наприклад, з урахуванням трьох цифр, код 656 позначає програму бакалаврського рівня, професійного спрямування тривалістю 3-4 роки, яка веде до першого ступеня вищої освіти та права доступу до програм вищого (7-го) рівня МСКО.

Схеми кодування програм та рівнів в МСКО 2011 наведені у додатку 4.

При аналізі рівня освітньої програми або рівня освіти та відповідної кваліфікації, здобутої до 2011 року, слід враховувати істотну різницю між структурою рівнів МСКО 2011 та МСКО 1997 (попередньої редакції МСКО). Відповідність рівнів МСКО 2011 та МСКО 1997 відображена у таблиці 1.3.

Як зазначалося вище, другою наскрізною змінною в МСКО є галузь освіти. Інформація про галузь освіти дозволяє більш повно описати освітню програму та / або освітню кваліфікацію шляхом ідентифікації предметної області, в якій здобувається або здобута освітня кваліфікація певного рівня.

Таблиця 1.3 – Відповідність рівнів МСКО 2011 та МСКО 1997

МСКО 2011		МСКО 1997
МСКО рівень 0	МСКО 01	
	МСКО 02	МСКО 0
МСКО рівень 1		МСКО рівень 1
МСКО рівень 2		МСКО рівень 2
МСКО рівень 3*		МСКО рівень 3
МСКО рівень 4*		МСКО рівень 4
МСКО рівень 5		МСКО рівень 5
МСКО рівень 6		
МСКО рівень 7		
МСКО рівень 8		МСКО рівень 6
*) Зміст категорії істотно модифіковано		

Первинна редакція [МСКО 2011](#) містила 25 галузей освіти, організованих у 9 розширених групах:

- 0 – Загальні програми;
- 1 – Освіта;
- 2 – Гуманітарні науки та мистецтво;
- 3 – Соціальні науки, бізнес і право;
- 4 – Наука;
- 5 – Інженерні, обробні та будівельні галузі;
- 6 – Сільське, лісове та рибальське господарство;
- 7 – Охорона здоров'я та соціальне забезпечення;
- 8 – Служби.

У 2013 році класифікація галузей освіти була переглянута і розроблена нова Класифікація галузей освіти і підготовки, яка отримала назву [ISCED fields of education and training 2013](#) (ISCED-F 2013; МСКО-Г 2013) [26]. МСКО-Г 2013 фактично стала незалежною класифікацією, але спорідненою до МСКО 2011.

Така оновлена класифікація побудована як трирівнева ієрархія, що містить 11 широких галузей, 29 вузьких галузей та близько 80 деталізованих галузей освіти та підготовки. Перелік галузей освіти і підготовки наведено у додатку 5.

Під час проведення процедур визнання кваліфікацій, зокрема кваліфікацій, здобутих до запровадження МСКО-Г 2013, може бути корисним використовувати зіставлення галузей освіти і підготовки МСКО-Г 2013 з галузями освіти МСКО 2011 (МСКО 1997), яке наведено у додатку 6.

Слід звернути увагу, що безпосередньо в МСКО-Г 2013 не наведено детального опису предметної області для кожної галузі освіти. Водночас, у 2015 році Інститутом статистики ЮНЕСКО було опубліковано Детальний опис

галузей МСКО-Г 2013 ([Fields of education and training 2013 \(ISCED-F 2013\) – Detailed field descriptions](#)) [27].

Так, наприклад, згідно цього детального опису освітні програми та відповідні кваліфікації в рамках деталізованої галузі 061 «Інформаційні та комунікаційні технології» в МСКО-Г 2013 спрямовані на:

- використання комп'ютера;
- використання програмного забезпечення для розрахунків (електронні таблиці);
- використання програмного забезпечення для обробки даних;
- використання програмного забезпечення для верстки;
- використання програмного забезпечення для обробки текстів;
- використання Інтернету.

Слід звернути увагу, що національна класифікація освіти, роль якої в Україні на сьогодні виконує [Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти](#), затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266, містить інформацію про відповідність спеціальностей в національній системі вищої освіти України деталізованим галузям в МСКО-Г 2013 [28].

1.5. Міжнародна стандартна класифікація професій

Під час реалізації процедур визнання результатів попереднього навчання в окремих випадках в якості допоміжного інструменту можна використовувати Міжнародну стандартну класифікацію професій ([International Standard Classification of Occupations, ISCO](#)). На теперішній час чинною є редакція класифікації від 2008 року – ISCO-08 [29].

Основним призначенням ISCO є узагальнення статистичної інформації, що стосується ринку праці, яка може використовуватися в адміністративних та політичних діях, таких як: підбір кандидатів на відповідні вакансії, планування освіти, управління міжнародною міграцією, пов'язаною з працевлаштуванням, включаючи надання дозволів на роботу.

Водночас, ISCO-08 містить описи кожної включеної до класифікації професії, які можуть використовуватися, наприклад, під час реалізації процедур визнання результатів неформального навчання, здобутих в рамках професійної діяльності.

ISCO-08 є чотирирівневою ієрархічною класифікацією, в якій усі професійні роботи в світі класифіковані у 436 «одиночних» груп, які формують найбільш деталізований рівень класифікації. Ці одиночні групи згруповані у 130 мінорних груп, 43 «підосновних» групи та 10 основних груп. Основними

групами в [ISCO-08](#) є:

- 1 Менеджери (управителі)
- 2 Професіонали
- 3 Техніки (фахівці) та асоційовані професіонали (допоміжні фахівці)
- 4 Офісні допоміжні працівники (клерки)
- 5 Працівники сфери послуг та продажу
- 6 Кваліфіковані працівники сільського, лісового господарств та рибальства
- 7 Працівники ремісничих і подібних професій
- 8 Механізатори і монтажники
- 9 Найпростіші професії
- 0 Професії збройних сил.

Критеріями для об'єднання професійних робіт в рамках певних груп є їх схожість в сенсі *рівня умінь* та *спеціалізації умінь*.

Рівень умінь в ISCO-08 визначається як функція складності та кола завдань і обов'язків, передбачених певною професією. Рівень умінь вимірюється з урахуванням одного або більше з таких показників:

- характеру роботи, що виконується в рамках професії;
- рівня формальної освіти, необхідної для компетентного виконання передбачених завдань і обов'язків;
- обсягу інформального навчання на робочому місці та / або попереднього досвіду у відповідній професії, необхідних для компетентного виконання передбачених завдань і обов'язків.

Спеціалізація умінь розглядається в термінах чотирьох концептів:

- галузі (області) необхідних знань,
- інструментів та механізмів, що використовуються,
- матеріалів з/на якими(их) працюють,
- видів товарів або послуг, що виробляються.

Рівень умінь 1 типово асоціюється з професіями, що передбачають виконання простої та рутинної фізичної або ручної праці.

Рівень умінь 2 асоціюється з професіями, які передбачають виконання таких завдань, як управління механічним або електронним обладнанням; управління транспортними засобами; обслуговування та ремонт електричного або механічного обладнання; оперування, упорядкування та зберігання інформації.

Рівень умінь 3 асоціюється з професіями, які передбачають виконання складних технічних та практичних завдань, що потребують великого багажу знань у спеціалізованій області.

Рівень умінь 4 асоціюється з професіями, які передбачають виконання складних технічних та практичних завдань, що потребують вирішення

складних проблем, прийняття рішень та креативності на основі широких теоретичних і фактичних знань у спеціалізованій області.

Зіставлення основних груп професій з рівнями умінь ISCO-08 наведено у таблиці 1.4.

У випадках, коли вимоги до рівня умінь певної професії включають вимоги щодо необхідної формальної освіти і підготовки, такі вимоги визначаються в термінах Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED (МСКО).

Таблиця 1.4 – Зіставлення основних груп професій з рівнями умінь в ISCO-08

Основні групи професій	Рівень умінь
1 Менеджери (управителі)	3 + 4
2 Професіонали	4
3 Техніки (фахівці) та асоційовані професіонали (допоміжні фахівці)	3
4 Офісні допоміжні працівники (клерки)	2
5 Працівники сфери послуг та продажу	1
6 Кваліфіковані працівники сільського, лісового господарств та рибальства	
7 Працівники ремісничих і подібних професій	
8 Механізатори і монтажники	
9 Найпростіші професії	
0 Професії збройних сил	1+2+4

Чинна на час розроблення цього *Керівництва* редакція [ISCO-08](#) містить зіставлення рівнів умінь ISCO з рівнями освіти і підготовки [ISCED 1997](#) (МСКО 1997) та не враховує класифікації рівнів програм та рівнів освіти [ISCED 2011](#) (МСКО 2011). Водночас, зіставлення рівнів умінь ISCO з рівнями освіти і підготовки ISCED 2011 можна сформулювати на основі наявного зіставлення рівнів умінь ISCO з рівнями освіти і підготовки ISCED 1997 та зіставлення рівнів ISCED 2011 з рівнями ISCED 1997 (див. таблицю 1.3).

Зіставлення рівнів умінь ISCO з рівнями освіти і підготовки ISCED (МСКО), запропоноване авторами *Керівництва*, наведено у таблиці 1.5.

Кожній з 436 одиничних груп професій (кожній професії) в ISCO-08 присвоєно 4-символьний чисельний код, в якому кожна з цифр позначає номери основної, підосновної, мінорної та одиничної групи (зліва направо).

Наприклад, професія інженера-механіка має код 2144, який сформовано наступним чином:

основна група: 2 Професіонали
 підосновна група 21 Професіонали в області науки та інженерії
 мінорна група 214 Професіонали інженерії (окрім електротехнологій)
 одинична група 2144 Інженери-механіки

Таблиця 1.5 – Зіставлення рівнів умінь ISCO з рівнями ISCED (МСКО)

Рівень умінь ISCO	Рівень МСКО 1997	Рівень МСКО 2011
4	6 Другий ступінь вищої освіти	8 Докторський або еквівалентний рівень
	5a Перший ступінь вищої освіти (середня тривалість)	7 Магістерський або еквівалентний рівень
3	5b Перший етап вищої освіти (коротка або середня тривалість)	6 Бакалаврський або еквівалентний рівень 5 Короткий цикл вищої освіти
2	4 Післясередня невища освіта	4 Післясередня невища освіта
	3 Другий етап середньої освіти	3 Другий етап середньої освіти
	2 Перший етап середньої освіти	2 Перший етап середньої освіти
1	1 Початкова освіта	1 Початкова освіта

При цьому, одинична група 2144 Інженери-механіки об'єднує в собі інженерні професії різних профілів: авіаційний інженер; конструктор двигунів; морський архітектор; морський інженер; інженер-механік.

Для кожної одиничної групи наведено стислий опис професії та перелік професійних завдань (компетенцій) працівника (приклад наведено на рисунку 1.10). Таким чином, наведена в ISCO-08 інформація про рівень умінь та перелік професійних завдань в рамках певної професії може використовуватися в процесі визнання результатів неформального навчання для ідентифікації опанованих особою в процесі професійної діяльності компетентностей (результатів навчання) та їх рівня.

Unit Group 3154

Air Traffic Controllers

Air traffic controllers direct aircraft movements in airspace and on the ground, using radio, radar and lighting systems, and provide information relevant to the operation of aircraft.

Tasks include –

- (a) directing and controlling aircraft approaching and leaving airport and their movement on the ground;
- (b) directing and controlling aircraft operating in designated airspace sectors;
- (c) examining and approving flight plans;
- (d) informing flight crew and operations staff about weather conditions, operational facilities, flight plans and air traffic;

- (e) applying knowledge of principles and practices of air traffic control in order to identify and solve problems arising in the course of their work;
- (f) initiating and organizing emergency, search and rescue services and procedures;
- (g) directing activities of all aircraft and service vehicles on or near airport runways;
- (h) maintaining radio and telephone contact with adjacent control towers, terminal control units and other control centres, and coordinating the movement of aircraft into adjoining areas.

Example of the occupations classified here:

- Air traffic controller

Рисунок 1.10 – Опис одиничної групи професій 3154 Диспетчери повітряного руху

1.6. Європейська класифікація навичок, компетентностей і професій

Ще одним інструментом, який можна використовувати в якості допоміжного інструменту для визнання результатів попереднього навчання, зокрема інформального навчання під час професійної діяльності, є Європейська класифікація навичок, компетентностей і професій. Оригінальна назва цієї класифікації – [ESCO \(European Skills, Competences and Occupations\)](#) [30].

ESCO є багатомовною класифікацією європейських навичок, компетентностей і професій та є частиною стратегії «Європа 2020».

Класифікація ESCO визначає та класифікує навички, компетентності та професії, актуальні для ринку праці та освіти і навчання в ЄС.

На час розроблення цього *Керівництва* ESCO надає описи 3039 професій і 13939 навичок, пов'язаних із цими професіями, перекладені 28 мовами (усі офіційні мови ЄС, а також ісландська, норвезька, українська та арабська).

ESCO організована як веб-платформа зі зручною навігацією, яка дозволяє отримувати описи професій, навичок та притаманних ним навичок та компетентностей різними мовами в онлайн-режимі.

«Домашня» сторінка класифікації [ESCO](#) відображена на рисунку 1.11.

ESCO ґрунтується на двох «стовпах»: професіях (occupations) та навичках / уміннях (skills).

Перший «стовп» (професійний) фактично є європейською класифікацією професій. Він використовує ієрархічні зв'язки між професіями, метадані, а також співставлення з Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO) для структурування професій.

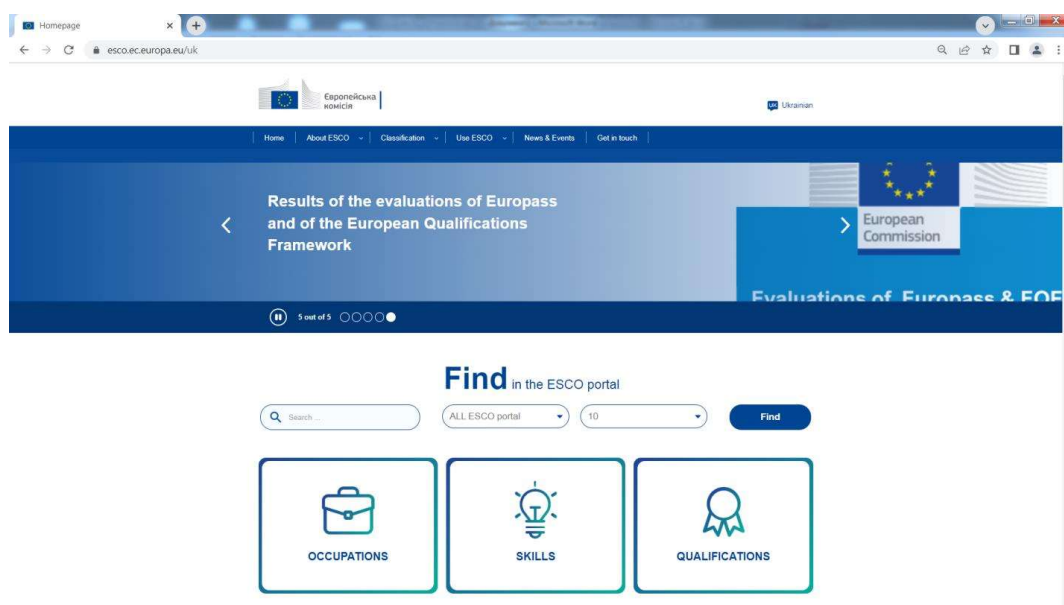

Рисунок 1.11 – Домашня сторінка платформи ESCO

Стартова сторінка класифікації професій ESCO з підтримкою української мови наведена на рисунку 1.12. Звертаємо увагу, що ESCO використовує таку саму структуру класифікації професій на основі 10 основних груп, що і [Міжнародна стандартна класифікація професій \(ISCO\)](#).

Веб-платформа ESCO дозволяє простими маніпуляціями обирати та отримувати описи необхідних груп професій різних рівнів ієрархії, а також описи конкретних професій, зокрема притаманних цим професіям компетенцій (й відповідних компетентностей) і необхідних знань.

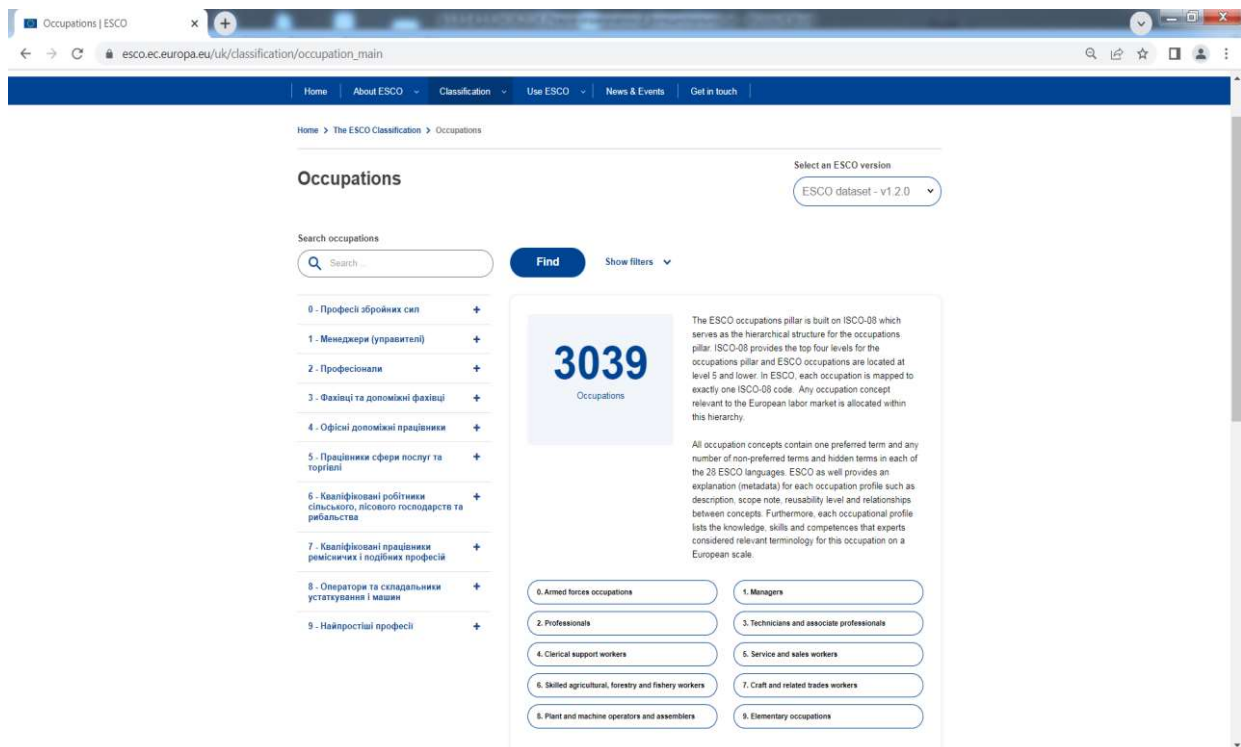

Рисунок 1.12 – Стартова сторінка класифікації професій ESCO

Для прикладу на рисунку 1.13 наведено опис професії диспетчера із забезпечення польотів (код професії 3154.3) та важливих для цієї професії знань, умінь (навичок) та компетентностей. Платформа також дозволяє перейти до опису кожного з наведених умінь (навичок), компетентностей та знань.

«Стовп» навичок / умінь в ESCO містить вичерпний перелік знань, навичок і компетентностей, актуальних для європейського ринку праці. У ESCO «стовп» навичок / умінь структурований у вигляді ієрархії, яка містить такі чотири підкласи:

- знання;
- мовні навички і знання;
- навички /уміння;
- наскрізні навички / уміння.

Стартова сторінка «стовпа» навичок / умінь ESCO наведена на рисунку 1.14.

Так, як і у випадку класифікації професій, платформа дозволяє отримати опис кожного знання та уміння, притаманного тій чи іншій галузі на європейському ринку праці.

Класифікація професій та ієрархічний опис знань, умінь / навичок ESCO можуть бути корисними для ідентифікації знань та умінь, опанованих особою в рамках певної професійної діяльності, з метою визнання результатів неформального навчання цієї особи.

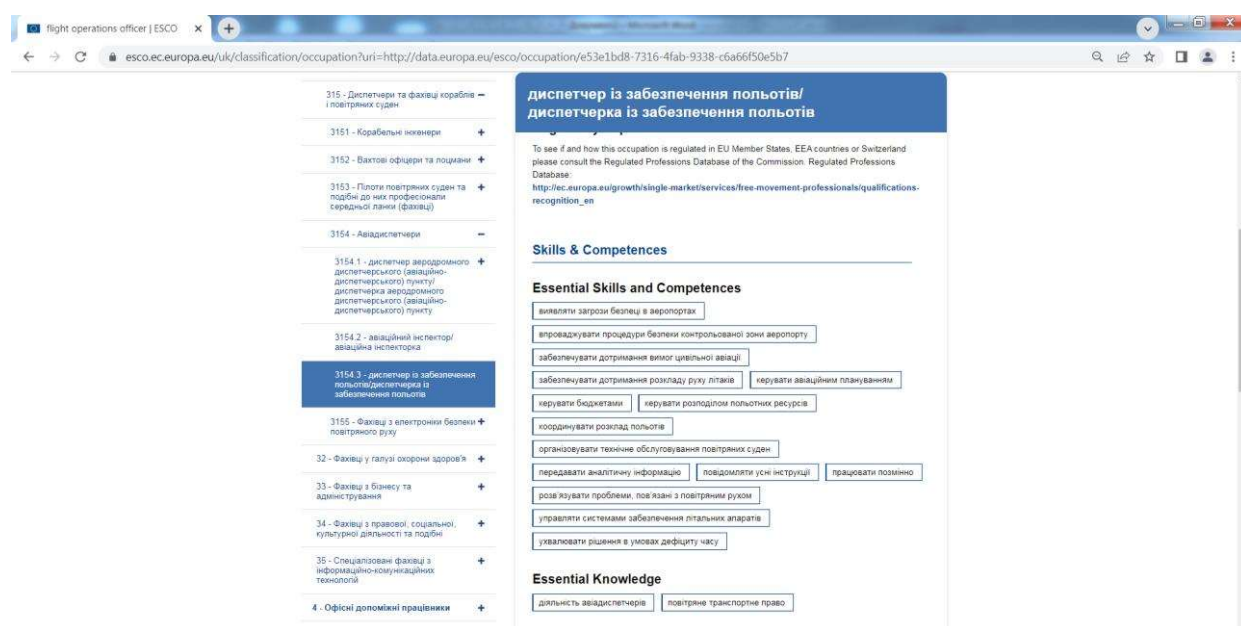
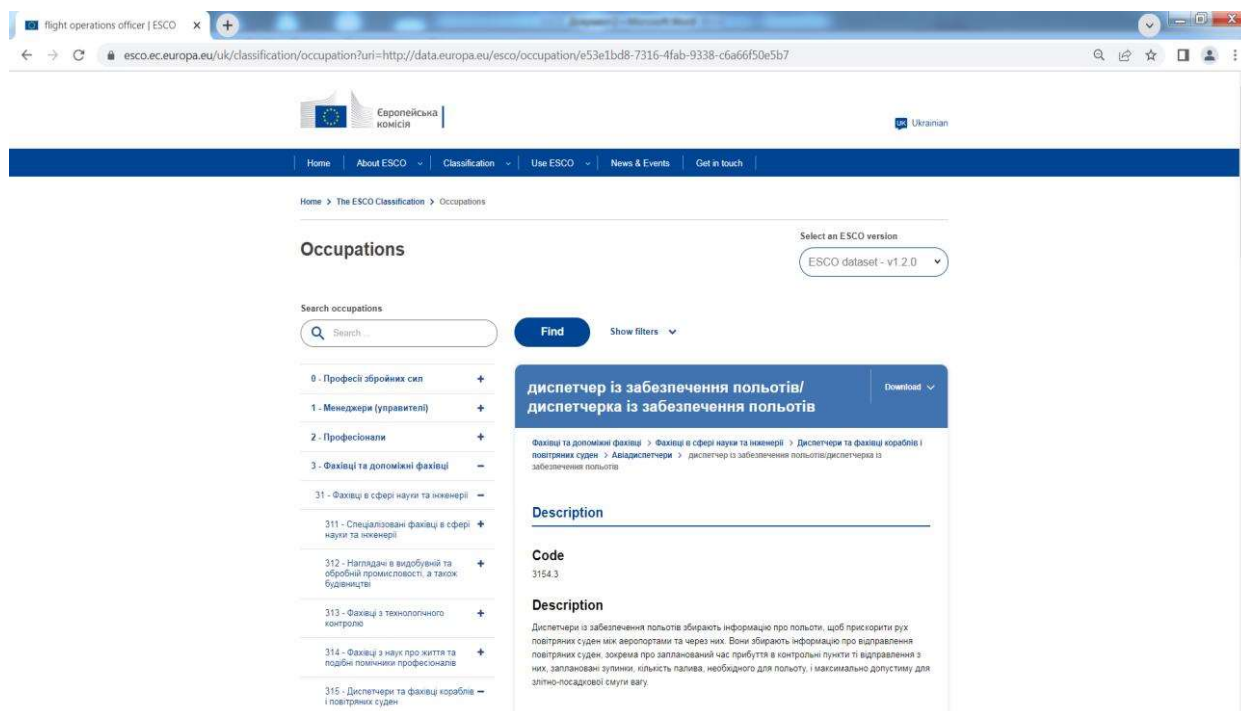

Рисунок 1.13 – Опис професії диспетчера із забезпечення польотів

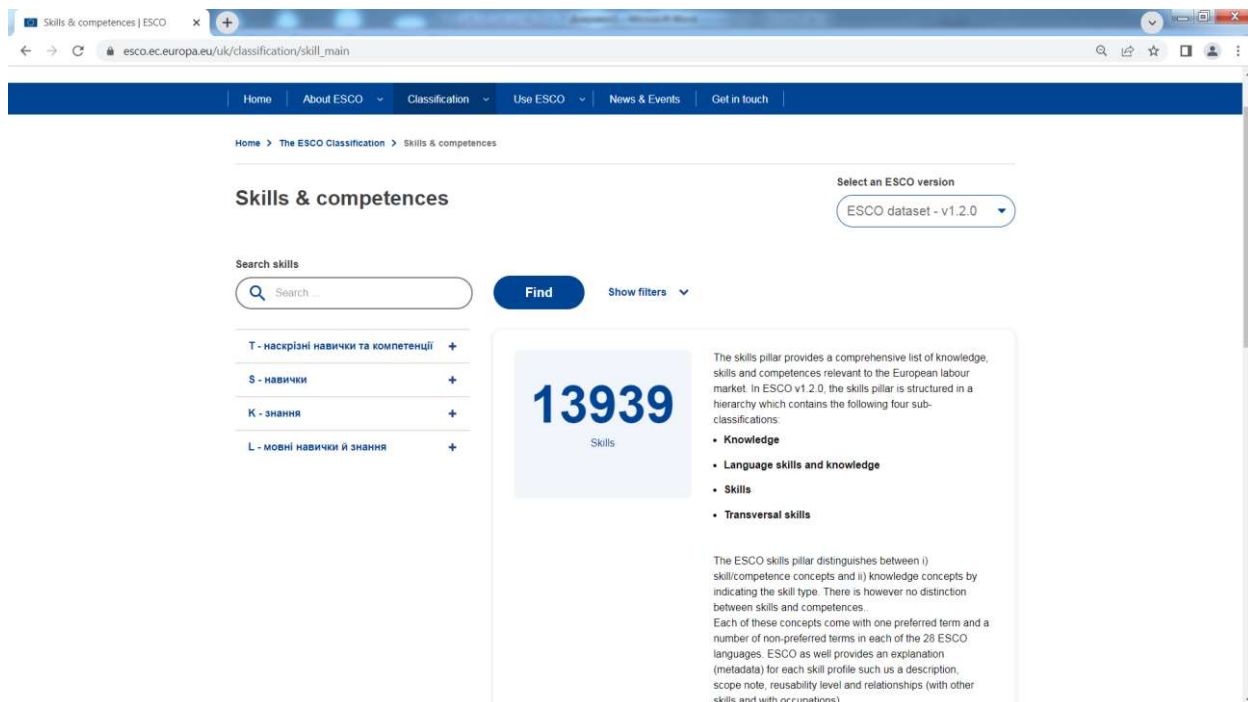

Рисунок 1.14 – Стартова сторінка ієрархічного опису знань та умінь ESCO

1.7. Основні міжнародні та національні документи щодо визнання кваліфікацій і попередніх результатів навчання

Процедури визнання кваліфікацій та попередніх результатів навчання вимагають від учасників процесу дотримання узгоджених, прозорих та справедливих дій, що досягається через виконання певних стандартів та керівних принципів, які врегульовуються міжнародними та національними документами з визнання.

Міжнародні документи з визнання кваліфікацій, серед яких конвенції, рекомендації та керівництва, є важливими інструментами для національних урядів і закладів вищої освіти, що сприяють гармонізації національних систем освіти з міжнародними стандартами. Така гармонізація підтримує академічну мобільність, забезпечує високу якість освіти і полегшує адаптацію до змін в глобальному освітньому просторі. Оглянемо основні документи, на яких ґрунтуються процедури визнання кваліфікацій та попередніх результатів навчання в Європейському просторі та в Україні.

1.7.1. Міжнародні документи

Основними міжнародними документами, як вже було зазначено вище в п. 1.1, що визначають принципи та стандарти визнання кваліфікацій і слугують основою для розробки національних законів та нормативно-правових актів багатьох країн, є *Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в*

європейському регіоні (Лісабонська конвенція) та Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти (Глобальна конвенція).

Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція) (Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region) була прийнята 8-11 квітня в 1997 році, а в 1999 році ратифікована Україною. Призначенням конвенції є регулювання відношень між державами, що її ратифікували, стосовно визнання кваліфікацій з вищої освіти.

Цією конвенцією визначені загальні принципи визнання кваліфікацій у вищій освіті, які інтегруються в національне законодавство країн-учасниць. В Лісабонській конвенції, що містить одинадцять розділів, сформульовані компетенції органів з питань визнання, описані принципи, механізми, умови та підходи до оцінки та визнання кваліфікацій. Зокрема визначені принципи та підходи до забезпечення визнання кваліфікацій вищої освіти та періодів навчання, а також кваліфікацій, що надають доступ до вищої освіти.

Для надання країнам-учасницям допомоги в інтерпретації положень Лісабонської конвенції та реалізації її практичного впровадження Європейською радою був підготовлений документ **Explanatory Report to the Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region** (Пояснювальна доповідь до Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні), в якому надані наступні роз'яснення: щодо цілей Лісабонської конвенції; описані ключові принципи, яких мають дотримуватися країни-учасниці в процесі визнання кваліфікацій, такі як прозорість, справедливість і недискримінація; описані процедури, які країни повинні впровадити для оцінки іноземних кваліфікацій, а саме при формулюванні вимог до інформації, яка має бути надана заявниками, та до критеріїв, які мають використовуватися для оцінки кваліфікацій; наданий опис обставин, за яких може бути відмовлено у визнанні кваліфікації, та надані пояснення щодо організації національних інформаційних центрів та інших структур для підтримки процесу визнання кваліфікацій та інше.

З метою полегшення процесів визнання академічних кваліфікацій не тільки в Європейському регіоні, а й у всьому світі, 25 листопада 2019 року на 40-ій сесії Генеральної конференції Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури була прийнята Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти (ЮНЕСКО) (**Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education (UNESCO)**), яка набула чинності 5 березня 2023 року.

Глобальна конвенція, як і Лісабонська, призначена для врегулювання

співробітництва країн-учасниць у питаннях визнання кваліфікацій вищої освіти, однак вона поширюється не лише на країни Європейського регіону, а й на інші країни світу, які її ратифікували. В документі сформульовані визначення термінів, що стосуються визнання кваліфікацій, основні принципи визнання кваліфікації, зобов'язання сторін конвенції з наступних питань: визнання кваліфікацій, що дають доступ до вищої освіти; визнання кваліфікацій вищої освіти, часткового та попереднього навчання, зокрема біженців та переміщених осіб; надання інформації щодо процедури оцінювання та визнання, розгляду заяв; надання інформації про компетентні органи визнання та виконання додаткових вимог до вступу на програми вищої освіти.

Практичний поетапний підхід впровадження визнання іноземних кваліфікацій описаний в *Практичному керівництві з питань визнання. Імплементція Глобальної конвенції про визнання кваліфікацій із вищої освіти (A Practical Guide to Recognition. Implementing the Global Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education)*. В Практичному керівництві, яке призначене як для фахівців, що здійснюють оцінку (визнання) дипломів, так і для осіб-заявників, які потребують визнання своїх кваліфікацій, детально описані етапи процесу визнання, починаючи з подання заявки до ухвалення рішення. Етапи включають збір і подання необхідних документів та інформації, оцінку кваліфікацій, критерії для порівняння кваліфікацій та прийняття рішень. Розглянуті особливі випадки, такі як визнання кваліфікацій біженців та переміщених осіб, які можуть не мати повного комплексу документів для підтвердження своєї кваліфікації. Також в Практичному керівництві описано, яким чином можливо організувати процедури апеляції для заявників, що не згодні з рішенням про визнання.

Окрім Лісабонської конвенції, для Європейського регіону на даний час є чинним документ, прийнятий 21 грудня 1979 року Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури – **Конвенція про визнання навчання, дипломів і ступенів у вищій освіті в державах, що належать до Європейського регіону**, який теж ратифікований Україною. Цією конвенцією регулюється визнання навчання, сертифікатів, дипломів і ступенів, отриманих чи присвоєних у будь-яких державах, що її ратифікували. В документі сформульовані, зокрема, зобов'язання країн-учасниць, механізми реалізації цілей Конвенції, обміну інформацією та документацією, а також принципи співпраці з міжнародними організаціями.

Важливим шляхом сприяння академічної та професійної мобільності є створення єдиного освітнього простору в межах Європейського Союзу, в якому можливий вільний рух людських ресурсів, і де кваліфікації та результати

навчання визнаються автоматично. З цією метою 26 листопада 2018 року була прийнята *Рекомендація Ради ЄС щодо сприяння автоматичному взаємному визнанню дипломів про вищу та повну середню освіту, періодів та результатів навчання, що отримані за кордоном* ([COUNCIL RECOMMENDATION of 26 November 2018 on promoting automatic mutual recognition of higher education and upper secondary education and training qualifications and the outcomes of learning periods abroad](#)). Ця *Рекомендація Ради ЄС* спрямована на запровадження до 2025 року в країнах-членах ЄС заходів для автоматичного визнання з метою подальшого навчання та працевлаштування. В цьому документі державам-членам запропоновано поетапний підхід, який має допомогти у створенні необхідних умов для автоматичного визнання.

У 2022 році, у зв'язку з великою кількістю біженців з України, Європейська Комісія опублікувала *Рекомендації щодо прискореного визнання українських академічних кваліфікацій* ([Guidelines on fast-track recognition of Ukrainian academic qualifications](#)). Рекомендації призначені для надання інформаційної підтримки закладам вищої освіти країн ЄС в оцінюванні українських кваліфікацій з метою забезпечення швидкого, справедливого та гнучкого процесу визнання цих кваліфікацій.

Документ, розділений на чотири частини, в яких розглянута структура української системи середньої та вищої освіти, наведений аналіз академічних кваліфікацій та форм відповідних документів про освіту, описані основні методи та ресурси для перевірки автентичності українських документів. Надані посилання на веб-сайти офіційних структур в сфері освіти в Україні та посилання на інші джерела, що можуть бути корисними під час визнання.

Визнання неформального та інформального навчання у сучасному світі набуває, як відомо, дедалі більшого значення, але країни під час такого визнання стикаються з чисельними проблемами. Серед таких проблем, зокрема: відмінності критеріїв і підходів до оцінки неформального та інформального навчання в різних країнах; відсутність в країнах стандартизованих методів акредитації та сертифікації навчальних програм, які не відносяться до формальної освіти; висока вартість процедури визнання, що пов'язано із залученням кваліфікованих експертів, проведенням оцінювання попереднього навчання та з іншими витратами; відсутність інформації про процедуру визнання або невизначеність і складність цієї процедури та відсутність координації між різними освітніми установами, державними органами та іншими зацікавленими сторонами, що призводить до бюрократичного затягування процедури визнання; упереджене ставлення до неформального та інформального навчання та відсутність суспільної обізнаності про переваги і

можливості його визнання.

Для подолання цих проблем, надання інформаційної та правової підтримки країнам Радою Європейського Союзу прийнято документ [Council Recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning](#), в якому сформульовані рекомендації стосовно заходів та принципів, яких мають додержуватися держави-члени ЄС, для забезпечення в своїх системах освіти надання особам можливості підтверджувати результати неформального та інформального навчання.

У вирішенні проблем, з якими стикаються країни під час організації ефективної практики валідації неформального та інформального навчання, великий внесок надає Європейський центр розвитку професійної підготовки ([European Centre for the Development of Vocational Training \(Cedefop\)](#)), який допомагає Європейській Комісії, державам-членам ЄС та соціальним партнерам розробити спільну європейську політику у сфері професійної освіти. Одним з таких проєктів Cedefop є проєкт «*Validation of non-formal and informal learning*», в рамках якого створені та постійно оновлюється [Європейський реєстр з валідації неформального та інформального навчання](#), [Європейські рекомендації з валідації](#), [Європейська база даних з валідації](#), а також проводяться інші дослідження та освітні заходи і семінари.

В третьому виданні *Європейських рекомендацій щодо валідації неформального та інформального навчання* ([European guidelines for validation of non-formal and informal learning \(Third Edition\)](#)), розроблених Cedefop, описано структуру процедури перевірки, зв'язок із стандартами, методи оцінювання, стратегії поширення інформації, цифрифікація сертифікації, застосування мікрокваліфікацій (мікрокредити), питання щодо підготовки та навчання консультантів, оцінювачів та адміністраторів процесу валідації, а також розглянуті шляхи вирішення проблем, що пов'язані з вартістю та фінансуванням процедури підтвердження.

Європейська база даних про валідацію неформального та інформального навчання ([European database on validation of non-formal and informal learning](#)) містить огляд того, як країни вирішують різноманітні проблеми, пов'язані зі створенням механізмів валідації відповідно до [Європейських рекомендацій з валідації неформального та інформального навчання](#) ([European guidelines for validating non-formal and informal learning](#)) ((2-е видання, 2015) разом із [Європейським реєстром валідації неформального та інформального навчання](#) ([European inventory on validation](#)) (видання 2014). В цій базі даних наведено інформацію про основні особливості валідації в кожній країні, описані наявні умови для розробки та впровадження валідації, її

контекст та використовувані інструменти перевірки результатів неформального та інформального навчання. База даних також може бути корисна для всіх, хто зацікавлений у валідації, оскільки вона допомагає краще зрозуміти, як валідація здійснюється в різних країнах Європи.

У 2022 році Європейським фондом навчання (European Training Foundation (ETF)) був проведений аналіз під назвою «*Валідація неформального та інформального навчання в країнах-сусідах ЄС*». ETF були досліджені стадії розвитку та характеристики систем валідації неформального та інформального навчання, зокрема, у п'яти країнах-партнерах: Азербайджані, Грузії, Йорданії, Молдові та Україні. Результати цих досліджень представлені в документі [Validation of Non-Formal and Informal Learning in the EU Neighbourhood. Cross-country analysis on Azerbaijan, Georgia, Jordan, Moldova and Ukraine.](#) Дослідження охоплює загальний національний контекст, цілі політики, управління, методи валідації, профілі країн, механізми забезпечення якості та механізми фінансування, надані приклади передової практики цих країн та наведені рекомендації цим країнам щодо подальших дій в удосконаленні процедури валідації.

Для допомоги країнам в вирішенні проблем, пов'язаних із фінансуванням послуг з валідації попередніх результатів навчання, Європейським фондом навчання (European Training Foundation (ETF)) був розроблений документ «*Визнання попереднього навчання – нові розробки та підходи до фінансування*» ([Recognition of prior learning – new developments and financing approaches – ETF](#)), в якому надані можливі підходи до фінансування, управління коштами та залучення зацікавлених сторін. Документ також містить приклади успішних практик різних країн, що можуть бути корисними для інших країн у розробці та вдосконаленні власних систем визнання попереднього навчання.

1.7.2. Національні документи України

Адаптація міжнародних стандартів та впровадження національних процедур для визнання іноземних кваліфікацій і результатів попереднього навчання є важливим кроком на шляху до інтеграції у світову освітню та професійну спільноту. Нижче наведено огляд основних національних документів, які регулюють ці процеси в Україні.

1.7.2.1. Визнання іноземних кваліфікацій

В Україні процедура визнання кваліфікацій вищої освіти, здобутих в іноземних освітніх установах, та / або пройдених періодів навчання, що здійснюється для вступу або продовження навчання у закладах вищої освіти України, а також для працевлаштування чи провадження професійної

діяльності, регулюється [Порядком визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти](#), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 05 травня 2015 року № 504 із змінами.

Процедуру визнання документів про освіту для інших освітніх рівнів (крім вищої освіти), виданих освітніми установами іноземних держав, в Україні визначено [Порядком визнання в Україні документів про загальну середню, професійну \(професійно-технічну\), фахову передвищу освіту, що відповідають 2-5 рівням Національної рамки кваліфікацій, виданих закладами освіти іноземних держав](#), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 05 травня 2015 року № 504 із змінами.

Для спрощення процедури визнання кваліфікацій Україною підписані [Двосторонні угоди України про взаємне визнання документів про освіту](#), перелік яких розміщено на сайті Міністерства освіти і науки України. Завдяки цим угодам зменшуються бюрократичні перешкоди та витрати часу, розширюються можливості для навчання та працевлаштування, а також відбувається сприяння культурному та науковому обміну між країнами-сторонами.

На сторінці [Національного інформаційного центру академічної мобільності ENIC UKRAINE](#), який є уповноваженим (компетентним) органом з питань визнання в Україні, можна ознайомитися: з інформацією про різні [Системи освіти країн світу](#), щодо того, як здійснюється [Визнання іноземних кваліфікацій в Україні відповідно до Лісабонської конвенції](#), а також з процедурою [Визнання іноземних документів про освіту](#). На сайті, зокрема, розміщено інформацію про [систему освіти в Україні](#), а саме: про її структуру, систему оцінювання, про ліцензування та акредитацію закладів вищої освіти, щодо нормативних документів в освітній галузі, наведено реєстр закладів освіти України та зразки українських документів про освіту різних часів, а також інформацію про системи освіти інших країн світу.

[Інструкцією про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном](#), затвердженою наказом Міністерства закордонних справ України від 04 червня 2002 року № 113, встановлено порядок здійснення процедури підтвердження консулом дійсності оригіналів офіційних документів. Також визначено процедуру засвідчення справжності підписів посадових осіб, уповноважених засвідчувати підписи на документах, та дійсності відбитків штампів і печаток, якими скріплено документи. Це стосується документів, складених за участю органів державної влади та місцевого самоврядування, або таких, що від них виходять, як на території України, так і за кордоном.

1.7.2.2. Визнання формальної й неформальної освіти та інформального навчання

Потреби закладів вищої освіти у визнанні результатів навчання, здобутих шляхом формальної освіти виникають, зазвичай, під час вступу, поновлення на навчання, переведення здобувача або для продовження здобувачем навчання в закладі вищої освіти після академічної мобільності. В цих випадках передбачено, що заклад може визнати певну частину результатів попереднього навчання. Особливості та умови такого визнання врегульовані відповідними національними нормативно-правовими документами.

Умови прийому на навчання для здобуття всіх рівнів вищої освіти для українських закладів вищої освіти визначаються Міністерством науки і освіти України в **Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти**. В такому Порядку наводиться детальна інформація щодо організаційних питань прийому на навчання, зокрема визначені вимоги та умови вступу на навчання на основі документів про здобуття попередньої вищої освіти (короткий, перший та другий цикл вищої освіти), що передбачає перезараховування певної кількості кредитів ЄКТС (визнання результатів навчання) з освітніх програм попереднього навчання. Наприклад, під час вступної кампанії в 2024 році прийом на навчання відбувався відповідно до [Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 р.](#), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06 березня 2024 року № 266.

Особливості визнання результатів попереднього навчання під час поновлення на навчання та переведення осіб, які здобувають певний рівень вищої освіти регулюються [Положенням про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки](#), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 07 лютого 2024 року № 134.

Принципи визнання результатів навчання, здобутих за програмами академічної мобільності, для здобувачів освіти, які навчаються в закладах фахової передвищої та вищої освіти, наукових установах, а також для працівників зазначених закладів та установ, регулюються [Порядком реалізації права на академічну мобільність](#), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579 із змінами. Цим Порядком також визначені цілі, завдання, порядок організації академічної мобільності, умови повернення до місця постійного навчання (роботи) та вимоги до виконання програм академічної мобільності.

В українському законодавстві також приділена увага особливостям визнання документів про вищу духовну освіту та верифікації документів про

освіту в сфері охорони здоров'я. Опис таких процедур наведених в документах:

- **Порядок державного визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання, виданих закладами вищої духовної освіти**, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 року № 652 із змінами. Порядок визначає процедуру державного визнання документів про вищу духовну освіту, наукові ступені та вчені звання осіб, які до 1 вересня 2018 року здобули вищу освіту, захистили дисертації на здобуття наукових ступенів та отримали вчені звання в закладах вищої духовної освіти, статuti (положення) яких зареєстровані в установленому законодавством порядку;

- **Положення про Комісію з державного визнання документів про вищу духовну освіту**, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 08 квітня 2016 року № 381 із змінами. В Положенні визначені основні завдання Комісії з державного визнання документів про вищу духовну освіту, її права, склад, форма роботи та порядок розгляду нею документів і прийняття рішень;

- **Порядок проведення верифікації інформації про освіту, кваліфікацію та професійний досвід медичних, фармацевтичних працівників та інших працівників сфери охорони здоров'я**, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17 лютого 2023 року № 149. Порядок визначає механізм верифікації інформації про освіту, кваліфікацію та професійний досвід медичних, фармацевтичних працівників та інших фахівців у сфері охорони здоров'я, які працевлаштовуються за кордоном.

Всі вище перераховані документи стосуються визнання результатів навчання, здобутих під час формальної освіти. Для визнання результатів навчання, здобутих під час неформальної освіти та інформального навчання слід зазначити, що на сьогодні в Україні таке визнання для закладів вищої освіти дедалі стає важливим інструментом, який дозволяє забезпечити доступ до освіти і професійної діяльності, а також дозволяє захищати особі певні освітні компоненти або складові освітніх компонентів відповідної освітньої програми. В **Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти**, затвердженому наказом Міністерства освіти і науки України від 08 лютого 2022 року № 130, визначені загальні вимоги до процедур визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти в межах автономії закладів вищої та фахової передвищої освіти.

Частина 2. Визнання результатів навчання, здобутих у попередньому досвіді

2.1. Загальні положення

Серед академічних прав здобувачів закладів вищої освіти, визначених статтею 53 [Закону України «Про освіту»](#) (п. 1) та статтею 62 [Закону України «Про вищу освіту»](#) (п. 17 та 17¹), зокрема є право на навчання впродовж життя, академічну мобільність, в тому числі міжнародну, та на «зарахування освітніх компонентів і кредитів ЄКТС унаслідок визнання закладом вищої освіти результатів навчання, здобутих за освітніми програмами фахової передвищої та вищої освіти, результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, результатів виконання програм внутрішньої та міжнародної академічної мобільності, в інших випадках відповідно до законодавства» [31].

Відповідно до статті 8 [Закону України «Про освіту»](#) кожна «особа реалізує своє право на освіту впродовж життя шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти» [31].

Всі три види освіти доповнюють одна одну, створюючи комплексну систему навчання протягом життя, яке має на меті набуття певних знань, розуміння, умінь та інших результатів навчання, що сприяють особистісному розвитку, зокрема професійному, адаптації до змін в суспільстві та на ринку праці, а також розвитку соціальних навичок та міжособистісного спілкування.

Як зазначалося вище, будь яке навчання (формальне, неформальне, інформальне), що відбувалось раніше за межами закладу, в якому навчається або працює особа, на час звернення щодо визнання, має визначатися як «попереднє навчання» (попередній досвід). Відповідно, результати навчання, здобуті під час такого навчання (у попередньому досвіді) можна визначити як здобуті раніше результати навчання (результати навчання, здобуті у попередньому досвіді).

Право здійснювати визнання таких результатів навчання, а саме результатів навчання, здобутих у попередньому досвіді за освітніми програмами фахової передвищої та вищої освіти, результатів академічної мобільності, а також результатів навчання, здобутих раніше шляхом неформальної та інформальної освіти, надано закладам.

За своїм змістом процес «визнання попереднього навчання та досвіду» являє собою «перевірку та підтвердження результатів навчання формальної освіти, неформального або інформального навчання, здобутих до запиту про підтвердження» [33, с. 65], або іншими словами – це «процес визнання

закладом вищої освіти того, що особа вже знає, розуміє та здатна виконувати до початку навчання за освітньою програмою чи модулем (освітнім компонентом)» [14, с. 14].

Наявність в закладі вищої освіти доступних для всіх учасників освітнього процесу чітких та зрозумілих правил визнання здобутих раніше результатів навчання є головною передумовою забезпечення якості процедур визнання у закладі освіти. Базовими вимогами щодо організації процедур визнання у закладі є:

- наявність у закладі внутрішнього (інституційного) порядку (правил, положення тощо), який містить опис процедури визнання;
- призначення уповноважених підрозділів та / або осіб, уповноважених на виконання процедур визнання.

У закладі освіти внутрішній документ, що регламентує процедуру визнання результатів навчання, затверджується колегіальним органом управління та оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу. Процедура визнання результатів навчання повинна визначати:

- вимоги до складу та змісту пакету документів, що подаються заявником;
- кому надається пакет документів;
- термін розгляду документів;
- особливості процедури визнання в залежності від мети визнання та виду навчання, під час якого були здобуті результати навчання (формальне, неформальне або інформальне навчання), зокрема, перелік (опис) обмежень, встановлених закладом освіти, щодо визнання результатів навчання;
- яким чином ідентифікуються здобуті раніше результати навчання;
- в яких випадках та за якими критеріями здійснюється оцінювання здобутих раніше результатів навчання;
- в якій формі здійснюється документування результатів оцінювання та рішень про визнання;
- в якій формі заявнику надається відповідь;
- в якому випадку документи приймаються до розгляду або в якому випадку може бути відмовлено у визнанні результатів навчання;
- вимоги щодо забезпечення конфіденційності та дотримання етичних норм поведінки, а також права та обов'язки учасників процесу визнання;
- процедуру оскарження рішень та процедуру подання апеляції;
- яким чином створюються необхідні умови для визнання результатів навчання осіб з особливими потребами;
- в кого / яким чином особа, що потребує визнання, може отримати консультативну допомогу.

2.1.1. Цілі визнання закладами вищої освіти результатів навчання

Запровадження закладами вищої освіти практики визнання попередніх результатів навчання, як було зазначено вище, сприяє професійному та особистісному розвитку здобувачів та академічного персоналу впродовж життя, підвищенню конкурентоспроможності випускників на ринку праці, працевлаштуванню, розвитку академічної мобільності та міжнародного співробітництва. Таким чином, основна мета визнання результатів навчання – зробити освітній процес більш індивідуалізованим, гнучким і доступним.

Основними цілями визнання закладами вищої освіти здобутих раніше результатів навчання є:

– визнання закладом освіти часткового виконання здобувачем освіти освітньої програми, внаслідок чого здійснюється трансфер (перезарахування) або присвоєння кредитів здобувачу освіти;

– підтвердження підвищення кваліфікації (стажування) науково-педагогічних і педагогічних працівників.

Потреба у визнанні результатів навчання, здобутих раніше шляхом формальної, неформальної освіти або інформального навчання, як правило, виникає в наступних випадках:

– при вступі до закладу для здобуття освіти за іншою спеціальністю / спеціалізацією (за скороченим строком навчання);

– при поновленні на навчання, переведенні здобувача або для продовження навчання, зокрема після навчання за програмами академічної мобільності;

– при зверненні здобувачів щодо визнання результатів навчання, здобутих за межами закладу вищої освіти шляхом формальної, неформальної освіти та / або інформального навчання;

– при розгляді результатів підвищення кваліфікації (стажування) академічного персоналу в разі самостійного обрання ними суб'єкта освітньої діяльності, що здійснює підвищення кваліфікації [31].

2.1.2. Основні етапи процесу визнання результатів навчання

Відповідно європейським рекомендаціям, таким як [Практичне керівництво з питань визнання. Імплементція Глобальної конвенції про визнання кваліфікацій із вищої освіти](#), [Довідник користувача Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи](#), [Рекомендації Ради ЄС від 20 грудня 2012 року щодо валідації неформального та неофіційного навчання](#) [33], а також нормам, встановленим у [Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та /або інформальної освіти](#) [34], процес визнання попереднього навчання складається з чотирьох основних етапів, які схематично представлені на рисунку 2.1.

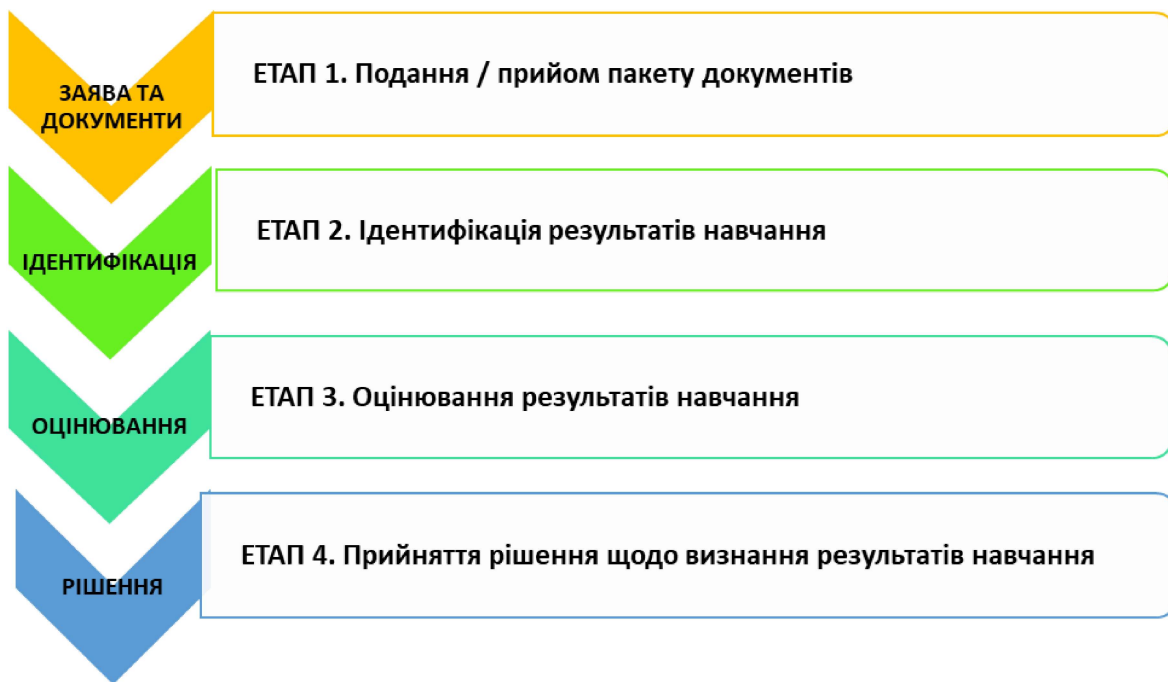

Рисунок 2.1 – Етапи процедури визнання результатів навчання

Зміст кожного з цих етапів та методологія їх практичного провадження розглянуті нижче.

Етап 1. Подання / прийом пакету документів.

На цьому етапі до структурного підрозділу / особи, уповноваженого(ої) закладом для виконання процедур оцінювання та визнання результатів навчання, заявником надається пакет документів. Для надання допомоги заявникам в комплектуванні та оформленні пакету документів і для забезпечення супроводу процесу визнання закладом призначається(ються) консультант(и) з визнання результатів навчання, контактні дані якого(их) розміщуються на офіційному веб-сайті закладу освіти.

Процедуру подання / прийняття пакету документів можна розділити умовно на три складові (рис. 2.2).

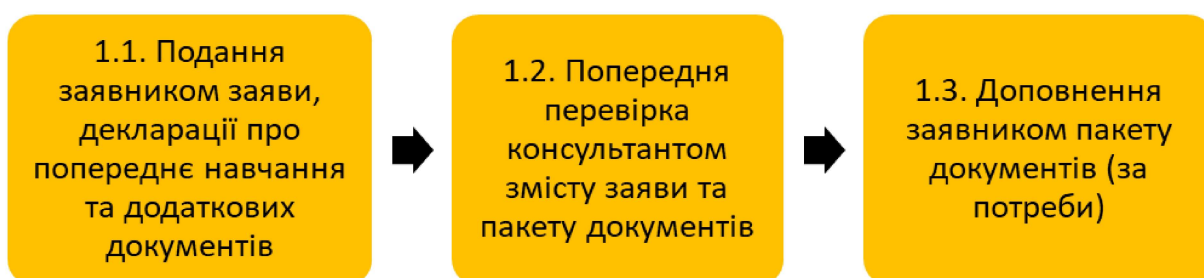

Рисунок 2.2 – Процедура подання / прийняття пакету документів

Пакет документів, що подається заявником, повинен містити достатній обсяг інформації і має включати:

1. Заяву, в якій зазначаються особисті дані, мета визнання та інша інформація, на підставі якої заявник претендує на визнання.

2. Декларацію про попереднє навчання, яка повинна містити:

– прізвище, ім'я, по батькові (за наявності);

– опис результатів навчання, щодо визнання яких подається заява;

– інформацію про суб'єкта, який здійснював формальне навчання та / або неформальне навчання або з яким пов'язана професійна, громадська або інша діяльність (за наявності), під час якої здобувались відповідні результати навчання;

– інформацію про попереднє навчання та / або досвід діяльності заявника, під час яких здобувались результати формального, неформального та / або інформального навчання, зокрема, періоди неформального та / або інформального навчання та / або відповідної діяльності (за наявності);

– перелік додаткових документів, що надаються заявником, для підтвердження інформації про формальну освіту, неформальне та / або інформальне навчання (за наявності).

3. Додаткові документи (копії), які підтверджують наведену у декларації про попереднє навчання інформацію (за наявності), зокрема, диплом(и), додаток(и) до диплому(ів), академічна(і) довідка(и), екзаменаційно-залікова(і) відомість(ості), видана(і) закладом вищої освіти та інші офіційні документи, що містять інформацію про зміст освіти / навчання, а також документи, що підтверджують інформацію про неформальне та / або інформальне навчання (сертифікати, свідоцтва, довідки, рекомендаційні листи тощо).

Етап 2. Ідентифікація результатів навчання.

На даному етапі перевіряється достовірність наданої заявником інформації та її достатність, виконується перевірка задекларованих заявником здобутих раніше результатів навчання на відповідність вимогам національного законодавства та здійснюється порівняння (зіставлення) задекларованих результатів навчання із результатами навчання освітньої програми, за якою навчається заявник. Покрокова послідовність процедури на цьому етапі зображена на рисунку 2.3.

Перевірку поданих документів доцільно обов'язково здійснювати, якщо документи не є тими, на підставі яких відбувався вступ на освітню програму. Зміст, інструменти та ознаки достовірності документів залежать від того, за яким видом попереднього навчання вони були отримані. Особливості такої перевірки розглянуті нижче в п. 2.2 та 2.3.

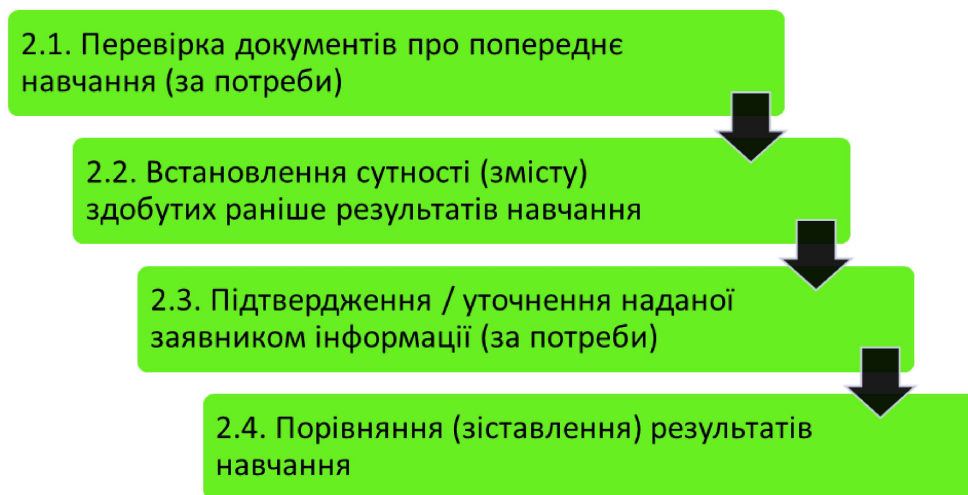

Рисунок 2.3 – Процедура ідентифікації результатів навчання

Встановлення сутності (змісту) здобутих раніше результатів навчання полягає у визначенні (з'ясуванні) конкретних компетентностей, знань та розумінь, умінь та навичок, здобутих заявником у попередньому досвіді, та їх формулюванні у спосіб, який застосовується для формулювання результатів навчання у закладі (з метою їх подальшого порівняння). При цьому, доцільним є визначення (за можливості) рівня складності результатів навчання відповідно до рівнів Національної рамки кваліфікацій.

Встановлення змісту / сутності отриманих результатів навчання може здійснюватися на підставі:

- документів про формальну освіту (дипломів, додатків до дипломів, академічних довідок тощо);

- інформаційних пакетів ЄКТС та іншої доступної закладу вищої освіти інформації про тематику, результати навчання за освітніми компонентами (описи освітніх компонентів, силабуси, робочі програми навчальних дисциплін тощо);

- додаткових документів (матеріалів), що прямо чи опосередковано засвідчують здобуття заявником результатів навчання, які зазначені в декларації про попереднє навчання (зокрема документів, що підтверджують проходження окремих освітніх (навчальних) курсів або сертифікованих програм в інших закладах вищої освіти, портфоліо тощо);

- співбесіди з заявником та інше.

Під час встановлення змісту / сутності результатів навчання може виникнути потреба в **підтвердженні або уточненні інформації, наданої заявником**. В такому випадку формується та надсилається офіційний(і) запит(и) до зазначених у декларації суб'єктів, які здійснювали формальне, неформальне навчання або до організацій, в яких здійснювалась задекларована

діяльність, під час якої заявником набувалися результати навчання. Відповіді на запит(и) приймаються до розгляду як додаткові документи (матеріали), що засвідчують наведену заявником інформацію.

За результатами перевірки та аналізу, описаних вище, може бути прийняте рішення про відмову в проведенні подальшої процедури визнання у наступних випадках:

- надані документи містять недостовірну інформацію або є недійсними;
- інформація, наведена в декларації про попереднє навчання, та додаткові документи, надані заявником та / або суб'єктом (суб'єктами) за запитом(ми), не дозволяють ідентифікувати попередні результати навчання для їхньої подальшого зіставлення та оцінювання або якщо інформація, наведена у декларації, не підтверджується.

У разі підтвердження автентичності поданих документів, достовірності поданої інформації, далі здійснюється **порівняння та зіставлення задекларованих результатів навчання** з результатами навчання освітньої програми.

Порівняння задекларованих заявником здобутих раніше результатів навчання з результатами навчання, передбаченими відповідною освітньою програмою, полягає у порівнянні кожного із задекларованих заявником результатів навчання із аналогічним або близьким за змістом результатом навчання, передбаченим освітньою програмою закладу. Слід враховувати, що таке порівняння має здійснюватись як за сутністю (змістом) результатів навчання, так і за їх складністю, а також за обсягом навчальної роботи у кредитах ЄКТС (за наявності інформації).

Під час такої процедури результати навчання, здобуті заявником раніше, можуть порівнюватись як з програмними результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу, так і з результатами навчання за її окремими освітніми компонентами (навчальними дисциплінами). При цьому основну увагу слід фокусувати на результатах навчання за освітніми компонентами, так як вони, як правило, є більш деталізованими.

За підсумками такого порівняння ідентифікуються здобуті заявником раніше результати навчання, які є еквівалентними за змістом та обсягом результатам навчання, передбаченим освітньою програмою закладу, або сумісними (схожими) з ними. Такі здобуті раніше результати навчання зіставляються з результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу, та можуть у подальшому визнаватись закладом через процедуру оцінювання або без оцінювання в залежності від виду освіти, шляхом якої здобувались зазначені заявником результати навчання (формальна, неформальна освіта чи інформальне навчання), та від ступеня сумісності

(схожості). Також, важливим чинником може виявитись ступінь довіри закладу до якості освіти / попереднього навчання у конкретному випадку.

Якщо за підсумками порівняння з'ясується, що здобуті раніше результати навчання не є еквівалентними або сумісними з результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу освіти, такі результати навчання не можуть визнаватись в рамках обов'язкової складової освітньої програми. Водночас, заклад може розглянути можливість оцінювання та визнання таких результатів навчання в рамках вибіркової складової освітньої програми.

При зіставленні результатів навчання слід уникати так званого «подвійного зіставлення», а саме зіставлення одного здобутого раніше результату навчання з декількома результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу.

Прийняття рішення про необхідність підтвердження задекларованих результатів навчання через оцінювання, залежить від виду попередньої освіти та від достатності інформації для порівняння (зіставлення) результатів навчання.

Методологічні підходи та приклади використання інструментів для ідентифікації попередніх результатів навчання з урахуванням особливостей кожного з видів попередньої освіти, розглядаються нижче в п. 2.2 та 2.3.

Подальша процедура визнання здобутих раніше результатів навчання залежить від результатів ідентифікації результатів навчання:

- в разі ідентифікації результатів навчання, що потребують оцінювання, відбувається перехід до Етапу 3;

- у випадку, якщо результати навчання ідентифіковані та визначені, як ті, що не потребують оцінювання, або якщо визначено, що результати навчання не відповідають тим, що передбачені обов'язковою складовою освітньої програми та не можуть бути визнанні в рамках вибіркової складової, здійснюється перехід до Етапу 4.

Етап 3. Оцінювання результатів навчання.

Призначенням процедури оцінювання є підтвердження досягнення заявником задекларованих результатів навчання на підставі обраних методів, засобів і критеріїв.

Для проведення процедури оцінювання уповноваженим на визнання структурним підрозділом закладу для кожної(го) предметної області / освітньої програми / освітнього компонента призначаються кафедри / особи, зокрема у випадку, коли попередні результати навчання охоплюють тематику освітніх компонентів (курсів, навчальних дисциплін тощо), які викладаються різними кафедрами, можуть формуватися міжкафедральні комісії.

Особи, залучені до процедури оцінювання (далі – оцінювачі), повинні бути обізнаними у предметі оцінювання, компетентними у питаннях оцінювання та визнання, неупередженими, здатними створювати належну психологічну обстановку для заявника та не мати конфлікту інтересів.

Процедури оцінювання повинні забезпечувати дотримання головних принципів оцінювання, а саме, забезпечувати його якісні характеристики: валідність, надійність, справедливість.

Для оцінювання результатів навчання можуть застосовуватись [35]:

1. самооцінювання та самодекларування;
2. тестування (закриті форми);
3. діалогові або розмовні методи (усні іспити, інтерв'ю та дискусії);
4. письмові іспити (контрольні роботи), зокрема есе (відкриті форми);
5. спостереження (під час виконання поставлених завдань);
6. симуляція робочих умов (особи знаходяться в ситуації, близькій до реальних сценаріїв, щоб оцінити їх компетентність, зокрема виконання завдань на відповідному тренажері);
7. підтвердження набуття певних результатів навчання від третіх осіб (рекомендаційні листи, відгуки тощо від керівників, роботодавців та / або колег);
8. портфоліо (збірка матеріалів, що відображує накопичення досягнень, відслідковує динаміку професійного росту, представляє діяльність та досвід роботи заявника за певний проміжок часу).

Вибір інструментів для оцінювання результатів навчання має відбуватись із врахуванням наступних критеріїв [35, 37]:

- релевантність (відповідність) результату навчання, що оцінюється;
- надійність (придатність для оцінювання результатів навчання осіб з різним рівнем підготовки, зокрема для оцінювання результатів навчання, здобутих в різних умовах);
- комплексність (багатовимірність) оцінювання (інструмент дозволяє оцінювачам зробити висновки щодо широти та глибини навчання заявників).

Методи, зміст та обсяг оцінювання задекларованих результатів навчання мають забезпечувати оцінювання всіх змістовних складників відповідних результатів навчання та враховувати їх можливу специфіку.

Зокрема, методи та критерії оцінювання повинні бути побудовані для вимірювання досягнення задекларованих результатів навчання на відповідному рівні без посилання на конкретні навчальні заходи або навчальне навантаження [32].

За результатами оцінювання оцінювач (і) готує(ють) вмотивований (аргументований) висновок щодо можливості визнання / відмови у визнанні

результатів навчання та щодо зарахування (присвоєння) відповідних кредитів ЄКТС за певним(и) освітнім(и) компонентом(ами). До висновку, за наявності, надаються копії документів, що підтверджують застосовані методи оцінювання (письмові роботи здобувача, результати тестування тощо).

Етап 4. Прийняття рішення щодо визнання результатів навчання.

За підсумками ідентифікації та оцінювання (за необхідності) результатів навчання уповноваженим структурним підрозділом (особою(ами)) приймається одне з рішень:

– про зарахування заявнику певного освітнього компонента освітньої програми, якщо за підсумками визнання здобутих раніше результатів навчання визнаються всі результати навчання, передбачені цим освітнім компонентом. У такому випадку заявнику зараховується кількість кредитів ЄКТС, що відповідає освітньому компоненту. Підсумкова оцінка за таким освітнім компонентом визначається за підсумками вимірювання визнаних результатів навчання в рамках процедури оцінювання;

або

– про зараховування окремих видів навчальної роботи / тем (розділів) за певним освітнім компонентом у випадку, якщо визнанню підлягає тільки частина результатів навчання, передбачених цим освітнім компонентом;

або

– про зараховування заявнику певної кількості кредитів вибіркової складової освітньої програми, якщо задекларовані результати навчання заявника не сумісні з результатами навчання, передбаченими обов'язковою складовою освітньої програми, але заклад вважає за можливе зарахувати ці результати навчання в рамках вибіркової складової;

або

– про відмову у визнанні результатів навчання у випадку незадовільного результату оцінювання задекларованих заявником результатів навчання або якщо задекларовані заявником результати навчання несумісні з результатами навчання, передбаченими освітньою програмою.

Заявник обов'язково має бути поінформований про рішення щодо визнання результатів навчання у формі, визначеній закладом освіти.

У випадку часткового визнання результатів навчання заявнику надається чітка інформація щодо змісту освіти / видів навчальної роботи, який(і) він має опанувати для зараховування кредитів за цим освітнім компонентом у повному обсязі.

Загальний обсяг освітніх компонентів освітньої програми, що зараховуються здобувачу освіти за підсумками визнання результатів навчання,

та особливості такого зарахування, які залежать від умов вступу і виду попередньої освіти, унормовуються закладом на підставі національного законодавства.

У випадку прийняття рішення про можливість визнання результатів навчання в рамках вибіркової складової освітньої програми, визнані результати навчання мають бути відображеними в індивідуальному навчальному плані як один чи декілька вибіркового освітніх компонентів. Обсяги таких освітніх компонентів у кредитах ЄКТС визначаються на основі інституційної практики призначення кредитів освітнім компонентам.

При відмові у визнанні результатів навчання в письмовому висновку обов'язково зазначаються підстави та / або аргументація такого рішення.

В залежності від виду освіти, під час якої були отримані попередні результати навчання, методологія процедури їх визнання має як спільні риси, зокрема при здійсненні Етапів 1 та 4, так і певні особливості / відмінності, які потрібно враховувати під час здійснення процедури на Етапах 2 та 3.

При реалізації процедури визнання результатів навчання необхідно також враховувати обмеження, які на час підготовки цього *Керівництва* сформульовані в таких документах національного законодавства як [Закон України «Про освіту»](#) та [Порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти](#). Також, певні обмеження можуть встановлюватись закладом з урахуванням особливостей освітніх програм закладу освіти, зокрема для освітніх програм, за якими здійснюється підготовка фахівців професій, для яких запроваджено додаткове (спеціальне) регулювання [36].

2.2. Визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті

2.2.1. Правові засади визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті

Повноваження та права закладів вищої освіти щодо визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті, а саме право здійснювати визнання результатів навчання, здобутих за освітніми програмами фахової передвищої та вищої освіти, і результатів академічної мобільності, як вже зазначалося вище (див. п. 3.1 *Керівництва*), врегульовані п. 6¹ статті 32, [Закону України «Про вищу освіту»](#).

До основних документів, що регулюють визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті, на національному рівні відносяться:

– [Закон України «Про освіту»](#) (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380) із змінами (п.11¹ статті 1, стаття 8, стаття 40¹);

- [Закон України «Про вищу освіту»](#) (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) із змінами (стаття 32);
- [Про затвердження Порядку реалізації права на академічну мобільність](#). Постанова Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2015 року № 579;
- [Про затвердження Порядку проходження атестації для визнання здобутих кваліфікацій, результатів навчання та періодів навчання в системі вищої освіти, здобутих на тимчасово окупованій території України після 20 лютого 2014 року](#). Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 травня 2016 року № 537.

Також, регулювання визнання результатів навчання відбувається певними наказами Міністерства освіти і науки України, такими як **Порядок прийому на навчання для здобуття вищої освіти та Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у закладах вищої освіти, та надання їм академічної відпустки**, які можуть містити вимоги щодо визнання результатів навчання, набутих шляхом формальної освіти.

Корисними документами, які врегульовують таке визнання в Європейському просторі вищої освіти, можуть бути:

- [ECTS users' guide 2015](#) / Довідник користувача ЄКТС;
- [Основні компетенції для навчання протягом усього життя – Європейські еталонні рамки](#). Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року;
- [Council recommendation of 26 November 2018 on promoting automatic mutual recognition of higher education and upper secondary education and training qualifications and the outcomes of learning periods abroad](#) / Рекомендація Ради ЄС щодо сприяння автоматичному взаємному визнанню дипломів про вищу та повну середню освіту, періодів та результатів навчання за кордоном;
- [Recognition of prior learning – new developments and financing approaches – ETF](#) / Визнання попереднього навчання – нові розробки та підходи до фінансування.

2.2.2. Методологія визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті

Формальна освіта, на відміну від інших видів освіти, є структурованим та систематизованим видом навчання, яке здійснюється за освітніми програмами, при завершенні яких, особі присвоюється академічна кваліфікація. Таким чином, при визнанні результатів навчання, на Етапах 2 та 3, описаних в п. 2.1, будуть мати місце особливості методологічного підходу, характерні для процедури визнання результатів навчання, здобутих у формальній освіті.

Етап 2 – Ідентифікація результатів навчання, як було зазначено в п. 2.1, розпочинається зі здійснення верифікації (перевірки автентичності) поданих документів про попередню формальну освіту, визначення статусу установи, що їх видала, наявності ліцензії на провадження освітньої діяльності та / або з пересвідчення в наявності акредитації задекларованої освітньої програми. Перевірка автентичності може здійснюватись шляхом перевірки фізичних ознак документа, звернення до закладу освіти, що їх видав, використання баз даних, зокрема, [Єдиної державної електронної бази з питань освіти \(ЄДЕБО\)](#), якщо документ виготовлений після 2000 року тощо [38].

В деяких випадках результати такої перевірки можуть вплинути на подальшу процедуру визнання. Наприклад, відповідно до підпункту 18² пункту 2 Прикінцевих та перехідних положень [Закону України «Про вищу освіту»](#), якщо під час визнання результатів навчання, здобутих в закладах вищої духовної освіти, перевірка виявила, що на час навчання здобувача заклад освіти не мав ліцензії на провадження освітньої діяльності, то такі результати навчання в подальшому можуть розглядатися як результати навчання, здобуті шляхом неформальної освіти.

Встановлення сутності результатів навчання, здобутих раніше шляхом формальної освіти може бути здійснено на підставі:

- документів про освіту (дипломів, додатків до дипломів, академічних довідок тощо);

- інформаційних пакетів ЄКТС та іншої доступної інформації закладу, що видав документ, про тематику та результати навчання за освітніми компонентами (наприклад, робочих програм освітніх компонентів, силабусів тощо);

- [Стандартів вищої освіти](#), Міжнародної стандартної класифікації освіти ([МСКО 2011](#), [МСКО-Г 2013](#)), [Таблиці відповідності Переліку напрямів \(спеціальностей\)](#), інших нормативно-правових актів;

- співбесіди з заявником;

- інших підстав (за рішенням закладу).

Інформаційні пакети ЄКТС закладів освіти можуть містити описи освітніх компонентів, в яких надається детальна інформація щодо їх змісту. Приклад такого опису наведений на рисунку 2.4.

Здобуті раніше шляхом формальної освіти результати навчання, які є еквівалентними або сумісними з результатами навчання освітньої програми «приймаючого» закладу можуть визнаватись без оцінювання або через процедуру оцінювання.

Дослідження рельєфу та геологічної будови

Освітня програма: Географія 2023 (бакалавр)

Структурний підрозділ: Географічний факультет

Назва дисципліни

Дослідження рельєфу та геологічної будови

Код дисципліни

ОК 27

Тип модуля

Обов'язкова дисципліна для ОП

Цикл вищої освіти

Перший

Рік навчання

2023/2024

Семестр / Триместр

1 Семестр

Кількість кредитів ECTS

4

Результати навчання

ПРН 14. Пояснювати просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища ПРН 16. Пояснювати зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулювати наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства. ПРН 18. Застосовувати базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, на рівні, що дозволяє пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії. ПРН 25. Оперувати базовими закономірностями природи на рівні сформованої природничо-наукової компетентності

Форма навчання

Очна форма

Попередні умови та додаткові вимоги

немає

Зміст навчальної дисципліни

Зміст дисципліни розкриває основні поняття загальної, динамічної та історичної геології загальної та динамічної геоморфології та вказує на необхідність дослідження геологічної будови та рельєфу, як основи, що визначає життєдіяльність людства. Структура дисципліни передбачає вивчення загальних геофізичних характеристик Землі, найголовніших відомостей про мінерали та гірські породи, процеси внутрішньої та зовнішньої геодинаміки, наукових засад методів реконструкції історії розвитку Землі, механізми перебігу геоморфологічних процесів, поширення на суходолі та в океані закономірно розташованих форм рельєфу, морфології, генезису, віку та динаміки рельєфу земної поверхні під кутом зору найважливіших теоретичних узагальнень геоморфології.

Рекомендована та необхідна література

1. Бортник С.Ю. Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Основи мінералогії та петрографії: навчальний посібник. – К. ВГЛ «Обрії». – 2008. 2. Бортник С.Ю. Погорільчук Н.М., Ковтонюк О.В. Методи польових географічних досліджень. Вивчення рельєфу та рельєфоутворюючих відкладів: навчальний посібник. К.: «Прінт-сервіс», 2014. – 166 с. 3. Основи геології: практикум для географічних спеціальностей / С.Ю. Бортник, Н.М. Погорільчук, О.В. Ковтонюк. – Київ: Фенікс, 2019. – 78 с. 4. Свинко І.М., Сивий М.Я. Геологія: підручник - К., "Либідь", 2003. 5. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології. – К.: Вища школа, 2005.

Заплановані освітні заходи та методи викладання

Лекція, практичне заняття, самостійна робота

Рисунок 2.4 – Опис освітнього компоненту (приклад)

Процедура оцінювання може застосовуватись закладом у випадках, коли доступна інформація не дозволяє зробити висновок про повну еквівалентність здобутих раніше результатів навчання та результатів навчання, передбачених освітньою програмою «приймаючого» закладу та / або про належну якість попереднього навчання.

«Приймаючий» заклад може прийняти рішення про визнання здобутих раніше результатів навчання без оцінювання у випадку впевненості в їх

еквівалентності результатам навчання, передбаченим власною освітньою програмою, та в якості попереднього навчання.

Оцінювання результатів навчання, здобутих у формальній освіті (Етап 3) має відбуватися за методами та критеріями оцінювання, що відповідають певному освітньому компоненту «приймаючого» закладу освіти. Методами оцінювання можуть бути:

- тестування;
- усні іспити, співбесіда, інтерв'ю та дискусія;
- письмові іспити (контрольні роботи), зокрема есе;
- спостереження (під час виконання поставлених практичних завдань);
- інші методи, що відповідають змісту результатів навчання, які підлягають оцінюванню.

Слід зауважити, що під час оцінювання має здійснюватись вимірювання результатів навчання заявника (здобувача) у формулюваннях освітньої програми «приймаючого» закладу, так як саме вони мають бути підставою для подальшого зарахування заявникові (здобувачеві) певних видів навчальної роботи або освітніх компонентів та відповідного перезарахування (трансферу) кредитів ЄКТС.

За результатами оцінювання оформлюється висновок щодо можливості або неможливості визнання результатів навчання. Висновок щодо невизнання результатів навчання на цьому етапі робиться у разі негативного результату оцінювання. За позитивного результату оцінювання приймається рішення про визнання результатів навчання та зарахування заявникові (здобувачеві) певних видів навчальної роботи або освітніх компонентів та перезарахування (трансфер) відповідної кількості кредитів ЄКТС.

У випадку застосування процедури оцінювання оцінка за його результатами виставляється за шкалою оцінювання «приймаючого» закладу.

У випадку визнання результатів навчання без процедури оцінювання «приймаючий» заклад виставляє оцінку за відповідним освітнім компонентом із застосуванням принципу конвертації (переведення) оцінок, викладеному у [Довіднику користувача ЄКТС](#).

Нижче наведені приклади визнання результатів навчання, здобутих раніше шляхом формальної освіти.

Приклад 1.

Заявник, що подав заяву та декларацію на визнання попередніх результатів навчання, вступив до закладу вищої освіти для навчання на бакалаврському рівні за іншою спеціальністю на підставі диплому спеціаліста за спеціальністю «Теплофізика», виданого в 1997 році. Було задекларовано певну кількість результатів навчання, серед яких результати навчання, які за поточною

освітньо-професійною програмою забезпечуються освітнім компонентом «Фізика» обсягом 10 кредитів ЄКТС (300 годин). З додатку до диплому заявника (рис. 2.5) при ідентифікації результатів навчання, було обрано дві дисципліни із загальним обсягом 350 годин, в яких могли бути здобуті задекларовані результати навчання: «Загальна фізика» обсягом 252 години та «Квантова механіка і статистична фізика» обсягом 98 годин.

Додаток до диплома спеціаліста №
(без диплома не дійсний)
Цей додаток до диплома засвідчує, що

_____ (повністю, № _____ по базовій)

в 1999 році вступив

до _____

і в 1999 році закінчив _____ повний курс

за спеціальністю "Теплофізика"

1	2	3	4
63	Фізика переддипломна	4 тижн. відр.	
64	МДРС	4 тижн. відр.	

захистив _____ дипломний проєкт (роботу) на тему _____ з оцінкою: *відмінно*

склав _____ державні іспити з оцінками: *за спеціальністю - добре*

М. П. Ректор _____ Секретар _____
Місто _____ 25. _____ 2019 рр.
Реєстраційний № _____

ПК «Україна». Зам. 4-3186. 1995.

За час навчання в _____

склав _____ іспити і заліки з таких дисциплін:

№ п/п	Назва дисципліни	Кількість годин	Оцінка
1	2	3	4
1	Вища математика	324	добре
2	Загальна хімія	90	відм.
3	Історія України	108	відм.
4	Обчисл. техніка та програмування	108	добре
5	Фізичне виховання	288	залік
6	Українська мова	324	відм.
7	Вступ до спеціальності	36	залік
8	Технічна графіка	90	відм.
9	Українська мова	72	залік
10	Загальна фізика	252	відм.
11	Математичне моделювання в розрах. на ЕОМ	126	добре
12	Матеріалознавство	54	добре
13	Теоретична механіка	72	відм.
14	Технічна термодинаміка	126	добре
30	Метричність та стандарт	36	добре
31	Рівняння механ. суцільних середовищ	36	залік
32	Квант. механ. і ст. фізика	98	добре
33	Теплофізика. Висхідні процеси на автосмазі	56	добре
34	Техніка теплофіз. експер.	40	відм.
35	К.Р. з тех. термодинаміки	-	добре
36	Механ. деформ. тіл	36	залік
37	Основи теорії автоматизації та управл.	40	добре
38	Самостійні роботи	28	залік
39	Екологія енергетики	33	залік
40	Теорія теплообміну	112	добре
41	Теплообмін в двофазній системі	56	залік
42	Теорія теплофізичних властивостей речов.	70	добре
43	Технічна екологія	40	відм.
44	Теплофізика	40	добре
45	Розрахунки теплових властивостей речовин	48	відм.

Рисунок 2.5 – Додаток до диплому спеціаліста 1997 року

За відсутністю доступної інформації щодо програми підготовки, за якою навчався заявник в період з 1992 по 1997 роки, ознайомитися із робочими програмами зазначених дисциплін не вдалося, однак, особи, уповноважені «приймаючим» закладом на визнання результатів навчання, на підставі власного досвіду та з врахуванням специфіки підготовки за спеціальністю «Теплофізика», дійшли висновку, що дисципліни «Загальна фізика» та «Квантова механіка і статистична фізика» за змістом, обсягом та рівнем складності можна вважати еквівалентними освітньому компоненту «Фізика» поточної освітньої програми.

На підставі цього висновку було прийняте рішення про визнання задекларованих результатів навчання без оцінювання в повному обсязі – 10 кредитів ЄКТС (300 годин) з оцінкою «В» за шкалою закладу освіти.

Приклад 2.

Після вступу для здобуття вищої освіти на бакалаврському рівні за іншою спеціальністю на підставі диплому бакалавра за напрямом підготовки «Енергетика», виданого в 2000 році, та додатку до нього заявником були задекларовані для визнання результати навчання, зокрема, ті, які в освітній програмі «приймаючого» закладу забезпечуються освітнім компонентом «Фізика» обсягом 10 кредитів ЄКТС (300 годин). З додатку до диплому заявника (рис. 2.6) під час ідентифікації результатів навчання, було обрано одну дисципліну «Фізика» обсягом 208 годин, в якій могли бути здобуті задекларовані результати навчання.

За час навчання в _____

скла В іспити і заліки з таких дисциплін:

№ п/п	Назва дисципліни	Кількість годин	Оцінка
1	Вища математика	388	Задов.
2	Нарисна геометрія, інженерна та комп'ютерна графіка	142	Задов.
3	Ділова українська мова	34	Залік
4	Фізика	208	Задов.
5	Фізичне виховання	280	Залік
6	Хімія	90	Задов.
7	Іноземна мова	210	Задов.
8	Історія України	72	Результ.
9	Основи інформаційних технологій	177	Задов.
10	Матеріалознавство та технологія конструкційних матеріалів	108	Задов.
11	Українська та зарубіжна культура	68	Залік
12	Основи екології	34	Залік
13	Опір матеріалів	104	Задов.
14	Основи економічних теорій	68	Результ.
15	Теоретична механіка	106	Задов.
16	Технічна термодинаміка	158	Задов.

Рисунок 2.6 – Додаток до диплому бакалавра 2000 року

Ознайомитися із робочою програмою зазначеної дисципліни не вдалося за відсутністю доступної інформації щодо програми підготовки, за якою навчався заявник в період з 1996 по 2000 роки. Тому, враховуючи значні відмінності в обсягах дисциплін, особами, уповноваженими на визнання результатів навчання, було прийнято рішення про сумісність задекларованих раніше здобутих результатів навчання із результатами, передбаченими освітнім компонентом (навчальною дисципліною) «Фізика» поточної освітньої програми, а також про необхідність застосування процедури оцінювання для встановлення повноти опанування заявником (здобувачем) необхідних результатів навчання.

В якості методів оцінювання були обрані співбесіда та тестування. За результатами оцінювання було прийнято рішення про можливість зарахування заявникові (здобувачеві) навчальної роботи за більшістю змістовних компонентів навчальної дисципліни «Фізика». Водночас, здобувачеві було запропоновано за окремими розділами навчальної дисципліни «Фізика», зокрема «Хвильова оптика», «Квантова фізика» та «Фізика атомного ядра», виконати навчальну роботу, передбачену за цими розділами, та пройти додаткове оцінювання, після чого буде можливість зарахувати заявникові (здобувачеві) цю навчальну дисципліну у повному обсязі (10 кредитів ЄКТС).

2.3. Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті та шляхом інформального навчання

2.3.1. Правові засади визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти та інформального навчання

Відповідно до п.6² статті 32 [Закону України «Про вищу освіту»](#) закладам вищої освіти надано право здійснювати визнання результатів навчання, здобутих, в тому числі, шляхом неформальної та інформальної освіти. Зокрема, п. 5 статті 8 [Закону України «Про освіту»](#) передбачене визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти в системі формальної освіти «в порядку, визначеному законодавством».

Основним національним нормативно-правовим актом, який врегульовує процедури такого визнання є [Порядок визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти](#), затверджений наказом Міністерства освіти і науки України від 08 лютого 2022 року № 130.

Також, регулюванню визнання результатів неформального та інформального навчання багато уваги приділяється у країнах ЄПВО. Зокрема, рекомендації щодо впровадження та реалізації процедур визнання результатів неформального та інформального навчання містяться в таких документах:

- [Council recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning](#) / Рекомендація Ради ЄС від 20 грудня 2012 року щодо валідації неформального та неофіційного навчання;
- [European guidelines for validation of non-formal and informal learning \(Third Edition\) 2023](#) / Європейські рекомендації щодо валідації неформального та інформального навчання (третє видання) 2023;
- [Council Recommendation of 16 June 2022 on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability](#) / Рекомендація Ради ЄС від 16 червня 2022 року щодо європейського підходу до мікрокредитів для навчання протягом усього життя та працевлаштування;
- [Recognition of prior learning – new developments and financing approaches – ETF](#) / Визнання попереднього навчання – нові розробки та підходи до фінансування.

2.3.2. Методологія визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти

Характерною рисою неформальної освіти (неформального навчання) є те, що за підсумками завершення такого навчання особі видається певний документ (свідоцтво, сертифікат тощо), який засвідчує факт завершення навчання. При цьому, на теперішній час форми таких документів не є стандартизованими, внаслідок чого документи та інформація, що міститься в них, можуть істотно відрізнятися у різних випадках. У зв'язку з цим, процедури визнання результатів неформального навчання може мати істотні відмінності від визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної освіти.

Етап 2 – Ідентифікація результатів навчання

На даному етапі, завжди є доцільним *перевіряти надані заявником документи*, з метою переконатися в існуванні суб'єкта(ів), який(і) здійснював(ли) неформальне навчання. Для такої перевірки можуть бути використані веб-сайти в мережі Інтернет, відкриті бази даних, Реєстри тощо.

Основним проблемним питанням ідентифікації результатів неформального навчання є саме визначення цих результатів.

У багатьох «сучасних» випадках документи про завершення певної програми (курсу) в рамках неформальної освіти містять в собі описи результатів навчання та обсяг навчального навантаження у кредитах ЄКТС. Такий підхід є більш сучасним і реалізується в рамках концепції мікрокредитів / мікрокваліфікацій (micro-credentials) (див. п. 1.2 цього *Керівництва*). Приклад сертифікату із додатком наведено на рисунку 1.3. Звернемо увагу, що такий сертифікат містить інформацію про обсяг навчального навантаження у кредитах ЄКТС, а в додатку до Сертифікату міститься інформація про результати навчання та рівень «мікрокредиту» відповідно до Європейської рамки кваліфікацій EQF (рис. 2.7).

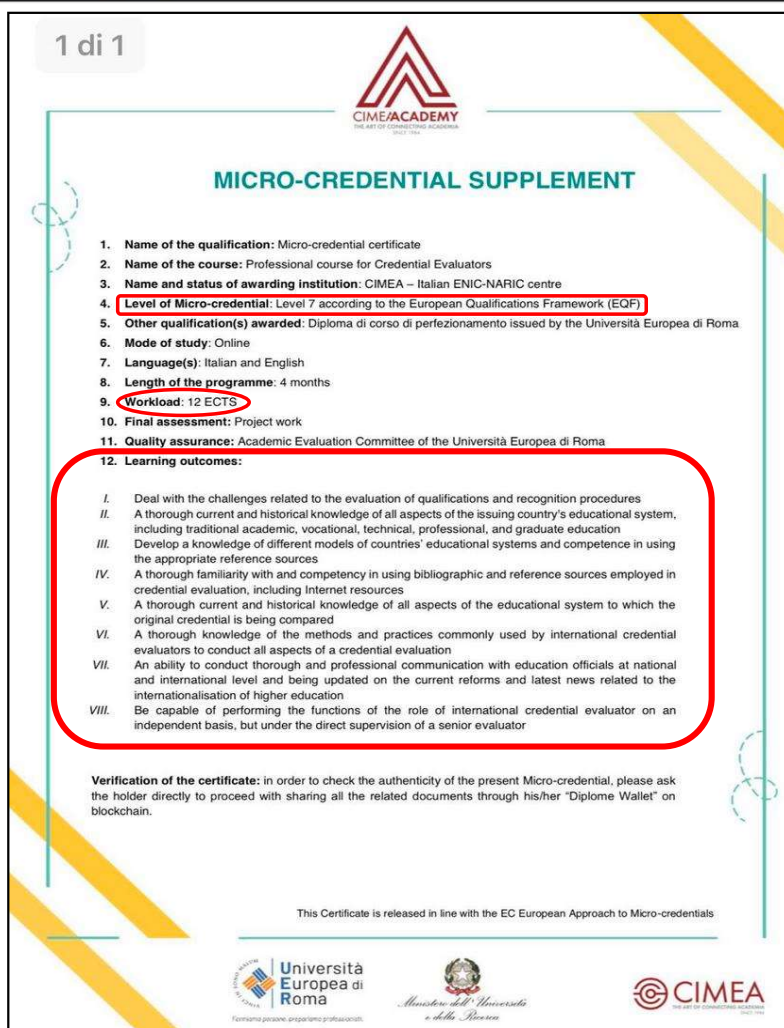

Рисунок 2.7 – Сертифікат з мікрокваліфікації з додатком із зазначенням результатів навчання та освітнього рівня «мікрокредиту» (приклад)

У таких випадках, за наявності достатньої інформації про здобуті результати навчання, заклад освіти може застосовувати технологію ідентифікації здобутих раніше результатів навчання та їх порівняння з результатами навчання як у випадку ідентифікації результатів навчання, здобутих шляхом формальної освіти.

Більш складною може виявитись ситуація, коли документ, що засвідчує завершення програми (курсу) неформального навчання, не містить опису результатів навчання та обсягу навчального навантаження у кредитах ЄКТС. Водночас, якщо такий документ містить посилання на певний стандарт, за яким здійснювалось навчання (наприклад, професійний стандарт), то результати такого неформального навчання можна ідентифікувати за допомогою такого стандарту (професійного стандарту, кваліфікаційної характеристики тощо).

Найбільш складним випадком може бути подання заявником документу про завершення програми (курсу, тренінгу) неформального навчання, який містить тільки назву або тематику курсу, у деяких випадках – його тривалість, але не містить ні опису результатів навчання, ні посилання на стандарт, відповідно до якого здійснювалось навчання. Приклади таких документів наведені на рисунку 2.8.

Рисунок 2.8 – Документи про неформальне навчання, які не містять інформації про результати навчання та кількість кредитів ЄКТС (приклади)

У випадках, коли інформація про результати навчання за програмою (курсом) неформального навчання не міститься у документах в явному вигляді, рекомендується використовувати усі інші доступні джерела інформації про

зміст та організацію навчання за цією програмою (цим курсом), зокрема інформацію на веб-сайті закладу, який здійснював неформальне навчання, довідки та інші додаткові документи, що можуть надаватися заявником.

Якщо інформацію про результати навчання, передбачені програмою (курсом) неформального навчання, не вдається отримати жодним способом, для ідентифікації таких результатів навчання доцільно застосовувати підходи, як для випадку інформального навчання.

Для ідентифікації результатів навчання, здобутих раніше шляхом неформальної освіти (неформального навчання), в нагоді можуть стати, зокрема [Національна рамка кваліфікацій](#), [Стандарти вищої освіти](#), Міжнародна стандартна класифікація освіти ([МСКО 2011](#), [МСКО-Г 2013](#)), [Професійні стандарти](#), [Класифікатор професій ДК 003:2010](#), [Міжнародна стандартна класифікація професій \(ISCO-08\)](#), [Класифікатор вмінь, навичок, компетентностей, кваліфікацій і професій ESCO](#), кваліфікаційні характеристики працівників тощо.

Після визначення здобутих раніше результатів неформального навчання (встановлення їх сутності) здійснюється їх порівняння та зіставлення з результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу, так само, як і у випадку ідентифікації результатів навчання, здобутих у формальній освіті.

У разі, коли здобуті раніше результати неформального навчання є еквівалентними або сумісними з результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу, вони підлягають визнанню через процедуру оцінювання [34].

Водночас, якщо здобуті раніше результати неформального навчання не є еквівалентними або сумісними з результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу, заклад може розглянути можливість їх визнання та зарахування в рамках вибіркової складової освітньої програми. При цьому, оцінювання так само є обов'язковим.

Оцінювання результатів навчання, здобутих у неформальній освіті (Етап 3).

Відповідно до [Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти](#), затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 лютого 2022 року № 130, прийняття рішення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, здійснюється за підсумками їх обов'язкового оцінювання.

Для оцінювання результатів неформального навчання заклад визначає методи демонстрації та вимірювання результатів навчання з урахуванням їх

змісту та можливої специфіки. Методи демонстрації та вимірювання результатів навчання заявника можуть відрізнитись від методів, які застосовуються для здобувачів освіти в рамках відповідної освітньої програми, водночас вони повинні забезпечувати змістову валідність оцінювання.

Водночас, якщо за підсумками оцінювання передбачається зарахування заявнику (здобувачу) кредитів за освітнім компонентом обов'язкової складової освітньої програми, критерії оцінювання мають узгоджуватися з критеріями оцінювання, що застосовується до цього освітнього компонента.

За результатами оцінювання оформлюється висновок про можливість або неможливість визнання результатів навчання. Висновок про невизнання результатів навчання на цьому етапі робиться у разі негативного результату оцінювання. За позитивного результату оцінювання приймається рішення про визнання результатів навчання та зарахування заявникові (здобувачеві) певних видів навчальної роботи або освітніх компонентів та перезарахування (трансфер) відповідної кількості кредитів ЄКТС.

Слід враховувати, що у випадках, коли програма попереднього неформального навчання мала достатньо великий обсяг, здобуті заявником (здобувачем) результати навчання можуть виявитись еквівалентними або сумісними з цілим рядом результатів навчання, передбачених різними освітніми компонентами освітньої програми закладу. У таких випадках доцільно робити аналіз «ступеня сумісності» результатів навчання, здобутих заявником у попередньому досвіді, з результатами навчання, передбаченими відповідним освітнім компонентом, та аналіз ступеня опанування здобувачем результатів навчання за певним освітнім компонентом в цілому.

Методика такого аналізу є аналогічною як для результатів навчання, здобутих у неформальній освіті, так і для результатів інформального навчання (див. розділ 2.3.3 та рисунки 2.16 і 2.17 цього *Керівництва*).

Приклад 3.

Заявником, що вступив на бакалаврський рівень за спеціальністю 271 «Морський та внутрішній водний транспорт», були задекларовані результати навчання, для підтвердження яких ним було надано Свідоцтво фахівця, відображене на рисунку 2.9.

Для ідентифікації результатів навчання було проаналізовано зміст наданого Свідоцтва фахівця. В Свідоцтві вказано, що курс, опанований заявником, відповідає вимогам Правила VI/1 Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року, з поправками (далі – ПДНВ) та розділу A-VI/1 Кодексу ПДНВ, який фактично є професійним стандартом для фахівців, підготовка яких здійснюється за спеціальністю 271 «Морський та внутрішній водний транспорт». Відповідно до цього,

ідентифікацію результатів навчання за цим курсом можна здійснити за допомогою відповідного стандарту компетентності, що міститься у цьому професійному стандарті.

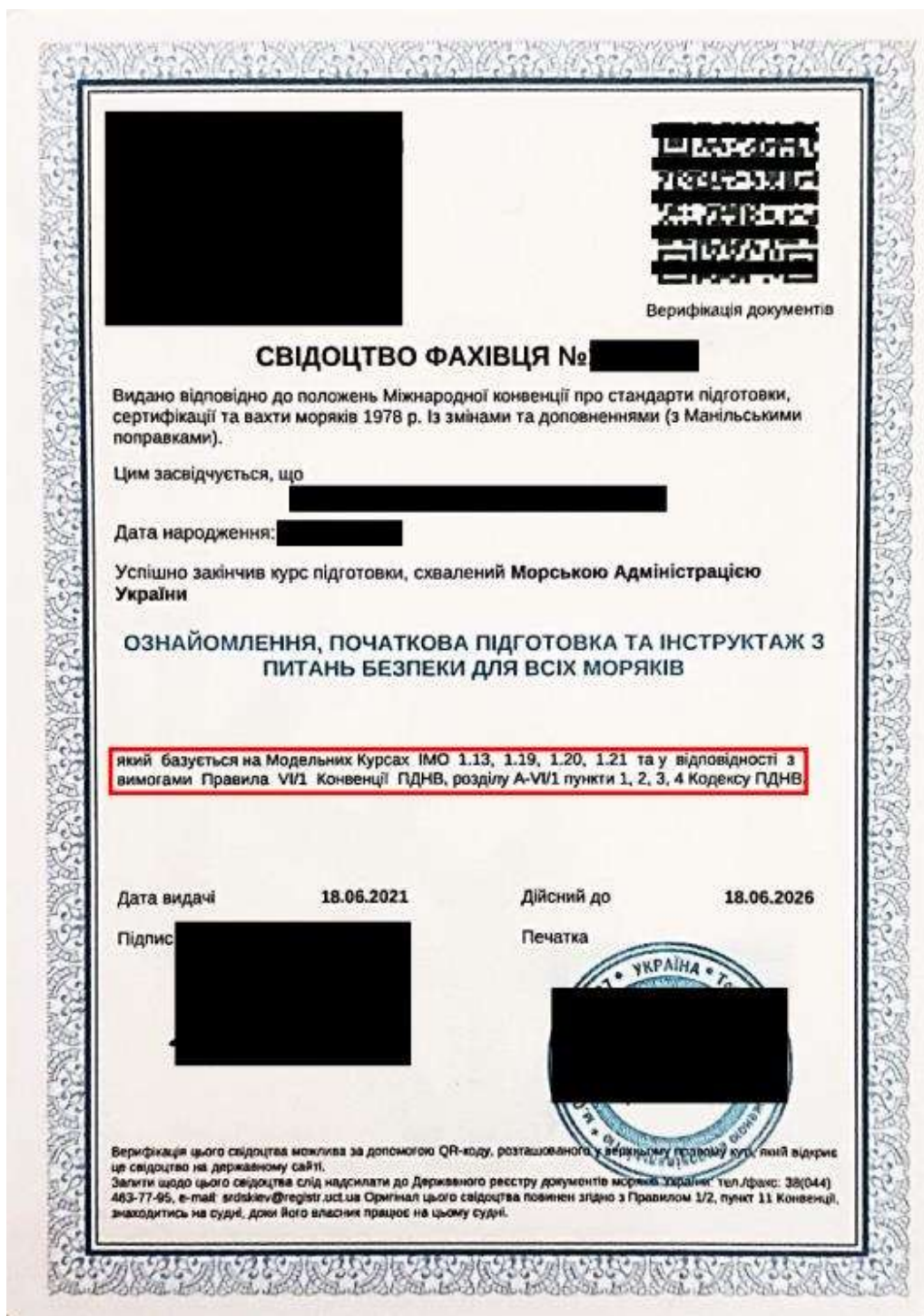

Рисунок 2.9 – Свідоцтво фахівця з питань безпеки для всіх моряків

Згідно Правила VI/1 Конвенції ПДНВ (рис. 2.10) стандарт компетентності для підготовки щодо ознайомлення, початкової підготовки та інструктажу з питань безпеки для всіх моряків визначено у відповідних таблицях стандартів компетентності A-VI/1-1, A-VI/1-21, A-VI/1-3 та A-VI/1-4.

ГЛАВА VI
Функції, які стосуються надзвичайних ситуацій, техніки безпеки, охорони судна, медичного догляду та виживання

Правило VI/1
Обов'язкові мінімальні вимоги для ознайомлення, початкової підготовки та інструктажу з питань безпеки для всіх моряків

1. Моряки повинні пройти ознайомлення та початкову підготовку або інструктаж з питань безпеки згідно з розділом A-VI/1 Кодексу ПДНВ, та відповідати стандарту компетентності, зазначеному в цьому розділі.
2. У випадках, якщо початкова підготовка не включена у кваліфікаційні вимоги для видачі професійного диплома, видається свідоцтво фахівця, у якому зазначається, що його власник пройшов курс з початкової підготовки.

Рисунок 2.10 – Правило VI/1 Додатку до Міжнародної конвенції про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року, з поправками

Зазначені таблиці складаються з чотирьох колонок (рис. 2.11), які містять інформацію щодо сфери компетенції (Колонка 1), необхідних знань, розуміння та професійних навичок (Колонка 2), а також щодо методів демонстрації компетентності (Колонка 3) та критеріїв їх оцінювання (Колонка 4). На підставі цього особами, уповноваженими на визнання результатів неформального навчання, були ідентифіковані результати навчання, передбачені навчальним курсом, зазначеним у наданому свідоцтві фахівця. Ці результати навчання були порівняні і зіставлені з аналогічними результатами навчання, передбаченими освітньою програмою закладу, внаслідок чого була констатована їх еквівалентність.

Таблиця A-VI/1-1

Специфікація мінімального стандарту компетентності з питань техніки особистого виживання

Колонка 1	Колонка 2	Колонка 3	Колонка 4
Сфера компетенції	Знання, розуміння та професійні навички	Методи демонстрації компетентності	Критерії для оцінки компетентності
Виживання в морі у випадку залишення судна	<p>Можливі види аварійних ситуацій, такі як зіткнення, пожежа, затоплення судна.</p> <p>Типи рятувальних засобів, зазвичай паявних на судах.</p> <p>Обладнання рятувальних шлюпок та плотів.</p> <p>Місцезнаходження індивідуальних рятувальних засобів.</p> <p>Правила, які стосуються виживання, зокрема:</p> <p>.1 значення підготовки та навчання;</p> <p>.2 індивідуальний захисний одяг та спорядження;</p> <p>.3 необхідність бути готовим до будь-якої аварійної ситуації;</p> <p>.4 дії, яких необхідно вживати під час отримання команд слідувати до місцезнаходження рятувальних шлюпок та плотів;</p> <p>.5 дії, які повинні здійснюватися коли треба залишити судно;</p> <p>.6 дії, які повинні здійснюватися під час знаходження у воді;</p> <p>.7 дії, які повинні здійснюватися на рятувальних шлюпках та плотях;</p> <p>.8 основні небезпеки, що загрожують тим, хто зазнає лиха.</p>	<p>Оцінка результатів підготовки, отриманої у формі схваленого інструктажу або проходження схваленого курсу, або схваленого досвіду роботи, а також сезамен, зокрема практична демонстрація компетентності:</p> <p>.1 в одяганні рятувального жилету;</p> <p>.2 в одяганні та використанні гідрокостому;</p> <p>.3 у виконанні безпечного стрибка з висоти у воду;</p> <p>.4 у перевертанні перекинутогорятувального плоту, коли рятувальний жилет одягнений;</p> <p>.5 у плаванні в рятувальному жилеті;</p> <p>.6 в умінні триматися на воді без рятувального жилета;</p> <p>.7 у посадці на рятувальну шлюпку та пліт із судна та з води в рятувальному жилеті;</p> <p>.8 у виконанні першочергових дій після посадки на рятувальну шлюпку або на пліт для підвищення шансів виживання;</p> <p>.9 у постановці плаваючого якоря;</p> <p>.10 у роботі з обладнання рятувальних шлюпок та плотів;</p> <p>.11 у роботі з пристроями, які дозволяють визначити місцезнаходження, у тому числі радіобладнанням.</p>	<p>Дія, що виконується після отримання сигналів слідувати на місце збору, відповідає цій аварійній ситуації та встановленим процедурам.</p> <p>Вибір часу та послідовність індивідуальних дій відповідають переважачим обставинам та умовам і зводять до мінімуму потенційну небезпеку та загрозу для виживання.</p> <p>Спосіб посадки на рятувальну шлюпку та пліт є задовільним і не створює небезпеку для інших осіб, які зазнають лиха.</p> <p>Початкові дії після залишення судна та процедури й дії у воді зводять до мінімуму загрозу для виживання.</p>

Рисунок 2.11 – Таблиця A-VI/1-1 «Специфікація мінімального стандарту компетентності з питань техніки особистого виживання» Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти

Після підтвердження заявником набутих результатів навчання під час оцінювання через тестування та виконання завдань на відповідних тренажерах, було прийняте рішення щодо їх визнання та зарахування частини навчальної роботи за навчальною дисципліною, в якій забезпечується набуття задекларованих результатів навчання, в обсязі, передбаченому робочою програмою цієї навчальної дисципліни.

2.3.3. Методологія визнання результатів навчання, здобутих шляхом інформального навчання

Під *інформальним навчанням* розуміють процес самоорганізованого здобуття компетентностей, що відбувається під час повсякденної діяльності, пов'язаної з роботою, громадською чи іншою активністю, родиною або дозвіллям [31]. Таке навчання може не мати чітко структурованих цілей, визначеного навчального часу чи спеціальної підтримки і часто відбувається випадково, без свідомого наміру навчатися. Проте інколи інформальне навчання може бути цілеспрямованим. Прикладами результатів такого навчання є навички, отримані через життєвий та професійний досвід: управління проектами, ІКТ-навички, вивчення мов і міжкультурних компетенцій під час перебування в іншій країні, навички, набуті через волонтерство, участь у культурних заходах, спорт, роботу з молоддю або виконання домашніх обов'язків, таких, наприклад, як догляд за дитиною [14].

Таким чином, для методології визнання результатів навчання, здобутих під час інформального навчання, властиві певні особливості на Етапах 2 та 3.

На **Етапі 2 (Ідентифікація результатів навчання)** потрібно, перш за все, встановити контекст, в якому відбувалося інформальне навчання (трудова / професійна діяльність; громадська діяльність, волонтерство, інші види діяльності). При цьому бажано, щоб заявник надав підтвердження того, що він дійсно займався відповідним видом діяльності (за можливості), наприклад: витяг з трудової книжки, довідку або характеристику від роботодавця, інші свідчення (письмові, електронні тощо).

Для встановлення змісту (сутності) здобутих результатів навчання важливо, щоб заявник (здобувач) самостійно сформулював здобуті раніше результати навчання у декларації про попереднє навчання. Водночас, слід враховувати, що у багатьох випадках може виявитись, що заявник (здобувач) може не мати належного досвіду у формулюванні результатів навчання «академічною мовою». У зв'язку з цим, для випадків визнання результатів навчання, здобутих шляхом інформального навчання, дуже важливим є забезпечення належного консультування заявника (здобувача) вже на етапі подання документів та заповнення декларації.

Для встановлення змісту (сутності) здобутих заявником результатів інформального навчання у випадку наявного підтвердження трудової діяльності заявника за певною професією доцільно використовувати додаткові інструменти, які можуть містити інформацію про трудові функції та службові обов'язки, характерні для відповідної професії. Для отримання такої інформації можна використовувати професійні стандарти, кваліфікаційні характеристики професій працівників, посадові інструкції, які визначають вимоги до осіб, що претендують на зайняття відповідних посад, та інші документи, які прямо або опосередковано описують стандарти та / або вимоги до відповідної професії.

Одним з інструментів може слугувати професійний стандарт для певної професії. Професійні стандарти містять інформацію щодо вимог до компетентностей осіб, які виконують трудові функції, передбачені певною професією. На рисунку 2.12 наведений приклад професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти». В професійному стандарті можна знайти інформацію щодо професійних компетентностей та результатів навчання (знання, уміння та навички), які є необхідними для виконання трудових обов'язків за цією професією.

6. Опис трудових функцій (трудові функції; предмети і засоби праці; професійні компетентності: знання, уміння та навички)

У/п	Трудові функції	Предмети і засоби праці	Професійні компетентності	Знання	Уміння та навички
A	Організація, забезпечення та реалізація освітнього процесу	Месол, канцелярське приладдя, персональний комп'ютер (ноутбук), принтер, сканер й інші засоби ортехніки, електронні освітні платформи, електронні (цифрові) освітні ресурси, педагогічна та психологічна література, Державний стандарт дошкільної освіти, освітні програми, методичні рекомендації до освітніх програм та організації освітнього процесу, дидактичні методичні матеріали, наочність	A1 Прогностична A1.1 Здатність планувати та прогнозувати результати освітнього процесу A1.2 Здатність до цілепокладання, самоорганізації та підготовки до здійснення освітнього процесу A1.3 Здатність до документування професійної діяльності	A1.1.31 Структурні компоненти освітнього процесу в дошкільній освіті A1.1.32 Види, типи, основні підходи до планування в закладі дошкільної освіти, переваги їх різні підходи до планування A1.1.33 Специфіка планування освітнього процесу в різних вікових групах A1.2.31 Основи тайм-менеджменту освітньої діяльності і самоменеджменту A1.2.32 Основи особистісної ефективності A1.3.31 Види і вимоги до документування професійної діяльності	A1.1.У1 Будувані освітній процес з урахуванням його компонентної структури A1.1.У2 Складати перспективний і календарний план освітньої роботи в різних вікових групах, використовуючи їх різні підходи до планування A1.1.У3 Визначити конкретні цілі та планувати освітню роботу в різних вікових групах закладу дошкільної освіти A1.2.У1 Ефективно розподіляти робочий час відповідно до педагогічного навантаження A1.2.У2 Вміння ставити цілі освітньої діяльності. A1.3.У1 Формувати та зберігати професійну документацію
			A2 Організаційна A2.1 Здатність забезпечувати здобуття дошкільної освіти державною мовою	A2.1.31 Норми та стилі літературної української мови, використання усного та писемного мовлення	A2.1.У1 Здійснювати усну та письмову комунікацію з учасниками освітнього процесу державною мовою

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства економіки України
19 жовтня 2021 року № 755-21

Професійний стандарт
„Вихователь закладу дошкільної освіти”

1. Загальні відомості професійного стандарту

1.1. Основна мета професійної діяльності
Організація навчання, виховання та розвитку вихованців під час здобуття ними дошкільної освіти шляхом формування ключових компетентностей відповідно до державного стандарту.

1.2. Назва виду економічної діяльності, секції, розділу, групи та класу економічної діяльності та їхній код (згідно з Національним класифікатором України ДК 009:2010 „Класифікація видів економічної діяльності”)

Секція Р	Освіта	Розділ 85	Освіта	Група 85.1	Дошкільна освіта	Клас 85.10	Дошкільна освіта

1.3. Назва виду професійної діяльності та її код (згідно з Національним класифікатором України ДК 003:2010 „Класифікатор професій”)

Розділ 2	Підрозділ 23	Клас 233	Підклас 2332
Професіонали	Викладачі	Вчителі початкової школи та працівники дошкільних закладів (з дипломом про вищу освіту, що відповідає рівню спеціаліста)	Вихователі дошкільних закладів

Рисунок 2.12 – Фрагменти професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»

За відсутності затвердженого згідно сучасних вимог професійного стандарту інформацію про завдання та обов'язки працівників певної професії, кваліфікаційні вимоги до таких працівників, а також знання, які є необхідними

для виконання передбачених трудових функцій, можна отримати також з довідників кваліфікаційних характеристик працівників (за відповідними галузями).

На рисунку 2.13 відображений приклад такого опису для агронома відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху).

Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників
Рослинництво. Овочівництво. Садівництво
ВИПУСК 2. Сільське господарство та пов'язані з ним послуги
Фахівці
Агроном відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху)

Агроном відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху)

Завдання та обов'язки. Здійснює організаційно-технологічне керівництво в галузі рослинництва, відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху). Проводить роботу з упровадження і освоєння науково обґрунтованої системи землеробства та подальшої інтенсифікації рослинництва з метою збільшення виробництва та поліпшення якості продукції. Організовує виконання заходів з підвищення врожайності сільськогосподарських угідь, родючості ґрунтів, раціонального використання робочої сили, техніки, правильного застосування органічних та мінеральних добрив, пестицидів, біорегуляторів росту, упровадження інтенсивної технології та передового досвіду вирощування й збирання сільськогосподарських культур.

Веде книгу історії полів. Бере участь у розробленні технологічних карт, річних та перспективних планів і завдань з рослинництва та забезпечує їх виконання. Бере участь у розробленні заходів з наукової організації праці та науково обґрунтованих норм виробітку і впроваджує їх. Забезпечує ефективне застосування чинних умов оплати й стимулювання праці. Бере участь у проведенні атестації і раціоналізації робочих місць. Веде технічну документацію, організовує ведення обліку і установлення звітності. Проводить роботу з підвищення кваліфікації кадрів, виховну роботу в колективі. Контролює додержання працівниками правил і норм охорони праці, виробничої санітарії та протипожежного захисту.

Повинен знати: закони, постанови, накази, розпорядження, рішення та інші нормативно-правові акти органів державної влади і місцевого самоврядування з питань агропромислового комплексу, виробничої діяльності; агротехніку і насінництво вирощуваних сільськогосподарських культур; стандарти на продукцію рослинництва; положення про оплату праці і основи її нормування; досягнення науки і передовий досвід у галузі рослинництва; основи економіки, організації виробництва, праці й управління; основи трудового і земельного законодавства; правила і норми охорони праці, виробничої санітарії та протипожежного захисту.

Кваліфікаційні вимоги. Агроном відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху) I категорії: базова або неповна вища освіта відповідного напрямку підготовки (бакалавр, молодший спеціаліст) та підвищення кваліфікації. Стаж роботи за професією агронома відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху) II категорії не менше 1 року. Агроном відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху) II категорії: базова або неповна вища освіта відповідного напрямку підготовки (бакалавр, молодший спеціаліст) та підвищення кваліфікації. Стаж роботи за професією агронома відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху) — не менше 2 років. Агроном відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху): базова або неповна вища освіта відповідного напрямку підготовки (бакалавр, молодший спеціаліст). Без вимог до стажу роботи.

Рисунок 2.13 – Опис кваліфікаційної характеристики агронома відділення (бригади, сільськогосподарської ділянки, ферми, цеху)

Корисним інструментом для отримання інформації про професійні обов'язки працівників певних професій є також [Міжнародна стандартна класифікація професій \(ISCO-08\)](#), яка надає інформацію про рівень умінь та містить описи професійних задач, притаманних кожній професії, включеної до цієї міжнародної класифікації. Окрім цього, описи професій в ISCO-08 містять також приклади професій з відповідної категорії та посилання на споріднені

професії, які відносяться до інших категорій. Приклад опису професії Web-техніка (фахівця) в ISCO-08 наведений на рисунку 2.14.

Unit Group 3514
Web Technicians

Web technicians maintain, monitor and support the optimal functioning of Internet and Intranet websites and web server hardware and software.

Tasks include –

- (a) installing, monitoring and supporting the reliability and usability of Internet and Intranet websites or web server hardware or software;
- (b) developing and maintaining documentation, policies and instructions, recording operational procedures and system logs;
- (c) developing, coordinating, implementing and monitoring security measures;
- (d) analysing and making recommendations to enhance performance, including upgrading and acquiring new systems;
- (e) liaising with, and providing guidance to, clients and users;
- (f) creating and modifying web pages;
- (g) performing web server backup and recovery operations.

Examples of the occupations classified here:

- Webmaster
- Website administrator
- Website technician

Some related occupations classified elsewhere:

- Computer games designer – 2166
- Website designer – 2166
- Systems analyst (computers) – 2511
- Computer software designer – 2512
- Website developer – 2513
- Computer systems administrator – 2522
- Network administrator – 2522

Рисунок 2.14 – Опис професії «Web-Технік»

Більш детальну інформацію про професії (не тільки про рівень умінь й професійні обов'язки, а й про необхідні основні компетентності, знання та уміння) можна знайти в [Європейській класифікації навичок, компетентностей і професій \(ESCO\)](#). Як було зазначено в п. 1.6, класифікація ESCO структурована за категоріями професій із Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO), але в класифікації [ESCO](#) передбачено наявність інформації за більшою кількістю професій ніж в ISCO-08. Приклад опису професії інженера систем опалювання, вентиляції та кондиціонування повітря в [ESCO](#) представлений на рисунку 2.15.

Таким чином, маючи інформацію про професію, в рамках якої відбувалось інформальне навчання особи, та користуючись зазначеними вище інструментами, можна отримати інформацію про трудові функції та професійні завдання, які виконувала особа в рамках професійної діяльності, а також інформацію про необхідні для працівника цієї професії компетентності, знання, уміння та навички (результати навчання) та їх рівень.

Звернемо увагу, що рівень умінь за Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO) може бути зіставленим з певним рівнем освіти за Міжнародною стандартною класифікацією освіти (ISCED) (див. таблицю 1.5), а через це з певним рівнем Національної рамки кваліфікацій.

heating, ventilation, air conditioning engineer

Professionals
Science and engineering professionals
Engineering professionals (excluding electrotechnology)
Mechanical engineers
mechanical engineer
heating, ventilation, air conditioning engineer

Description

Code

2144.1.8

Description

Heating, ventilation, air conditioning engineers design and develop heating, ventilation, air conditioning and possibly refrigeration systems for usage in residences, manufacturing sites, offices, commercial buildings, etc. They strive for solutions that serve the needs of clients and respond to architectural restrictions of sites.

Alternative Labels

air conditioning engineer
building services engineer
heating, ventilation, air conditioning, and refrigeration engineer
heating, ventilation, air conditioning and refrigeration engineer
HVAC engineer
HVAC project engineer
HVACR engineer
HVACR engineers
HVAC service engineer
HVAC site engineer
HVAC support engineer
HVAC systems engineer
refrigeration engineer
services engineer
ventilation engineer

Regulatory Aspect

To see if and how this occupation is regulated in EU Member States, EEA countries or Switzerland please consult the Regulated Professions Database of the Commission.

Regulated Professions Database:

http://ec.europa.eu/growth/single-market/services/free-movement-professionals/qualifications-recognition_en

Skills & Competences

Essential Skills and Competences

[adjust engineering designs](#) [approve engineering design](#) [assess financial viability](#) [execute feasibility study](#) [perform scientific research](#) [use technical drawing software](#)

Essential Knowledge

[engineering principles](#) [engineering processes](#) [heating, ventilation, air conditioning and refrigeration parts](#) [hydraulics](#) [mechanical engineering](#) [mechanics](#) [technical drawings](#)

Optional Skills and Competences

[advise architects](#) [analyse test data](#) [conduct performance tests](#) [create technical plans](#) [design prototypes](#) [design ventilation network](#) [draft design specifications](#) [install heating boiler](#) [install heating furnace](#) [install heating, ventilation, air conditioning and refrigeration ducts](#) [lead a team](#) [perform test run](#) [provide advice to technicians](#) [record test data](#) [use CAD software](#)

Optional Knowledge

[components of air conditioning systems](#) [design principles](#) [domestic heating systems](#) [electrical engineering](#) [fluid mechanics](#) [industrial heating systems](#) [product data management](#) [refrigerants](#) [thermodynamics](#) [ventilation systems](#)

Concept URI

Concept Uri

<http://data.europa.eu/esco/occupation/1f97f6e6-0ac7-4e77-88ab-2e3801c5a223>

Skills & Competences

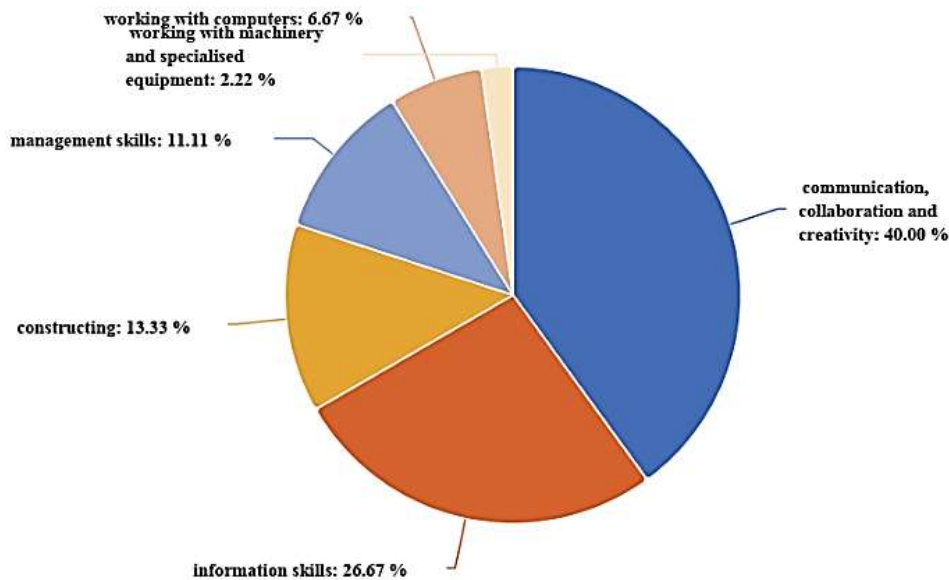

Рисунок 2.15 – Опис професії «Інженер систем опалювання, вентиляції та кондиціонування повітря»

Після визначення змісту (сутності) набутих заявником результатів навчання та їх рівня, здійснюється їх аналіз і порівняння із результатами

навчання відповідної освітньої програми за змістом та рівнем складності. В разі встановлення еквівалентності та / або сумісності задекларованих результатів навчання із програмними результатами навчання заявник, відповідно до вимог [Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти](#), має підтвердити ідентифіковані результати навчання через процедуру оцінювання.

Оцінювання результатів навчання, здобутих у інформальній освіті (Етап 3)

Як вже було зазначено вище, відповідно до Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 08 лютого 2022 року № 130, прийняття рішення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом інформального навчання, здійснюється за підсумками їх обов'язкового оцінювання.

При цьому, так само, як і у випадках визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, для оцінювання результатів інформального навчання заклад визначає методи демонстрації та вимірювання результатів навчання з урахуванням їх змісту та можливої специфіки. Методи демонстрації та вимірювання результатів навчання заявника можуть відрізнитись від методів, які застосовуються для здобувачів освіти в рамках відповідної освітньої програми, водночас вони повинні забезпечувати змістову валідність оцінювання.

У випадку позитивного результату оцінювання заклад може приймати рішення про визнання результатів навчання та зарахування заявнику певних освітніх компонентів або певних складових освітніх компонентів (видів навчальної роботи, тем тощо). Для прийняття рішення про визнання (зарахування) освітнього компонента в цілому або про визнання (зарахування) певної складової освітнього компонента важливо здійснити аналіз «ступеня сумісності» результатів навчання, здобутих заявником у попередньому досвіді, з результатами навчання, передбаченими відповідним освітнім компонентом.

Методика такого аналізу ілюструється прикладом з визнання результатів навчання, здобутих у попередньому професійному досвіді, в рамках програми «Diploma in Environmental Science and Social Policy» Національного університету Ірландії (University College Cork, UCC), що ілюструється рисунками 2.16 і 2.17.

У даному випадку заклад застосовує методологічний підхід, названий як «Traffic Lamp System» («Система світлофору»). При цьому заклад визначає три рівня опанування результатів навчання за освітніми компонентами (модулями), які позначені різними кольорами (рис. 2.16):

- зелений – результат навчання підтверджений в повному обсязі;

- помаранчевий / жовтий – результат навчання підтверджений частково;
- червоний – результат навчання не підтверджений.

На рисунку 2.17 відображено приклад аналізу ступеня опанування здобувачем результатів навчання, передбачених освітніми компонентами (модулями) освітньої програми закладу за підсумками визнання здобувачеві певних результатів навчання. У даному випадку ступінь опанування здобувачем результатів навчання за кожним освітнім компонентом (модулем) визначається у відсотках (Complete) на основі ваги (частки) кожного результату навчання в межах модуля (Weighting) та ступеня опанування кожного результату навчання (Achieved).

Такий аналіз дозволяє закладу прийняти рішення щодо можливості зарахування заявникові (здобувачеві) освітнього компонента (модуля) в цілому або визначити зміст та обсяг необхідної подальшої навчальної роботи за цим освітнім компонентом (модулем).

Звернемо увагу, що наведений приклад відповідає випадку, коли попередній професійний досвід заявника (здобувача) є суттєвим, а набуті ним в рамках цього досвіду результати навчання є сумісними з результатами навчання, передбаченими одразу декількома освітніми компонентами (модулями) освітньої програми закладу.

У випадку, якщо здобуті у попередньому досвіді результати навчання не еквівалентні та несумісні з результатами навчання, передбаченими обов'язковою складовою освітньої програми закладу, заклад може розглянути можливість визнання результатів навчання в рамках вибіркової складової освітньої програми, за умови відповідності цих результатів навчання рівню освіти освітньої програми.

Diploma in Environmental Science and Social Policy			
Programme Learning Outcomes			
Year 1			
Code	Module	Credits	Learning Outcomes
AD1871	Environments for Living Organisms	5	Explain how chemical and biological stresses limit the distribution of organisms Distinguish between autogenic and allogenic changes in environmental conditions Compare primary and secondary succession Define the structure of an energy pyramid Outline biogeochemical cycles Appreciate the importance of oceans, oceanic processes and functioning to people
AD1872	The Physical Environment	10	List and characterise the various subdivisions of Earth's structure Comprehend the concept of Plate Tectonics Recognise samples of basic rock types and minerals Recognise the main rock types how they form and what they can tell us of ancient environments Summarise the main features of life existing during Precambrian, Palaeozoic, Mesozoic and Cenozoic Recognise the main types of deformation structures
AD1873	Environmental Systems and Resource	10	List the sources, benefits and hazards of renewable, non-renewable and alternative strategies Differentiate between hazardous and non-haz waste Compare the main types of treatment technologies Assess the environmental consequences of mining industries Assess the benefits and hazards of nuclear power Appreciate water as a resource Discuss relevant legislation

Рисунок 2.16 – Відображення ступеня опанування результатів навчання за методикою «Traffic Lamp System» [39]

Weighted Learning Outcomes				
Module	Learning Outcome	Weighting	Achieved	Complete
AD 1871	1 Outline biogeochemical cycles	25	12.5	50%
	2 Explain how chemical and biological stresses limit the distribution of organisms	20	20	
	3 Distinguish between autogenic and allogenic changes in environmental conditions	20	20	
	4 Appreciate the importance of oceans, oceanic processes and functioning to people	15	0	
	5 Compare primary and secondary succession	10	10	
	6 Define the structure of an energy pyramid	10	10	
	Module Total		100	72.5
AD 1872	1 List and characterise the various subdivisions of Earth's structure	25	0	
	2 Recognise samples of basic rock types and minerals	20	10	50%
	3 Comprehend the concept of Plate Tectonics	20	0	
	4 Recognise the main rock types how they form and what they can tell us of ancient environment	15	0	
	5 Recognise the main types of deformation structures	10	0	
	6 Summarise the main features of life existing during Precambrian, Palaeozoic, Mesozoic and Cer	10	0	
	Module Total		100	10
AD1873	1 Appreciate water as a resource	20	20	
	2 Discuss relevant legislation	15	15	
	3 List the sources, benefits and hazards of renewable, non-renewable and alternative energies	15	15	
	4 Differentiate between hazardous and non-haz waste	15	15	
	5 Compare the main types of treatment technologies	15	7.5	50%
	6 Assess the environmental consequences of mining industries (slurry spill, gorse fires, etc)	10	0	
	7 Assess the benefits and hazards of nuclear power (wind, wave, solar)	10	0	
		100	72.5	

Рисунок 2.17 – Аналіз ступеня опанування результатів навчання за освітніми компонентами (модулями) [39]

Частина 3. Рекомендації стосовно визнання кваліфікацій закладами вищої освіти

Визнання кваліфікації визначається як процес офіційного підтвердження компетентним органом того, що кваліфікація, здобута особою в іншому закладі освіти, країні або за іншою освітньою системою, є справжньою та відповідає встановленим стандартам і вимогам приймаючої сторони (закладу освіти, організації або країни) з метою надання власнику кваліфікації академічних та / або професійних прав. Поняття кваліфікації, види кваліфікацій, особливості їх присвоєння, ідентифікації та опису були розглянуті в п. 1.2 *Керівництва*.

Потреба у процедурі(ах) визнання кваліфікацій у закладу вищої освіти може виникати у випадках, коли особа під час вступу до закладу або працевлаштування у закладі надає документ про кваліфікацію, яка здобута за кордоном, або, наприклад, кваліфікацію, яка не включена до Національної рамки кваліфікацій.

Відповідно до [Лісабонської конвенції](#) право на визнання кваліфікацій, здобутих за кордоном, може надаватись, зокрема, й закладам вищої освіти (стаття II.1). Відповідно до [статті 34 Закону України «Про освіту»](#) (п. 9), закладам освіти надано повноваження визнавати освітні (академічні) кваліфікації. Професійні та часткові професійні кваліфікації визнаються суб'єктами, уповноваженими на це законодавством, зокрема суб'єктами освітньої діяльності. Згідно із [Законом України «Про вищу освіту»](#) (стаття 32, п. 1 та [стаття 36, п. 2](#)), Вчена рада закладу вищої освіти має право ухвалювати остаточні рішення щодо визнання, зокрема встановлювати еквівалентність ступенів вищої освіти, наукових ступенів і вчених звань, здобутих в іноземних закладах. Таке визнання може здійснюватися під час прийняття на роботу педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників, а також під час зарахування вступників на навчання.

Прозорість, зрозумілість та якість процедури визнання кваліфікацій закладом вищої освіти, як і процедура визнання ним результатів навчання (див. п. 2.1 *Керівництва*), забезпечується наявністю в закладі освіти затвердженого колегіальним органом управління та оприлюдненого на веб-сайті закладу вищої освіти внутрішнього документу, що регламентує процедуру визнання кваліфікацій. Забезпечуються процедури визнання призначеними в закладі освіти уповноваженими на виконання процедур визнання кваліфікацій підрозділами та / або особами.

Методологічні підходи до процедури визнання кваліфікацій мають певні особливості, що залежать від виду кваліфікації (академічна (освітня) або професійна), а також від країни та часу її здобуття.

3.1. Визнання академічних кваліфікацій, здобутих за кордоном

В Україні процедура визнання академічних (освітніх) кваліфікацій, здобутих в закордонних закладах вищої освіти, встановлюється [Порядком визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти](#), затвердженим наказом Міністерства освіти і науки від 05 травня 2015 року. № 504 (у редакції [наказу Міністерства освіти і науки від 05 вересня 2022 року № 784](#)) [40] (далі – Порядок). Відповідно до цього Порядку [компетентним органом з визнання](#) може бути, зокрема, заклад вищої освіти. Це означає, що рішенням закладу вищої освіти про визнання може бути підтвержене право власника документа на вступ, продовження навчання або працевлаштування в цьому закладі. Для проведення такої процедури визнання має бути створена *комісія з визнання ступенів вищої освіти та наукових ступенів, здобутих в іноземних освітніх установах*.

За результатами визнання закладом вищої освіти особі видається *Свідоцтво про визнання іноземного документа про освіту*. Таке Свідоцтво має бути зареєстровано в українському електронному журналі визнання іноземних освітніх документів [40], функціонування якого забезпечує [Національний інформаційний центр академічної мобільності ENIC UKRAINE](#).

Порядок визнання кваліфікацій включає наступні етапи [40]:

1. Подання документів.
2. Верифікацію (перевірку автентичності) освітніх документів.
3. Перевірку офіційного визнання освітньої установи, освітнього провайдера та освітньої програми.
4. Оцінку (ідентифікацію) кваліфікації або періоду навчання та встановлення еквівалентності кваліфікації вимогам до освітнього або освітньо-кваліфікаційного рівня системи освіти України.
5. Проведення порівняльного аналізу академічних програм (за потреби, у випадку неможливості встановлення еквівалентності).
6. Прийняття рішення та оформлення результатів визнання.

Під час встановлення легітимності документів, а саме при верифікації освітніх документів (п. 2) та встановленні права освітньої установи та / або освітнього провайдера надавати (присвоювати) певну кваліфікацію за відповідною освітньою програмою (п. 3) необхідно керуватися методами, що описані в п. 5 та п. 6 [розділу V Порядку](#) [40].

Потрібно прийняти до уваги, що Порядком [40] передбачене спрощення процедури визнання з метою вступу для здобуття вищої освіти на наступному рівні, тобто заклад вищої освіти може застосувати «автоматичне визнання» документу про вищу освіту. Для автоматичного визнання країна видачі

документу та сам документ про вищу освіту мають відповідати вимогам та критеріям, зазначеним в п. 4 [розділу V Порядку](#). Для цілей надання професійних прав «автоматичне визнання» не передбачене, оскільки під час визнання має бути визначено сферу професійної діяльності, якій відповідає здобута особою кваліфікація.

Для оцінки (ідентифікації) кваліфікації та встановлення еквівалентності / відповідності національним рівням вищої освіти та / або спеціальностям / освітнім програмам можуть застосовуватися такі інструменти, як [Співставлення національних рамок кваліфікацій з Національною рамкою кваліфікацій України](#), Міжнародна стандартна класифікація освіти ([МСКО 2011](#), [МСКО-Г 2013](#)), [Міжнародна стандартна класифікація професій \(ISCO-08\)](#), [Європейська класифікація навичок, компетентностей і професій \(ESCO\)](#), [Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти](#), [Стандарти вищої освіти](#), [Професійні стандарти](#), інші міжнародні та національні документи. Зокрема, оцінка (ідентифікація) кваліфікації може здійснюватися закладом вищої освіти на підставі порівняльного аналізу освітньої програми, за якою була здобута кваліфікація, з аналогічною вітчизняною акредитованою освітньою програмою, що є схожою за періодом та результатами навчання. Зміст такого порівняльного аналізу описаний в п. 8 [розділу V Порядку](#) [40].

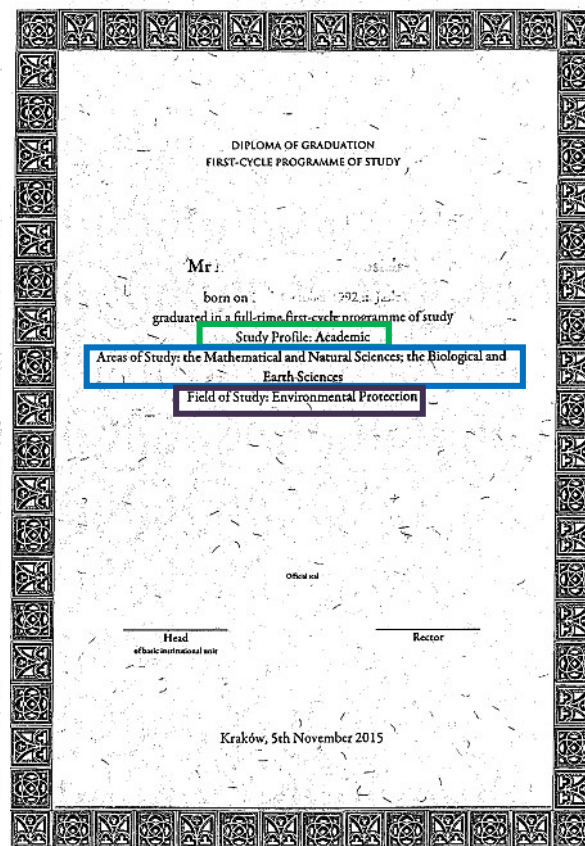
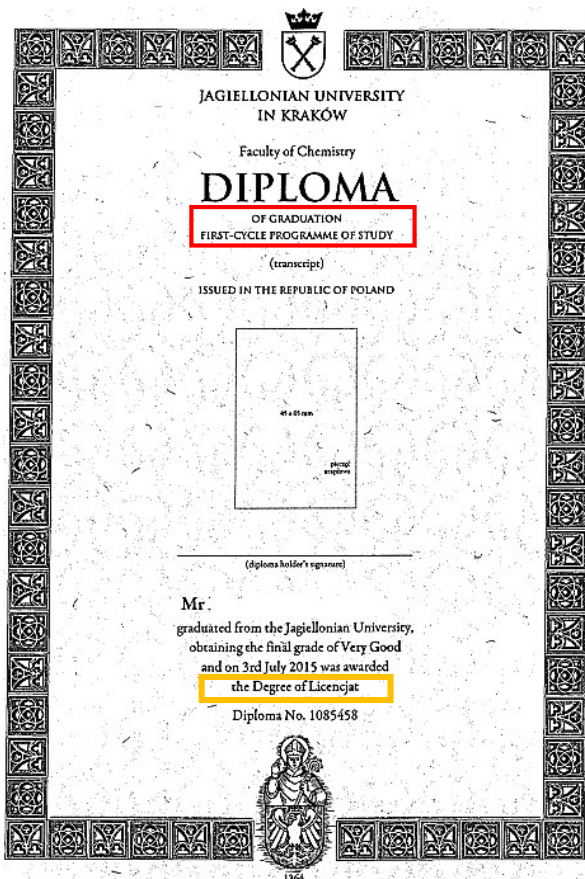
В якості прикладу розглянемо оцінку (ідентифікацію) академічної кваліфікації, здобутої в Ягеллонському університеті у Кракові (Республіка Польща) в 2015 році (рис. 3.1).

Для проведення оцінки (ідентифікації) кваліфікації звертаємо увагу на наступну інформацію, наведену в Дипломі (Diploma) та в Додатку до диплома (Diploma supplement):

- рівень освіти – <i>First-cycle programme of study (Перший цикл вищої освіти)</i>;   - здобутий ступінь – <i>Licencjat</i>;   - профіль навчання – <i>Academic (Академічний)</i>;   - області (напрями) освіти – <i>Mathematics and Natural sciences (Математичні та природничі науки)</i>; <i>Biologica and Earth sciences (Біологічні науки та науки про Землю)</i>;   - спеціальність (напрямок) – <i>Environmental protection (Захист (охорона) навколишнього середовища)</i>;   - форма навчання – <i>денна (full-time)</i>;   - термін навчання – <i>3 роки</i>;   - загальний обсяг освітньої програми – <i>190 кредитів ЄКТС</i>.

Для встановлення відповідності даного диплому (освітньої кваліфікації) певному національному рівню освіти у підсумку маємо визначити, якому рівню та ступеню вищої освіти за Національною рамкою кваліфікацій України відповідає диплом, представлений на рисунку 3.1.

Official seal

Jagiellonian University in Kraków

This Diploma Supplement is based on the model drafted by the European Commission, the Council of Europe, and UNESCO/CEPES. The purpose of the Supplement is to provide comprehensive and objective information fostering the full comprehension and fair evaluation of academic and professional qualifications in and outside the country in which they were awarded. It gives a description of the nature, level, context, content, and status of the programmes that were pursued and successfully completed by the individual named in the original Diploma to which this Supplement is appended. The description should not contain any evaluative judgements, statements concerning equivalence, or suggestions regarding recognition. Information should be provided in all eight sections of the Supplement. Where information is not provided, an explanation should be given for its omission.

**DIPLOMA SUPPLEMENT
(TRANSCRIPT)**

Valid with Diploma No. 1085458

1. INFORMATION IDENTIFYING THE HOLDER OF THE DIPLOMA

- 1.1. Surname: [redacted]
- 1.2. First name(s): [redacted]
- 1.3. Date of birth (day, month, year): [redacted]
- 1.4. Student identification number or code, or Album Studiorum number: [redacted]

2. INFORMATION IDENTIFYING THE DIPLOMA³⁾

- 2.1. Professional qualification conferred⁴⁾: **Licencjat**
- 2.2. Field of study, specialisation, and educational profile: *Field of Study: ochrona otoczenia; academic profile*
- 2.3. Name and status of awarding institution⁵⁾:
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie
The Jagiellonian University is a public institution of higher education operating pursuant to the Polish Higher Education Act of 27 July 2005 (the official Polish journal of laws and statutes Dziennik Ustaw 30 August 2005, No. 164 with later amendments). It was founded on 12 May 1364 by King Casimir the Great, who endowed the Studium Generale of Kraków with a foundation charter. The Jagiellonian University is authorised to confer the degrees of Doctor and Doctor Habilitated, and to submit applications for the conferral of professorships.
- 2.4. Name and status of institution conducting the programme (if different from institution named in Pt. 2.3.)⁶⁾:
not applicable
- 2.5. Language(s) of instruction/examination: *Polish*

3. INFORMATION ON THE LEVEL OF THE QUALIFICATION

- 3.1. Level of the qualification: *first-cycle*
- 3.2. Official duration of the programme: *3 years*
- 3.3. Admission requirements: *Selection on the basis of matura school-leaving examination results.*

4. INFORMATION ON THE CURRICULUM OF THE PROGRAMME AND RESULTS ACHIEVED⁷⁾

- 4.1. Mode of study: *full-time*
- 4.2. Programme requirements:
Graduates who complete the programme of study have acquired the learning outcomes specified in Resolution No. 34/III/2012 adopted by the Senate of the Jagiellonian University on 28th March 2012 on the introduction of learning outcomes for particular fields of study conducted at the Jagiellonian University as of the 2012/2013 academic year, with later amendments. Graduates hold the following

page 1/8

<i>Environmental Monitoring</i>	<i>wyk 30 / cw 9 / ter 6</i>	<i>5 [5 / ZAL]</i>	<i>4</i>
<i>Environmental Impact Assessment</i>	<i>wyk 10 / cw 20</i>	<i>[4 / ZAL]</i>	<i>2</i>
<i>Peology</i>	<i>kon 45</i>	<i>[3]</i>	<i>3</i>
<i>Legal Basics of Protection of Environment</i>	<i>wyk 30 / cw 30</i>	<i>[4,5 / 3]</i>	<i>4</i>
<i>Psychology</i>	<i>kon 45</i>	<i>[3,3]</i>	<i>3</i>
<i>Chemical Technology and Engineering in Environmental Protection</i>	<i>wyk 30</i>	<i>4</i>	<i>2</i>
<i>Chemical technology and engineering in environmental protection A</i>	<i>lab 75</i>	<i>[4,5]</i>	<i>5</i>
2014/2015 summer semester			
<i>Archaeology: the Ecological Perspective</i>	<i>wyk 30</i>	<i>4</i>	<i>2</i>
<i>Biological Waste Water Treatment Methods</i>	<i>wyk 23 / cw 5</i>	<i>[3,5 / ZAL]</i>	<i>2</i>
<i>Ecological Education</i>	<i>wyk 15 / cw 15</i>	<i>[3 / 3]</i>	<i>2</i>
<i>Industrial Ecology</i>	<i>wyk 20 / cw 25</i>	<i>3</i>	<i>3</i>
<i>Protection of Intellectual Property Rights I</i>	<i>wyk 15</i>	<i>[5]</i>	<i>1</i>
<i>Specialization Laboratory</i>	<i>pra 200</i>	<i>[5]</i>	<i>16</i>
<i>Protected areas</i>	<i>wyk 15 / cw 10</i>	<i>[4 / ZAL]</i>	<i>3</i>
<i>Specialist Seminar</i>	<i>sem 30</i>	<i>[5]</i>	<i>2</i>

Course code description:

<i>cv</i>	<i>class</i>	<i>egz</i>	<i>exam</i>
<i>el</i>	<i>e-learning</i>	<i>kon</i>	<i>discussion class</i>
<i>lab</i>	<i>laboratory class</i>	<i>lek</i>	<i>foreign language class</i>
<i>pra</i>	<i>workshop/laboratory class</i>	<i>pcw</i>	<i>professional training</i>
<i>sem</i>	<i>seminar</i>	<i>ter</i>	<i>fieldwork classes</i>
<i>wf</i>	<i>physical exercises</i>	<i>wyk</i>	<i>lecture</i>
<i>zwy</i>			

Grades outside brackets are course grades, grades inside brackets are grades for the classes, vertical bar separates grades for various classes, semicolon separates grades on various exam reports.

Topic of diploma dissertation:

Fluorescent indicators of cations occurring in mineral waters based on the derivatives of pyrazoloquinoline.

Name	Components of final grade:		ECTS credits
	Weight	Grade	
Mean grade:	<i>4/8</i>	<i>4,07</i>	<i>190</i>
Grade awarded for dissertation:	<i>3/8</i>	<i>Very Good</i>	
Diploma examination grade:	<i>1/8</i>	<i>Very Good</i>	
Total ECTS credits:			<i>190</i>

4.4. Grading scheme and, if available, mode of the award of grades:

*Pursuant to § 5 Part 2 of the Regulations for First- and Second-Cycle Programmes of Study, and for Long-Cycle Magister Programmes of Study, (adopted by the Senate of the Jagiellonian University in Resolution No. 45/IV/2015 on 29 April 2015), examination grades and marks obtained for course credits are awarded in accordance with the following scale:
Very Good – 5.0; Good Plus – 4.5; Good – 4.0; Satisfactory Plus – 3.5; Satisfactory – 3.0; Fail – 2.0.*

The Jagiellonian University's five-level scale of grades is a diminishing scale, in which the top grade is 5.0, and the lowest (Fail) is 2.0.

Pursuant to § 5 Parts 6-10 of the Regulations for Study in the Jagiellonian University, a student's mean grade for any given academic year or for his/her full syllabus is calculated as the weighted

page 5/8

Рисунок 3.1 – Диплом та фрагмент Додатка до диплома, видані Ягеллонським університетом у Кракові (Республіка Польща)

Для цього, по-перше, маємо визначити, якому рівню вищої освіти НРК Польщі та якому рівню ЄРК відповідає освітній ступінь *Licencjat*, зазначений в дипломі (рис. 3.1), і далі – зіставити польську та українську національні рамки кваліфікацій.

Для визначення відповідності освітнього ступеня *Licencjat* певному рівню вищої освіти та певному рівню НРК Польщі звернемося до опису системи освіти Республіки Польща, який можна знайти або в самому Додатку до диплому або, наприклад, на сторінці платформи [Europass: EQF Referencing Reports](#), оскільки Польща є країною Європейського союзу (ЄС).

У випадку, якщо країна не є членом ЄС, то потрібно звернутися до офіційних національних джерел цієї країни, які містять інформацію про НРК. Посилання на джерела багатьох країн світу можна знайти на сайті [Проекту QUARSU](#).

Відповідно до Звіту Польщі про порівняння НРК Польщі з ЄРК ([Polish EQF Referencing Report](#)), як бачимо на рисунку 3.2, академічна кваліфікація «*Licencjat*» відповідає «Першому циклу навчання» (*First cycle studies*), що прирівнюється до «Першого Болонської циклу» (*Bologna first cycle*), має обсяг «мінімум 180 кредитів ЄКТС» і відповідає 6-ому рівню НРК Польщі (*PQF*).

Інформацію про системи освіти певних країн можна також знайти на сайті [Національного інформаційного центру академічної мобільності ENIC-UKRAINE](#). З опису системи освіти Польщі (рис. 3.3), бачимо, що навчання на цьому рівні відбувається протягом 3-4 років, а обсяг програм складає «від 180 кредитів ЄКТС».

Table 2. Qualifications in the higher education system

Type of studies	Name of qualification	ECTS credits	Planned qualification level in the PQF
first cycle studies (Bologna first cycle)	<ul style="list-style-type: none"> - diploma certifying the title of <i>licencjat</i> - diploma certifying the title of <i>inżynier</i> - diploma certifying a title equivalent to <i>licencjat</i> or <i>inżynier</i> (for example, <i>inżynier</i> in fire prevention, <i>licencjat</i> in midwifery). 	at least 180	6
second cycle studies (Bologna second cycle) or long cycle studies	<ul style="list-style-type: none"> - diploma certifying the title of <i>magister</i> - diploma certifying the title of <i>magister inżynier</i> - diploma certifying a title equivalent to that of a <i>magister</i> or <i>magister inżynier</i> (for example, the title of physician) 	second cycle studies – at least 90 long cycle master's degree studies: at least 300 (5-year studies), 360 (6-year studies)	7
third cycle studies (Bologna third cycle)	- diploma certifying the academic degree of <i>doktor</i> in a specific discipline	45–60 ³⁴	8
<i>additionally:</i>			
non-degree post-graduate studies	- certificates of completion of non-degree post-graduate studies	at least 60 ³⁵ (the studies should not be less than two semesters)	depending on the programme

Note: The number of ECTS credits required to attain first and second cycle qualifications, as well as certificates of completion of postgraduate non-degree studies is defined by law.³⁶ The ECTS credits achieved must relate to the learning outcomes of the study programme for the particular qualification.

Рисунок 3.2 – Фрагмент зі Звіту з порівняння НРК Польщі з ЄРК (Polish EQF Referencing Report) [41]

Рисунок 3.3 – Фрагмент з Путівника по системах освіти світу. Республіка Польща [42]

Як було зазначено в п. 1.3 цього *Керівництва*, «містком» між системами кваліфікацій різних країн є ЄРК, тому наступним кроком маємо визначити, якому рівню та ступеню за ЄРК відповідає диплом, що розглядається. Визначити таку відповідність можемо на сторінці платформи [Europass: Compare national qualifications frameworks across Europe. Information about national qualifications frameworks and qualification levels](#), на якій є можливість не тільки порівняти рамки кваліфікацій будь-яких двох країн ЄС, а й визначити відповідність Національної рамки кваліфікацій (НРК) окремої країни Європейській рамці кваліфікацій (ЄРК). Для цього в полі «Country one» обираємо країну «Poland», натискаємо «Apply» та отримуємо [зіставлення польської НРК \(NQF\) із ЄРК \(EQF\)](#), фрагмент якого наведений на рисунку 3.4. Отримуємо, що 6-ий рівень НРК Польщі прирівнюється до ступеня вищої освіти *Bachelor (Бакалавр)* та відповідає 6-ому рівню ЄРК.

Враховуючи, що за Національною рамкою кваліфікацій України 6-ий (бакалаврський) рівень, обсяг навчального навантаження для якого становить 180–240 кредитів ЄКТС ([Стаття 5 Закону України «Про вищу освіту»](#)), теж відповідає 6-ому рівню Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК) та *Першому циклу вищої освіти* Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти (РК ЄПВО) (рис. 3.5), можемо зробити висновок, що ступінь вищої освіти *Licencjat* відповідає ступеню бакалавр у національній системі вищої освіти України.

Compare national qualifications frameworks across Europe

Information about national qualifications frameworks and qualification levels.

With the help of the [European Qualifications Framework \(EQF\)](#) you can see how [National Qualifications Frameworks \(NQF\)](#) and systems relate to one another. [Read descriptions of EQF levels.](#)

You can select 2 countries from the flag icon below to see what types of qualifications are included in national frameworks referenced to the EQF. You can find up to 5 examples of qualifications for each national qualification type.

Select two countries to compare the national qualifications and see the equivalent EQF level.

Country one: Poland

Country two: choose a country

Apply

Poland	EQF Levels
<p>NQF 6</p> <p>First cycle of higher education diploma (Bachelor) (Dyplom ukończenia studiów pierwszego stopnia)</p> <p>Dyplom ukończenia studiów I stopnia na kierunku analityka chemiczna - Politechnika Łódzka; Wydział Chemiczny</p>	EQF Level 6
Non-statutory qualifications	
Regulated qualifications	
Post-graduate qualification (Świadectwo ukończenia studiów podyplomowych)	

Рисунок 3.4 – Зіставлення Національної рамки кваліфікацій Польщі із Європейською рамкою кваліфікацій [43]

Наступним кроком у процесі визнання кваліфікації має бути визначення її «галузевої ознаки» та відповідності певним галузі знань і спеціальності, за якими здійснюється підготовка здобувачів на бакалаврському рівні вищої освіти в Україні. Слід зауважити, що національні класифікації галузей освіти / спеціальностей різних країн можуть істотно різнитися між собою, внаслідок чого відповідність академічних кваліфікацій, здобутих в інших країнах, національним галузям освіти і спеціальностям України у багатьох випадках можуть бути встановленими лише з певним «наближенням».

Для визначення «галузевої ознаки» академічної кваліфікації, перш за все, слід ідентифікувати галузь / напрям освіти, спеціальність / спеціалізацію тощо в національній системі освіти країни, в якій видано диплом (присвоєно кваліфікацію), визначити її (їх) відповідність галузям освіти Міжнародної стандартної класифікації освіти, а потім зіставити її (їх) з національним переліком галузей знань та спеціальностей.

НАЦІОНАЛЬНА РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ УКРАЇНИ
 в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 519
 затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341

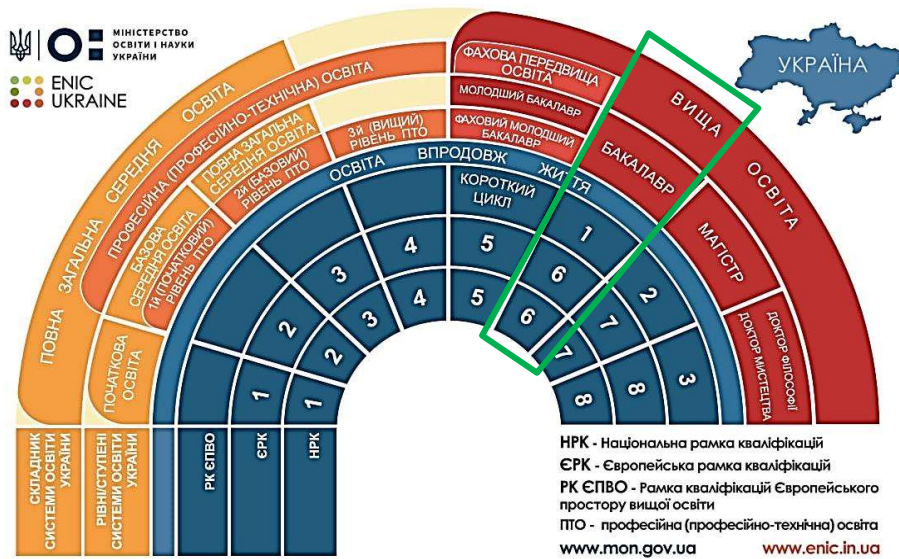

Рисунок 3.5 – Діаграма структури освіти в Україні [23]

Як бачимо, в Дипломі (рис. 3.1) в якості предметної області / спеціалізації (Field of study) зазначено *"Environmental Protection"* (Захист навколишнього середовища), що відповідає одній із затверджених на національному рівні Польщі предметних областей (спеціалізацій).

Також, в дипломі наведено дві більш широкі галузі (області) освіти (Areas of study): *"The Mathematics and Natural Sciences"* (Природничі науки, математика і статистика) та *"The Biological and Earth Sciences"* (Біологічні науки і науки про Землю).

Звернувшись до Міжнародної стандартної класифікації освіти ([МСКО 2011](#), [МСКО-Г 2013](#)), знаходимо, що за ознакою ключового слова предметної області *"Environment / Environmental"* можна ідентифікувати дві галузі освіти на різних рівнях деталізації (рис. 3.6):

- вузьку галузь *052 Environment (Навколишнє середовище)* та
- деталізовану галузь *0712 Environmental protection technology (Технології захисту навколишнього середовища)*, яка відповідає вузькій галузі *071 Engineering and engineering trades (Інженерія та інженерні справи)*.

Звернемо увагу, що вузька галузь *052 Environment (Навколишнє середовище)* в МСКО-Г 2013 віднесена до широкої галузі *05 "Natural Sciences, Mathematics and Statistics"* (Природничі науки, математика і статистика), що збігається з однією із галузей (областей) освіти, зазначених у Дипломі – *"The Mathematics and Natural Sciences"*. При цьому, інша зазначена у дипломі галузь

(область) освіти *"The Biological and Earth Sciences"* (Біологічні науки і науки про Землю) є частково схожою з вузькою галуззю *051 Biological and related sciences* (Біологічні та пов'язані науки) та деталізованою галуззю *0532 Earth sciences* (Науки про Землю), які є складовими зазначеної вище широкій галузі *05 "Natural Sciences, Mathematics and Statistics"* (Природничі науки, математика і статистика).

Appendix I

ISCED-F 2013: List of possible codes

Broad field	Narrow field	Detailed field
05 Natural sciences, mathematics and statistics	050 Natural sciences, mathematics and statistics not further defined	0500 Natural sciences, mathematics and statistics not further defined
	051 Biological and related sciences	0510 Biological and related sciences not further defined 0511 Biology 0512 Biochemistry 0519 Biological and related sciences not elsewhere classified
	052 Environment	0520 Environment not further defined 0521 Environmental sciences 0522 Natural environments and wildlife 0529 Environment not elsewhere classified
	053 Physical sciences	0530 Physical sciences not further defined 0531 Chemistry 0532 Earth sciences 0533 Physics 0539 Physical sciences not elsewhere classified
07 Engineering, manufacturing and construction	071 Engineering and engineering trades	0711 Chemical engineering and processes
		0712 Environmental protection technology 0713 Electricity and energy 0714 Electronics and automation 0715 Mechanics and metal trades 0716 Motor vehicles, ships and aircraft

Рисунок 3.6 – Фрагмент з Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО-Г 2013) [27]

Водночас, звернувшись до редакції МСКО 1997 року [44], можна встановити, що [МСКО 1997](#) містила в собі галузь освіти *85 "Environmental protection"* (Захист навколишнього середовища), яка була віднесена до широкій групи *8 "Services"* (Служби) (рис. 3.7). При цьому, із зіставлення галузей освіти МСКО-Г 2013 з галузями освіти МСКО 1997 можна встановити, що галузь освіти *85 "Environmental protection"* (Захист навколишнього середовища) класифікації 1997 року увійшла до вузької галузі *071 Engineering and engineering trades* (Інженерія та інженерні справи) в класифікації МСКО-Г 2013 в якості деталізованої галузі *0712 Environmental protection technology* (Технології захисту навколишнього середовища) (рис. 3.8).

II. BROAD GROUPS AND FIELDS OF EDUCATION

8 Services

85 Environmental protection

Environmental conservation, control and protection, air and water pollution control, labour protection and security.

Рисунок 3.7 – Фрагмент з Міжнародної стандартної класифікації освіти МСКО 1997 [44]

Table 2. Correspondence between ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F) and ISCED 1997 Fields of Education

ISCED Fields of Education and Training 2013	ISCED 1997 (and 2011) Fields of Education
07 Engineering, manufacturing and construction	5 Engineering, manufacturing and construction (plus most of 85 Environmental protection)
071 Engineering and engineering trades	52 Engineering and engineering trades (plus most of 85 Environmental protection)

Рисунок 3.8 – Фрагмент з Міжнародної стандартної класифікації освіти МСКО-Г 2013 [27]

Таким чином, виходячи із суто формальних ознак інформації, наведеної в Дипломі, в якості «найбільш близьких» галузей освіти МСКО-Г 2013 можна визначити такі:

- вузьку галузь *052 Environment (Навколишнє середовище)* та
- деталізовану галузь *0712 Environmental protection technology (Технології захисту навколишнього середовища)*.

В першому випадку кваліфікацію можна зіставити зі спеціальністю *E2 Екологія* за [Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти](#), а в другому – зі спеціальністю *G2 Технології захисту навколишнього середовища* (рис. 3.9).

Для визначення більш точної відповідності здобутої академічної кваліфікації міжнародній класифікації та національній класифікації галузей знань і спеціальностей України доцільно ретельно розглянути інформацію про зміст освіти у додатку до диплома, зокрема перелік освітніх компонентів, що вивчалися в рамках освітньої програми, і перелік програмних результатів навчання та зіставити їх із наведеними в МСКО-Г 2013 описами предметного змісту (тематичних напрямків) кожної з попередньо визначених галузей та (за потреби) зі стандартами вищої освіти за зазначеними спеціальностями.

Описи предметного змісту МСКО-Г 2013 для зазначених вище галузей освіти відображені на рисунках 3.10 та 3.11.

ЗАТВЕРДЖЕНО
 постановою Кабінету Міністрів України
 від 29 квітня 2015 р. № 266
 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України
 від 30 серпня 2024 р. № 1021)

ПЕРЕЛІК
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється
підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти

Шифр і найменування галузі знань	Код і найменування спеціальності	Рівень освіти, за яким здійснюється підготовка за спеціальністю*				Код і найменування відповідної деталізованої галузі Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-F 2013	
		фахової передвищої освіти	перший (бакалаврський)	другий (магістерський)	третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий)**		
Е Природничі науки, математика та статистика	E1	Біологія та біохімія		+	+	+	0511 Biology 0512 Biochemistry
	E2	Екологія	+	+	+	+	0521 Environmental sciences 0522 Natural environments and wildlife
	E3	Хімія	+	+	+	+	0531 Chemistry
	E4	Науки про Землю	+	+	+	+	0532 Earth sciences
	E5	Фізика та астрономія		+	+	+	0533 Physics
	E6	Прикладна фізика та наноматеріали		+	+	+	0533 Physics 0539 Physical sciences not elsewhere classified
	E7	Математика		+	+	+	0541 Mathematics
	E8	Статистика		+	+	+	0542 Statistics

G Інженерія, виробництво та будівництво	G1	Хімічні технології та інженерія	+	+	+	+	0711 Chemical engineering and processes
	G2	Технології захисту навколишнього середовища	+	+	+	+	0712 Environmental protection technology
	G3	Електрична інженерія	+	+	+	+	0713 Electricity and energy
	G4	Енерговиробництво (за спеціалізацією)	+	+	+	+	0713 Electricity and energy

Рисунок 3.9 – Фрагмент з Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [28]

052 Environment

0521 Environmental sciences

Environmental sciences are the study of organisms in relation to one another and to the environment.

Programmes and qualifications with the following main content are classified here:

- Ecology
- Environmental science

Exclusions

The study of biology and toxicology are excluded from this detailed field and included under narrow field 051 'Biological and related sciences'.

0522 Natural environments and wildlife

Natural environments and wildlife is the study of the relationships between living organisms in natural environments in order to protect nature and wildlife. It includes the study of establishing and maintaining national parks in order to preserve their original natural state.

Programmes and qualifications with the following main content are classified here:

- National parks and wildlife management
- Nature conservation
- Wildlife

Exclusions

Study of agriculture, horticulture and forestry are excluded from this detailed field and included in some of the detailed fields under 08 'Agriculture, forestry, fisheries and veterinary'.

Study of hunting and trapping is excluded from this detailed field and included in detailed field 0821 'Forestry'.

Рисунок 3.10 – Опис деталізованих галузей, що входять до вузької галузі
052 Environment (Навколишнє середовище) ([МСКО-Г 2013](#))

0712 Environmental protection technology

Environmental protection technology is the study of processes in order to minimise discharge and waste and avoid pollution. It includes programmes dealing with control of water, air, soil etc.

Programmes and qualifications with the following main content are classified here:

- Air pollution control
- Ecological technology
- Energy efficiency
- Environmental engineering
- Industrial discharge control
- Noise pollution control
- Recycling
- Water pollution control

Exclusions

Programmes and qualifications dealing with hygienic standards in food, water etc. are excluded from this detailed field and included in detailed field 1021 'Community sanitation'.

Construction related to waste and water management is excluded from this detailed field and included in detailed field 0732 'Building and civil engineering'.

Рисунок 3.11 – Опис деталізованої галузі *0712 Environmental protection technology*
(Технології захисту навколишнього середовища) ([МСКО-Г 2013](#))

Порівняння переліку освітніх компонентів та результатів навчання, наведених у додатку до диплома, із описами предметних областей МСКО – Г 2013 та відповідними українськими [стандартами вищої освіти](#) дозволяють зробити висновок, що зміст освіти для академічної кваліфікації, що визнається, є «більш близьким» до опису предметної області вузької галузі 052 *Environment* і відповідної їй деталізованої галузі 0521 *Environmental sciences* (Екологічні науки) та змісту освіти, передбаченому бакалаврським стандартом вищої освіти для спеціальності *E2 Екологія*.

3.2. Визнання закладами вищої освіти академічних кваліфікацій, не відображених у Національній рамці кваліфікацій

У деяких випадках заклади освіти можуть зіткнутися із необхідністю приймати рішення щодо того, які саме академічні або професійні права можна надати власникам кваліфікацій, присвоєних вітчизняними закладами освіти до запровадження теперішньої системи кваліфікацій та Національної рамки кваліфікацій.

Характерними особливостями таких випадків можуть бути як відсутність описів таких кваліфікацій у Національній рамці кваліфікацій, так і відсутність чітких законодавчих норм щодо зіставлення цих кваліфікацій із тими, що включені до НРК в рамках сучасної системи кваліфікацій.

До таких кваліфікацій минулих років можна віднести (за часовими періодами):

- кваліфікації, присвоєні до 1991 року;
- кваліфікації, присвоєні в період з 1991 року і до введення в дію Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) в 1998 році (далі – Положення про ОКР);
- кваліфікації, присвоєні після введення в дію Положення про ОКР і до впровадження системи академічних кваліфікацій, визначених Законом України «Про вищу освіту» 2014 року.

Під час процедур визнання таких кваліфікацій у закладів вищої освіти можуть виникнути складнощі на етапі оцінки (ідентифікації) кваліфікації та визначення її відповідності сучасним освітнім рівням та ступеням вищої освіти.

Слід взяти до уваги, що в таких ситуаціях не завжди можна знайти однозначну відповідь. Іноді такі випадки потребують вивчення та аналізу різних аспектів і факторів, а також прийняття рішень залежно від цілей визнання, наприклад, надання доступу до подальшого навчання чи допуску до певної професії.

Розглянемо особливості таких кваліфікацій, а також підходи та інструменти, що можуть бути використані закладами вищої освіти для їх визнання.

Кваліфікації вищої освіти, здобуті до 1991 року

До 1991 року вища освіта здобувалась в університетах, інститутах, академіях та інших закладах вищої освіти. Після їх закінчення, здобувачам освіти присвоювалася кваліфікація відповідно до здобутої спеціальності, видавалися диплом і нагрудний знак встановленого зразка. В дипломах вказувалася спеціальність і кваліфікація, яка відповідала кваліфікаціям, що містилися у відповідному Єдиному номенклатурному переліку спеціальностей і кваліфікацій.

Наприклад, за спеціальністю *«Хімічне машинобудування та апаратобудування»* присвоювалася кваліфікація *«інженер-механік»*, за спеціальністю *«Автоматичний електрозв'язок»* присвоювалася кваліфікація *«інженер електрозв'язку»*, за спеціальністю *«Астрономогеодезія»* в університетах присвоювалася кваліфікація *«астрономо-геодезист»*, а в технічних закладах вищої освіти того часу – *«інженер-астрономогеодезист»*. Фактично, у ті часи кваліфікації, що зазначались у документах про вищу освіту, були орієнтовані на ринок праці і за своїми формулюваннями та змістом освіти були «ближчими» до професійних кваліфікацій. Приклад такого диплома наведений на рисунку 3.12.

На теперішній час не існує чітких затверджених зіставлень кваліфікацій тих часів із кваліфікаціями теперішньої системи кваліфікацій. Порівняння таких кваліфікацій із сучасною системою кваліфікацій та визначення відповідних їм рівнів освіти можна здійснювати «непрямым» способом, а саме через позиціонування професії, що відповідає зазначеній у дипломі кваліфікації, у міжнародній та / або національній класифікації професій та / або через описи кваліфікаційних характеристик працівників.

Так, наприклад, професії з назвою *«інженер ...»*, у [Міжнародній стандартній класифікації професій \(ISCO-08\)](#) та Класифікаторі професій [7] віднесені до основної групи професій «Професіонали», що відповідає 4-му рівню уміння (див. таблицю 1.4). При цьому, керуючись зіставленням рівнів умінь ISCO з рівнями ISCED (МСКО), наведеним у таблиці 1.5, можна зіставити кваліфікацію інженера (4-ий рівень уміння) з першим або другим ступенем вищої освіти в термінології [МСКО 1997](#) або з бакалаврським чи магістерським рівнем в термінології [МСКО 2011](#).

Рисунок 3.12 – Приклад диплома 1985 року

Що стосується галузевої складової, то її у таких випадках визначати нескладно, оскільки вона відображена в назвах кваліфікацій того часу.

Наприклад, якщо кваліфікація «минулих часів» пов'язана з професією *геодезиста*, то, скориставшись [МСКО-Г-2013](#), ми з'ясуємо, що предметна область *Геодезія (Geodesy)* віднесена до вузької галузі МСКО 0532 *Earth sciences (Науки про Землю)*, якій у [Переліку галузей знань і спеціальностей вищої освіти України](#) відповідає спеціальність *E4 Науки про Землю*.

Також зауважимо, що до часів незалежності України існували заклади середньої спеціальної освіти (технікуми та училища), випускникам яких присвоювались кваліфікації середньої спеціальної освіти, які також містили в собі назви професій, таких як «*технік ...*» та інші. Такі кваліфікації відповідають 3-му рівню уміння і можуть бути віднесеними до основної групи «*Техніки (фахівці) та асоційовані професіонали (допоміжні фахівці)*» в [Міжнародній стандартній класифікації професій \(ISCO-08\)](#) (див. таблицю 1.4) та зіставлені з 5-им рівнем (короткий цикл вищої освіти) [МСКО 2011](#) (див. таблицю 1.5). Відповідно до [листа Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 16 березня 2011 року № 4.7-17/674](#), такі кваліфікації прирівнювались «до неповної вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня

молодшого спеціаліста» (в термінології попереднього Закону України «Про вищу освіту», який діяв до 2014 року).

Кваліфікації, здобуті в період з 1991 року і до введення в дію Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)

Кваліфікації вищої освіти, здобуті після 1991 року, регулювалися [Законом України «Про освіту» від 23 травня 1991 року № 1060-XII](#) (втратив чинність 28 вересня 2017 року).

Відповідно до цього закону, випускникам закладів вищої освіти присвоювалася певна кваліфікація вищої освіти певного професійного спрямування або спеціальності.

Поняття «освітній рівень» та «освітньо-кваліфікаційний рівень» з'явилися у Законі України «Про освіту» в редакції від 25 квітня 1996 року.

У дипломах того часу, які вже ідентифікувалися за рівнем (освітньо-кваліфікаційним рівнем), зазначалося професійне спрямування або спеціальність відповідно чинних переліків, наприклад, [Переліку напрямів підготовки фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням, спеціальностей різних кваліфікаційних рівнів та робітничих професій](#), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 травня 1994 року № 325 (втратив чинність 24 травня 1997 року). Також у дипломах часто вказувалася кваліфікація у вигляді назв професій, таких як «інженер-механік», «інженер-електрик», «інженер-металург» тощо. Приклад такого диплома наведено на рисунку 3.13.

Особливістю таких дипломів є те, що в них вже зазначалися академічна кваліфікація *Спеціаліст*, спеціальність та окремо часто вказувалася кваліфікація, яка визначала рівень і сферу професійної діяльності випускника (у випадку, відображеному на рисунку 3.13, вказана кваліфікація *інженера-електромеханіка*).

Академічну кваліфікацію *Спеціаліст*, наведену в таких дипломах, можна зіставляти з добре відомим освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, підготовка за яким здійснювалася приблизно до кінця другого десятиліття 2000-х років (порівняння освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста з кваліфікаціями сьогодення буде розглянуто далі).

«Галузеву складову» кваліфікації в таких випадках краще визначати через спеціальність / спеціалізацію, що зазначена в дипломі, порівнюючи її з чинними галузями знань і спеціальностями та з галузями знань, напрямками та спеціальностями переліків, що діяли у сфері вищої освіти України (з урахуванням зіставлення переліків різних часів).

Рисунок 3.13 – Приклад диплома 1994 року

Слід зважати на те, що у ті часи ще не були запроваджені чіткі правила та єдині підходи щодо записів у графі диплома «*присвоєно кваліфікацію спеціаліста.....*». Тому, записи у цій графі могли робитись закладами освіти без наявності відповідних стандартів (зокрема, професійних стандартів). Фактично, цей період можна охарактеризувати як «перехідний» в сенсі розуміння закладами освіти сутності академічних і професійних кваліфікацій, їх взаємозв'язків і відмінностей.

Кваліфікації, здобуті в період із часу введення в дію Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту) до запровадження Національної рамки кваліфікацій

Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 року № 65 (далі – Положення про ОКР), що втратило чинність 25 серпня 2023 року, запроваджувало в системі вищої освіти України нову та той час «ступеневу» систему освітньо-кваліфікаційних рівнів (академічних кваліфікацій): молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Це положення містило описи зазначених освітньо-кваліфікаційних рівнів (ОКР) вищої освіти (молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр),

зокрема узагальнені описи рівня знань та умінь, здатності вирішувати професійні завдання певного рівня складності, а також змісту освіти для кожного освітньо-кваліфікаційного рівня.

У документах про вищу освіту, що видавалися в цей період, зазначалися спеціальність або напрям підготовки відповідно до чинного переліку, а також кваліфікація за певним освітньо-кваліфікаційним рівнем.

Приклад диплома, який видавався у той період, наведено на рисунку 3.14.

Рисунок 3.14 – Приклад диплома 2010 року

Як бачимо, дипломи тих часів містили інформацію про освітньо-кваліфікаційний рівень, який визначав рівень кваліфікації, та інформацію про спеціальність (напрямок), що відображала «галузеву складову» кваліфікації.

Слід звернути увагу, що форма диплома, яка застосовувалася у ті часи, фактично містила подвійну інформацію про кваліфікацію. По-перше, наведена на титульній сторінці назва освітньо-кваліфікаційного рівня *Спеціаліст* та відображена назва спеціальності *Технологія зберігання, консервування та переробки м'яса* разом саме і визначають здобуту академічну кваліфікацію. Водночас, така форма диплома містила також і окреме поле для зазначення кваліфікації «... та здобув кваліфікацію...». У прикладі на рисунку 3.14 у цьому полі фактично наведено дублюючу інформацію про кваліфікацію: «та здобув кваліфікацію спеціаліста з технології зберігання, консервування та переробки м'яса».

Зауважимо також, що багато закладів у ті часи, керуючись настановою, наведеною у Класифікаторі професій [7]: «У дипломі спеціаліста (молодшого

спеціаліста)..... кваліфікація визначається через назву професії (інженер-механік, економіст, ... тощо)...», в цьому полі зазначали назви професій (аналогічно випадкам, відображеним на рисунках 3.12 і 3.13), що більше нагадувало професійні кваліфікації. При цьому часто виникала ситуація необґрунтованого внесення записів у цю графу, оскільки такі записи зазвичай робились без належних процедур присвоєння професійних кваліфікацій на основі професійних стандартів.

Слід зазначити, що в ті часи не існувало Національної рамки кваліфікацій, і зіставлення кваліфікацій, які присвоювалися тоді, з певними рівнями Національної рамки кваліфікацій має здійснюватися «опосередковано»: через законодавчо встановлені еквіваленти або шляхом порівняння описів освітньо-кваліфікаційних рівнів тих часів із кваліфікаціями сучасної системи кваліфікацій.

При цьому, в суспільстві не викликає сумнівів зіставлення освітньо-кваліфікаційних рівнів бакалавра та магістра, які присвоювалися згідно з [Положенням про ОКР](#), із відповідними ступенями бакалавра та магістра, що присвоюються згідно з чинним законодавством про освіту в рамках чинної системи кваліфікацій. Іншими словами, загальноприйнятим є зіставлення ОКР бакалавра зі ступенем бакалавра та зіставлення ОКР магістра зі ступенем магістра на підставі еквівалентності назв цих кваліфікацій.

Що стосується ОКР молодшого спеціаліста та спеціаліста, які не мають «прямих» еквівалентів у теперішній структурі вищої освіти та системі кваліфікацій, їх визнання можна здійснювати на основі відповідних норм чинного законодавства у сфері освіти.

Зокрема, згідно [Закону України «Про вищу освіту»](#) «вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта)... прирівнюється до вищої освіти ступеня магістра». У цьому ж законі встановлено, що «диплом про вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста (початкова вища освіта) прирівнюється до диплома про вищу освіту за освітньо-професійним ступенем молодшого бакалавра».

Таким чином, керуючись нормами законодавства, ОКР спеціаліста слід визнавати як ступінь магістра, а ОКР молодшого спеціаліста як ступінь молодшого бакалавра.

Водночас, у окремих випадках, зокрема коли визнання кваліфікацій, здобутих у минулі роки, здійснюється з метою надання доступу (допуску) до певної специфічної професійної діяльності, доцільно звертати увагу не лише на формальні законодавчі норми, але й на фактичний зміст освіти, за результатами якої присвоювалася кваліфікація, а також порівняти описи кваліфікацій «минулих років» із дескрипторами сучасних кваліфікацій у Національній рамці

кваліфікацій.

В якості прикладу в таблиці 3.1 наведено порівняння опису ОКР спеціаліста з дескрипторами 6-го (бакалаврського) та 7-го (магістерського) рівнів [Національної рамки кваліфікацій](#).

Таблиця 3.1 – Порівняння опису ОКР спеціаліста з дескрипторами Національної рамки кваліфікацій

Дескриптори 6-го рівня НРК (витяги)	Опис ОКР спеціаліста (витяг з Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту))	Дескриптори 7-го рівня НРК (витяги)
<p>Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять ....</p> <p>поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв’язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем ....</p> <p>управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами</p> <p>спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах .....</p>	<p>Спеціаліст – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра здобув спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення складних професійних завдань, передбачених для відповідних посад, у певній галузі народного господарства</p>	<p>Спеціалізовані концептуальні знання, що включають <i>сучасні наукові здобутки ...</i> і є основою для <i>оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем</i> у галузі та <i>на межі галузей знань</i></p> <p>спеціалізовані уміння/навички розв’язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження <i>інноваційної діяльності</i> з метою <i>розвитку нових знань та процедур</i>;</p> <p>здатність інтегрувати знання ....</p> <p>здатність <i>розв’язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах</i> за наявності <i>неповної або обмеженої інформації</i> .....</p> <p><i>управління .... процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів</i></p>

Як бачимо, ОКР спеціаліста передбачав здатність вирішувати *складні професійні завдання*. Водночас, аналогічна характеристика в Національній рамці кваліфікацій передбачена вже для 6-го (бакалаврського) рівня.

При цьому, опис 7-го (магістерського) рівня Національної рамки

кваліфікацій передбачає наявність *сучасних наукових знань, здатність до оригінального мислення та критичного осмислення проблем, здатність до розвитку нових знань та процедур, здатність до розв'язання проблем у нових або незнайомих середовищах*. Аналогічні характеристики (компетентності) відсутні в описі ОКР спеціаліста. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що узагальнений опис ОКР спеціаліста, на основі якого формувались стандарти вищої освіти для цього освітньо-кваліфікаційного рівня, за рівнем складності завдань, які повинен вирішувати фахівець, був «ближчим» до теперішнього опису 6-го рівня НРК. У зв'язку з цим, у специфічних випадках, зокрема у випадках допуску до професійної діяльності, що передбачає, наприклад, проведення досліджень, інноваційну діяльність, здатність розробляти та застосовувати нові стратегічні підходи тощо, доцільно дослідити стан сформованості у фахівця з ОКР спеціаліста відповідних компетентностей (зміст освітньої програми, досвід певної діяльності тощо).

Як інший приклад, у таблиці 3.2 наведено порівняння опису ОКР бакалавра в [Положенні про ОКР](#) із дескрипторами 6-го (бакалаврського) рівня [Національної рамки кваліфікацій](#).

Таблиця 3.2 – Порівняння опису ОКР бакалавра із дескрипторами Національної рамки кваліфікацій

Опис ОКР бакалавра (витяг з Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту))	Дескриптори 6-го рівня НРК (витяги)
<p>Бакалавр – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства</p>	<p>Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять ....</p> <p>поглиблені когнітивні та практичні уміння/навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем ....</p> <p>управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами</p> <p>спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах .....</p>

Як можна побачити, підготовка бакалаврів, що здійснювалася відповідно до [Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні \(ступеневу освіту\)](#) до запровадження Національної рамки кваліфікацій, була спрямована на

«вирішення типових професійних завдань» (не Складних!)

У свою чергу, підготовка бакалаврів, що здійснюється вже за програмами, гармонізованими з [Національною рамкою кваліфікацій](#), має бути спрямованою на *інноваційність та розв'язання складних спеціалізованих задач, управління складною діяльністю або проектами* тощо.

Що стосується «галузевої складової» кваліфікації, що визнається, то її, як і в попередньому випадку, доцільно визначати через спеціальність / спеціалізацію, зазначену в дипломі, та її порівняння (зіставлення) з чинними галузями знань і спеціальностями та з галузями знань, напрямками та спеціальностями переліків, що діяли у сфері вищої освіти України у різні часи (з урахуванням зіставлень таких переліків).

Список використаних джерел

1. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція) 1997.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308.
2. Глобальна конвенція про визнання кваліфікацій із вищої освіти (ЮНЕСКО) / Global Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education (UNESCO). URL: <https://www.unesco.org/en/legal-affairs/global-convention-recognition-qualifications-concerning-higher-education?hub=66535>.
3. Питання національного інформаційного центру академічної мобільності. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 року № 924.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/924-2011-%D0%BF#Text>.
4. Закон України «Про вищу освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004) із змінами.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>.
5. A practical guide to recognition. Implementing the Global Convention on the Recognition of Qualifications Concerning Higher Education / Практичне керівництво з питань визнання. Імплементація Глобальної конвенції про визнання кваліфікацій із вищої освіти. UNESCO. – 29 p.
URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374905>.
6. Recognition Regulations and Practices in the European Higher Education Area. Report on WP1.1. of the Project Erasmus+ 609995-EPP-1-2019-1-PL-EPPKA2-CBHE-SP “Qualifications recognition support for Ukrainian universities”.
URL: <https://drive.google.com/file/d/1kZBUGMoSXEluXPvzGyX6Q07E0wswsgEw/view>.
7. Національний класифікатор України «Класифікатор професій ДК 003:2010». Наказ Держспоживстандарту України 28 липня 2010 року № 327.
8. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації / [В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова] / за ред. В. Г. Кременя. – Київ: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.
9. Engineering Council: веб-сайт. URL: <https://www.engc.org.uk>.
10. Council Recommendation of 16 June 2022 on a European approach to micro-credentials for lifelong learning and employability (2022/C 243/02) URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022H0627(02))
11. Chiara Finocchietti. Microcredential development: Processes, Tools, and Best Practices. Chiara Finocchietti – HERE Regional Seminar “A Framework for Effective Microcredential Design: Best Practices and Guidelines for Developing High-Quality Credentials”, 11-12 March 2024.

12. Семигіна, Т. Рашкевич, Ю. Мікрокваліфікації як тренд розвитку сучасної безперервної освіти // Theory and practice of modern science: III International Scientific and Theoretical Conference, Volume 2. – Kraków: European Scientific Platform, 2022. – pp. 46-50. DOI:[10.36074/scientia-01.04.2022](https://doi.org/10.36074/scientia-01.04.2022).

13. Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі. Навчально-методичний посібник / В. М. Захарченко, М. В. Міусов, Д. Г. Парменова – Одеса: НУ «ОМА», 2017. – 88 с.

14. Національний освітній глосарій: вища освіта (4-е вид., перероб. і доп.) / Авт.-уклад.: В.Є. Бахрушин, М.І. Винницький, В.М. Захарченко, І.О. Золотарьова, С.А. Калашнікова, В.І. Луговий, М.Р. Мруга, Ю.М. Рашкевич, І.М. Сікорська, А.В. Ставицький, Ж.В. Таланова, С.П. Шитікова / За ред. В.Г. Кременя, В.Є. Бахрушина, Ю.М. Рашкевича. 2024. – 113 с.

15. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 року №1341 із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF#Text>.

16. German EQF Referencing Report, 2013. URL: https://europass.europa.eu/system/files/2022-05/German_Referencing_Report%5B1%5D.pdf.

17. National Framework of Qualifications. Ireland. URL: <https://www.qqi.ie/what-we-do/the-qualifications-system/national-framework-of-qualifications>.

18. Scottish Credit & Qualifications Framework (SCQF). URL: <https://scqf.org.uk>.

19. The Australian Qualifications Framework. URL: <https://www.aqf.edu.au>.

20. Malaysian Qualifications Framework (MQF). URL: <https://www.mqa.gov.my/new/document/mqf/2021/MQF%20Ed%202%2002102019%20updated%2017022021.pdf>.

21. The Framework of Qualifications for the European Higher Education Area. URL: https://ehea.info/Upload/document/ministerial_declarations/EHEAParis2018_Communique_AppendixIII_952778.pdf.

22. Council Recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017H0615(01)).

23. Звіт про порівняння Європейської рамки кваліфікацій і української Національної рамки кваліфікацій. Люксембург: Офіс публікацій Європейського Союзу, 2023. – 107 с. URL: <https://europa.eu/europass/system/files/2023-02/Comparison%20report%20final%20rev%2023-02-2023%20UA.pdf>.

24. Sectoral Qualifications Framework for Telecommunications (SQF TELE).

URL: <http://www.krk-www.ibe.edu.pl/en/sectoral-qb/1053-telecommunications>.

25. International Standard Classification of Education 2011 (ISCED 2011).

URL: <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf>.

26. ISCED Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013): Manual to Accompany the International Standard Classification of Education 2011.

URL: <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/isced-fields-of-education-and-training-2013-en.pdf>.

27. International Standard Classification of Education. Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) – Detailed field descriptions.

URL: <https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf>.

28. Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 року № 266. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-%D0%BF#Text>.

29. International Standard Classification of Occupations: ISCO-08.

URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_172572.pdf#374.

30. European Skills, Competences and Occupations.

URL: <https://esco.ec.europa.eu/uk>.

31. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380) із змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

32. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система [Текст]: довід. користувача: пер. з англ. / за ред. Ю. М. Рашкевича, Ж. В. Таланової; М-во освіти і науки України, Нац. "Еразмус+" офіс в Україні. – 2-ге вид. – Львів : Львів. політех., 2015. – 106 с.

URL: https://www.kname.edu.ua/images/Files/ECTS/2016_ECTS_Users_Guide-2015_Ukrainian_translation.pdf.

33. Council recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning URL: https://www.cedefop.europa.eu/files/Council_Recommendation_on_the_validation_20_December_2012.pdf.

34. Про затвердження Порядку визнання у вищій та фаховій передвищій освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та / або інформальної освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 08 лютого 2022 року № 130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text>.

35. European guidelines for validation of non-formal and informal learning 2023. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/4054>.

36. Про затвердження Переліку спеціальностей, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання. Наказ Міністерства освіти і науки України 22 травня 2020 року № 673. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0502-20#Text>.

37. Ковтунець В., Лилик І., Максименко О., Мельник С., Раков С., Семигіна Т., Серета Л. Посібник для оцінювачів результатів навчання для присвоєння професійних кваліфікацій / За заг. ред. В. Ковтунца та Т. Семигіної. – Київ: ТОВ «ВІСТКА», 2021. – 156 с. URL: <https://nqa.gov.ua/resource-center/posibnik-dla-ocinuvaciv-rezultativ-navcanna-dla-prisvoenna-profesijnih-kvalifikacij/>.

38. Guidelines fast track recognition ukrainian academic qualifications / Рекомендації щодо прискороного визнання українських академічних кваліфікацій. Published by European Commission 02 June 2022 year URL: <https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/2022-06/guidelines-fast-track-recognition-ukrainian-academic-qualifications.pdf>.

39. Презентація «National RPL in Higher Education Project: The UCC Context» by Dr. Lindsey EI Amound & Dr. Ciara Staunton, October 2024.

40. Про затвердження Порядку визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки від 05 травня 2015 року № 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0614-15#n17>

41. Referencing Report. Referencing the Polish Qualifications Framework for Lifelong Learning to the European Qualifications Framework. Warsaw, 2013.– 132 p. URL: https://europass.europa.eu/system/files/2022-05/Polish_Referencing_Report%5B1%5D.pdf

42. Республіка Польща. Путівник по системах освіти світу. URL: https://enic.in.ua/attachments/4all/EducationalSystems/Polska_site.pdf

43. Europass: Compare national qualifications frameworks across Europe. URL: <https://europa.eu/europass/en/compare-qualifications>

44. International Standard Classification of Education 1997 (ISCED 1997). URL: https://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-1997-en_0.pdf.

**Постанова Кабінету Міністрів України
«Про затвердження Національної рамки кваліфікацій»**

30.05.2024, 23:08

Про затвердження Національної р... | від 23.11.2011 № 1341 (Текст для друку)

**КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
ПОСТАНОВА**

від 23 листопада 2011 р. № 1341
Київ

Про затвердження Національної рамки кваліфікацій

{Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
№ 509 від 12.06.2019
№ 519 від 25.06.2020}

Кабінет Міністрів України **постановляє:**

1. Затвердити Національну рамку кваліфікацій згідно з додатком.
2. Рекомендувати центральним органам виконавчої влади, установам та організаціям, що беруть участь у реалізації державної політики у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин, об'єднанням роботодавців, професійним спілкам, іншим заінтересованим соціальним партнерам використовувати Національну рамку кваліфікацій у практичній діяльності.
3. Міжвідомчій робочій групі з питань розроблення та впровадження Національної рамки кваліфікацій:
  - підготувати проекти нормативно-правових актів для впровадження Національної рамки кваліфікацій у сфері освіти, зайнятості та соціально-трудових відносин;
  - розробити план заходів із впровадження Національної рамки кваліфікацій.

Прем'єр-міністр України

М. АЗАРОВ

Інд.70

Додаток
до постанови Кабінету Міністрів України
від 23 листопада 2011 р. № 1341
(в редакції постанови Кабінету Міністрів України
від 25 червня 2020 р. № 519)

НАЦІОНАЛЬНА РАМКА КВАЛІФІКАЦІЙ

Загальна частина

1. Національна рамка кваліфікацій - системний і структурований за компетентностями опис кваліфікаційних рівнів.

Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій.

2. Національна рамка кваліфікацій ґрунтується на європейських і національних стандартах та принципах забезпечення якості освіти, враховує вимоги ринку праці до компетентностей працівників та запроваджується з метою гармонізації норм законодавства у сферах освіти і соціально-трудова відносин, сприяння національному та міжнародному визнанню кваліфікацій, здобутих в Україні, налагодження ефективної взаємодії сфери освіти і ринку праці.

3. Для цілей застосування Національної рамки кваліфікацій терміни вживаються у такому значенні:

відповідальність і автономія - здатність особи застосовувати знання та навички самостійно та відповідально;

знання - осмислена та засвоєна суб'єктом інформація, що є основою його усвідомленої, цілеспрямованої діяльності. Знання поділяються на емпіричні (знання фактів та уявлення) і теоретичні (концептуальні, методологічні);

рівень - структурна одиниця Національної рамки кваліфікацій, що визначається певною сукупністю результатів навчання, які є характерними для кваліфікацій відповідного рівня;

компетентність - динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність;

комунікація - взаємодія осіб з метою передавання інформації, узгодження дій, спільної діяльності;

освітня кваліфікація - визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання та компетентностей;

професійна кваліфікація - визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою результатів навчання та компетентностей, що дають змогу виконувати певний вид роботи або провадити професійну діяльність;

результати навчання - знання, уміння, навички, способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості, що набуваються у процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти;

уміння/навички - здатність застосовувати знання для виконання завдань та розв'язання проблем. Уміння/навички поділяються на когнітивні (що включають логічне, інтуїтивне та творче мислення) і практичні (що включають ручну вправність, застосування практичних способів (методів), матеріалів, знарядь та інструментів, комунікацію).

4. Кваліфікації професійної (професійно-технічної) освіти відповідають:

перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти - 2 рівню Національної рамки кваліфікацій;

другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти - 3 рівню Національної рамки кваліфікацій;

третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти - 4 або 5 рівню Національної рамки кваліфікацій.

5. Кваліфікація фахової передвищої освіти - фаховий молодший бакалавр відповідає 5 рівню Національної рамки кваліфікацій.

6. Кваліфікації вищої освіти відповідають:

молодший бакалавр - 5 рівню Національної рамки кваліфікацій та короткому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

бакалавр - 6 рівню Національної рамки кваліфікацій та першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

магістр - 7 рівню Національної рамки кваліфікацій та другому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

доктор філософії, доктор мистецтва - 8 рівню Національної рамки кваліфікацій та третьому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти;

доктор наук - 8 рівню Національної рамки кваліфікацій.

Опис кваліфікаційних рівнів

Рівень	Знання	Уміння/навички	Комунікація	Відповідальність і автономія
1	Базові загальні знання, розуміння найпростіших понять про себе і довкілля, основ безпечної поведінки	базові уміння/навички, необхідні для виконання простих завдань	інтеграція до груп, що складають найближче соціальне оточення відповідне реагування на прості письмові та усні повідомлення	робота або навчання під безпосереднім керівництвом або наглядом у структурованому контексті обмежена відповідальність за свої дії формулювання елементарних суджень
2	Базові емпіричні знання та розуміння основних (загальних) процесів у сфері навчання та/або трудової діяльності	використання відповідної інформації для виконання нескладних завдань та розв'язання повсякденних проблем у типових ситуаціях із застосуванням простих правил, інструкцій та знарядь оцінювання результатів власної діяльності відповідно до установлених критеріїв, застосування аргументації для обґрунтування власних думок та висновків	взаємодія в колективі з метою виконання завдань продукування деталізованих усних і письмових повідомлень	робота та/або навчання під керівництвом або наглядом з певною самостійністю індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань під час навчання та/або трудової діяльності
3	Знання фактів, принципів, процесів та загальних понять у сфері навчання та/або професійної діяльності	виконання типових завдань та розв'язання проблем шляхом вибору і застосування базових методів, інструментів, матеріалів та інформації оцінювання результатів виконання завдань відповідно до заздалегідь відомих критеріїв	здатність до ефективної роботи в команді сприйняття критики, порад і вказівок продукування деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності	відповідальність за виконання завдань під час роботи або навчання адаптація своєї поведінки до зовнішніх обставин під час виконання завдань або розв'язання проблем
4	Емпіричні та теоретичні знання в широких контекстах та розуміння принципів, методів, процесів у сфері навчання та/або професійної діяльності	виконання складних спеціалізованих завдань, знаходження або прийняття рішень щодо специфічних проблем у сфері професійної діяльності або навчання планування власної роботи та в обмеженому контексті організація, контроль, оцінювання та коригування роботи інших	здійснення наставництва, передавання досвіду продукування складних деталізованих усних і письмових повідомлень, зокрема у професійній діяльності або навчанні	самоорганізація відповідно до правил, що існують у робочому або навчальному контекстах і зазвичай є передбачуваними, але можуть зазнавати змін здійснення нагляду за повсякденною роботою інших, обмежена відповідальність за оцінювання та покращення результатів їх трудової або навчальної діяльності

<p>5 Всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання у сфері навчання та/або професійної діяльності, усвідомлення меж цих знань</p>	<p>широкий спектр когнітивних та практичних умінь/ навичок, необхідних для розв'язання складних задач у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання</p> <p>знаходження творчих рішень або відповідей на чітко визначені конкретні та абстрактні проблеми на основі ідентифікації та застосування даних</p> <p>планування, аналіз, контроль та оцінювання власної роботи та роботи інших осіб у спеціалізованому контексті</p>	<p>взаємодія з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання</p> <p>донесення до широкого кола осіб (колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної діяльності</p>	<p>організація та нагляд (управління) в контекстах професійної діяльності або навчання в умовах непередбачуваних змін</p> <p>покращення результатів власної діяльності і роботи інших</p> <p>здатність продовжувати навчання з деяким ступенем автономії</p>
<p>6 Концептуальні наукові та практичні знання, критичне осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері професійної діяльності та/або навчання</p>	<p>поглиблені когнітивні та практичні уміння/ навички, майстерність та інноваційність на рівні, необхідному для розв'язання складних спеціалізованих задач і практичних проблем у сфері професійної діяльності або навчання</p>	<p>донесення до фахівців і нефаківців інформації, ідей, проблем, рішень, власного досвіду та аргументації</p> <p>збір, інтерпретація та застосування даних</p> <p>спілкування з професійних питань, у тому числі іноземною мовою, усно та письмово</p>	<p>управління складною технічною або професійною діяльністю чи проектами</p> <p>спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах</p> <p>формування суджень, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти</p> <p>організація та керівництво професійним розвитком осіб та груп</p> <p>здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії</p>
<p>7 Спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері професійної діяльності або галузі знань і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у галузі та на межі галузей знань</p>	<p>спеціалізовані уміння/ навички розв'язання проблем, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур</p> <p>здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах</p> <p>здатність розв'язувати проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності</p>	<p>зрозуміле і недвозначне донесення власних знань, висновків та аргументації до фахівців і нефаківців, зокрема до осіб, які навчаються</p>	<p>управління робочими або навчальними процесами, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів</p> <p>відповідальність за внесок до професійних знань і практики та/або оцінювання результатів діяльності команд та колективів</p> <p>здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії</p>

Закінчення додатку 1

30.05.2024, 23:08

Про затвердження Національної р... | від 23.11.2011 № 1341 (Текст для друку)

8	Концептуальні та методологічні знання в галузі чи на межі галузей знань або професійної діяльності	спеціалізовані вміння/ навички і методи, необхідні для розв'язання значущих проблем у сфері професійної діяльності, науки та/або інновацій, розширення та переоцінки вже існуючих знань і професійної практики	вільне спілкування з питань, що стосуються сфери наукових та експертних знань, з колегами, широкою науковою спільнотою, суспільством у цілому	демонстрація значної авторитетності, інноваційність, високий ступінь самостійності, академічна та професійна доброчесність, постійна відданість розвитку нових ідей або процесів у передових контекстах професійної та наукової діяльності
		започаткування, планування, реалізація та коригування послідовного процесу ґрунтовного наукового дослідження з дотриманням належної академічної доброчесності	використання академічної української та іноземної мови у професійній діяльності та дослідженнях	здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення
		критичний аналіз, оцінка і синтез нових та комплексних ідей		

{Додаток в редакції Постанов КМ № 509 від 12.06.2019, № 519 від 25.06.2020}

Про затвердження Національної рамки кваліфікацій
Постанова Кабінету Міністрів України; Опис від 23.11.2011 № 1341
Редакція від 02.07.2020, підстава — 519-2020-п
Постійна адреса:
<https://zakon.rada.gov.ua/go/1341-2011-%D0%BF>

Законодавство України
станом на 30.05.2024

Публікації документа

- Офіційний вісник України від 06.01.2012 — 2011 р., № 101, стор. 15, стаття 3700, код акта 59774/2011
- Урядовий кур'єр від 18.01.2012 — № 9, / № 155 від 29.08.2013 /

Рамка кваліфікацій Європейського простору вищої освіти

EMPOWERING
EHEA Paris 2018
EUROPE'S YOUTH

Conférence ministérielle européenne
pour l'enseignement supérieur

bologna
process

EUROPEAN
Higher Education Area

Appendix III: Overarching Framework of Qualifications of the European Higher Education Area
(revised 2018)

THE FRAMEWORK OF QUALIFICATIONS FOR THE EUROPEAN HIGHER EDUCATION AREA

The Paris Conference of European Ministers Responsible for Higher Education 24-25 May 2018 adopted the revised overarching framework for qualifications in the EHEA, implementing the commitment in the Yerevan Communiqué. The revised overarching framework for qualifications in the EHEA comprises the short cycle, the first cycle, the second cycle and the third cycle generic descriptors for each cycle based on learning outcomes and competences, and credit ranges in the short cycle, first and second cycles. Ministers committed themselves to elaborating national frameworks for qualifications compatible with the overarching framework for qualifications in the EHEA. While recognising that each country decides whether and how to incorporate short cycle qualifications within its own national framework, the Paris Communiqué underlined the role ECTS-based short cycle qualifications play in preparing students for employment and further studies as well as in improving social cohesion.

Qualifications Framework for the European Higher Education Area (QF-EHEA)		
	Learning outcomes	ECTS credits
Short cycle qualifications	<p>Qualifications that signify completion of the higher education short cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> - have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon general secondary education and is typically at a level supported by advanced textbooks; such knowledge provides an underpinning for a field of work or vocation, personal development, and further studies to complete the first cycle; - can apply their knowledge and understanding in occupational contexts; - have the ability to identify and use data to formulate responses to well-defined concrete and abstract problems; - can communicate about their understanding, skills and activities, with peers, supervisors and clients; - have the learning skills to undertake further studies with some autonomy. 	Typically include 90-120 ECTS credits
First cycle qualification	<p>Qualifications that signify completion of the first cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated knowledge and understanding in a field of study that builds upon their general secondary education, and is typically at a level that, whilst supported by advanced textbooks, includes some aspects that will be informed by knowledge of the forefront of their field of study; • can apply their knowledge and understanding in a manner that indicates a professional approach to their work or vocation, and have competences typically demonstrated through devising and sustaining arguments and solving problems within their field of study; 	Typically include 180-240 ECTS credits

	<ul style="list-style-type: none"> • have the ability to gather and interpret relevant data (usually within their field of study) to inform judgments that include reflection on relevant social, scientific or ethical issues; • can communicate information, ideas, problems and solutions to both specialist and non-specialist audiences; • have developed those learning skills that are necessary for them to continue to undertake further study with a high degree of autonomy. 	
Second cycle qualification	<p>Qualifications that signify completion of the second cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated knowledge and understanding that is founded upon and extends and/or enhances that typically associated with the first cycle, and that provides a basis or opportunity for originality in developing and/or applying ideas, often within a research context; • can apply their knowledge and understanding, and problem solving abilities in new or unfamiliar environments within broader (or multidisciplinary) contexts related to their field of study; • have the ability to integrate knowledge and handle complexity, and formulate judgments with incomplete or limited information, but that include reflecting on social and ethical responsibilities linked to the application of their knowledge and judgments; • can communicate their conclusions, and the knowledge and rationale underpinning these, to specialist and non-specialist audiences clearly and unambiguously; • have the learning skills to allow them to continue to study in a manner that may be largely self-directed or autonomous. 	Typically include 90-120 ECTS credits, with a minimum of 60 credits at the level of the 2nd cycle
Third cycle qualification	<p>Qualifications that signify completion of the third cycle are awarded to students who:</p> <ul style="list-style-type: none"> • have demonstrated a systematic understanding of a field of study and mastery of the skills and methods of research associated with that field; • have demonstrated the ability to conceive, design, implement and adapt a substantial process of research with scholarly integrity; • have made a contribution through original research that extends the frontier of knowledge by developing a substantial body of work, some of which merits national or international refereed publication; • are capable of critical analysis, evaluation and synthesis of new and complex ideas; • can communicate with their peers, the larger scholarly community and with society in general about their areas of expertise; • can be expected to be able to promote, within academic and professional contexts, technological, social or cultural advancement in a knowledge based society. 	Not specified

Дескриптори кваліфікаційних рівнів Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя

Descriptors defining levels in the European Qualifications Framework (EQF)

Each of the 8 levels is defined by a set of descriptors indicating the learning outcomes relevant to qualifications at that level in any system of qualifications.

	Knowledge	Skills	Responsibility and autonomy
	In the context of EQF, knowledge is described as theoretical and/or factual.	In the context of EQF, skills are described as cognitive (involving the use of logical, intuitive and creative thinking) and practical (involving manual dexterity and the use of methods, materials, tools and instruments).	In the context of the EQF responsibility and autonomy is described as the ability of the learner to apply knowledge and skills autonomously and with responsibility
Level 1 The learning outcomes relevant to Level 1 are	basic general knowledge	basic skills required to carry out simple tasks	work or study under direct supervision in a structured context
Level 2 The learning outcomes relevant to Level 2 are	basic factual knowledge of a field of work or study	basic cognitive and practical skills required to use relevant information in order to carry out tasks and to solve routine problems using simple rules and tools	work or study under supervision with some autonomy
Level 3 The learning outcomes relevant to Level 3 are	knowledge of facts, principles, processes and general concepts, in a field of work or study	a range of cognitive and practical skills required to accomplish tasks and solve problems by selecting and applying basic methods, tools, materials and information	take responsibility for completion of tasks in work or study adapt own behaviour to circumstances in solving problems
Level 4 The learning outcomes relevant to Level 4 are	factual and theoretical knowledge in broad contexts within a field of work or study	a range of cognitive and practical skills required to generate solutions to specific problems in a field of work or study	exercise self-management within the guidelines of work or study contexts that are usually predictable, but are subject to change supervise the routine work of others, taking some responsibility for the evaluation and improvement of work or study activities
Level 5* The learning outcomes relevant to Level 5 are	comprehensive, specialised, factual and theoretical knowledge within a field of work or study and an awareness of the boundaries of that knowledge	a comprehensive range of cognitive and practical skills required to develop creative solutions to abstract problems	exercise management and supervision in contexts of work or study activities where there is unpredictable change review and develop performance of self and others
Level 6** The learning outcomes relevant to Level 6 are	advanced knowledge of a field of work or study, involving a critical understanding of theories and principles	advanced skills, demonstrating mastery and innovation, required to solve complex and unpredictable problems in a specialised field of work or study	manage complex technical or professional activities or projects, taking responsibility for decision-making in unpredictable work or study contexts take responsibility for managing professional development of individuals and groups
Level 7*** The learning outcomes relevant to Level 7 are	highly specialised knowledge, some of which is at the forefront of knowledge in a field of work or study, as the basis for original thinking and/or research critical awareness of knowledge issues in a field and at the interface between different fields	specialised problem-solving skills required in research and/or innovation in order to develop new knowledge and procedures and to integrate knowledge from different fields	manage and transform work or study contexts that are complex, unpredictable and require new strategic approaches take responsibility for contributing to professional knowledge and practice and/or for reviewing the strategic performance of teams
Level 8**** The learning outcomes relevant to Level 8 are	knowledge at the most advanced frontier of a field of work or study and at the interface between fields	the most advanced and specialised skills and techniques, including synthesis and evaluation, required to solve critical problems in research and/or innovation and to extend and redefine existing knowledge or professional practice	demonstrate substantial authority, innovation, autonomy, scholarly and professional integrity and sustained commitment to the development of new ideas or processes at the forefront of work or study contexts including research

Compatibility with the Framework for Qualifications of the European Higher Education Area

The Framework for Qualifications of the European Higher Education Area provides descriptors for three cycles agreed by the ministers responsible for higher education at their meeting in Bergen in May 2005 in the framework of the Bologna process. Each cycle descriptor offers a generic statement of typical expectations of achievements and abilities associated with qualifications that represent the end of that cycle.

- * The descriptor for the short cycle developed by the Joint Quality Initiative as part of the Bologna process, (that can be within or linked to the first cycle), corresponds to the learning outcomes for EQF level 5.
- ** The descriptor for the first cycle corresponds to the learning outcomes for EQF level 6.
- *** The descriptor for the second cycle corresponds to the learning outcomes for EQF level 7.
- **** The descriptor for the third cycle corresponds to the learning outcomes for EQF level 8.

Схеми кодування програм та рівнів МСКО (CODING SCHEMES)

Table 1. ISCED coding of levels (first digit)

ISCED-Programmes (ISCED-P)		ISCED-Attainment (ISCED-A)	
0	Early childhood education	0	Less than primary education
1	Primary education	1	Primary education
2	Lower secondary education	2	Lower secondary education
3	Upper secondary education	3	Upper secondary education
4	Post-secondary non-tertiary education	4	Post-secondary non-tertiary education
5	Short-cycle tertiary education	5	Short-cycle tertiary education
6	Bachelor's or equivalent level	6	Bachelor's or equivalent level
7	Master's or equivalent level	7	Master's or equivalent level
8	Doctoral or equivalent level	8	Doctoral or equivalent level
9	Not elsewhere classified	9	Not elsewhere classified

Table 2. ISCED coding of categories (second digit)¹

ISCED-Programmes (ISCED-P)		ISCED-Attainment (ISCED-A)	
0	Not further defined	0	Not further defined
1	Early childhood educational development	1	Never attended an education programme
2	Pre-primary education	2	Some early childhood education
3	Not used	3	Some primary education (without completion of ISCED level 1)
4	General / academic	4	General / academic
5	Vocational / professional	5	Vocational / professional
6	Orientation unspecified ²	6	Orientation unspecified ³
7	Not used	7	Not used
8	Not used	8	Not used
9	Not elsewhere classified	9	Not elsewhere classified

1. Programmes: type of programme (ISCED-P level 0), orientation (ISCED-P levels 2-8), not further defined (ISCED-P level 1).
Attainment: participation (ISCED-A level 0), orientation (ISCED-A levels 2-5), not further defined (ISCED-A levels 1 and 6-8).

2. Used at ISCED-P levels 6 to 8.

3. Used at ISCED-A levels 5 to 8.

Table 3. ISCED coding of sub-categories (third digit)¹

ISCED-Programmes (ISCED-P)		ISCED-Attainment (ISCED-A)	
0	Not further defined	0	Not further defined ²
1	Recognised successful completion of programme is insufficient for completion or partial completion of ISCED level (and thus without direct access to programmes at higher ISCED levels)	1	Not used
2	Recognised successful completion of programme is sufficient for partial completion of ISCED level but without direct access to programmes at higher ISCED levels	2	Partial level completion without direct access to programmes at higher ISCED levels
3	Recognised successful completion of programme is sufficient for completion of ISCED level but without direct access to programmes at higher ISCED levels ³	3	Level completion without direct access to programmes at higher ISCED levels ³
4	Recognised successful completion of programme is sufficient for completion of ISCED level and with direct access to programmes at higher ISCED levels ^{3,4}	4	Level completion with direct access to programmes at higher ISCED levels ^{3,5}
5	First degree programme – Bachelor's or equivalent level (3 to 4 years)	5	Not used
6	Long first degree programme – Bachelor's or Master's, or equivalent level	6	Not used
7	Second or further degree programme, following a Bachelor's or equivalent programme	7	Not used
8	Second or further degree programme, following a Master's or equivalent programme	8	Not used
9	Not elsewhere classified	9	Not elsewhere classified
<p>1. Programmes: completion/access (ISCED-P levels 2 to 5 and 8), position in national degree/qualification structure (ISCED-P levels 6-7), not further defined (ISCED-P levels 0-1). Attainment: completion/access (ISCED-A levels 2-4), not further defined (ISCED-A levels 0-1 and 5-8).</p> <p>2. At ISCED-A levels 1 and 5 to 7, including successful completion of a programme or a stage of a programme at a higher ISCED level insufficient for level or partial level completion.</p> <p>3. In the case of ISCED level 3, higher ISCED levels refer to ISCED-P levels 5 to 7.</p> <p>4. In the case of ISCED levels 5 and 8, all (full) programmes are classified as type 4 regardless of whether they give access to higher ISCED levels or not.</p> <p>5. At ISCED-A levels 2 to 4, including successful completion of a programme or a stage of a programme at a higher ISCED level insufficient for level or partial level completion.</p>			

**Галузі освіти і підготовки МСКО.
ISCED fields of education and training**

Broad field	Narrow field	Detailed field
00 Generic programmes and qualifications	001 Basic programmes and qualifications 002 Literacy and numeracy 003 Personal skills and development	0011 Basic programmes and qualifications 0021 Literacy and numeracy 0031 Personal skills and development
01 Education	011 Education	0111 Education science 0112 Training for pre-school teachers 0113 Teacher training without subject specialisation 0114 Teacher training with subject specialisation
02 Arts and humanities	021 Arts	0211 Audio-visual techniques and media production 0212 Fashion, interior and industrial design 0213 Fine arts 0214 Handicrafts 0215 Music and performing arts
	022 Humanities (except languages)	0221 Religion and theology 0222 History and archaeology 0223 Philosophy and ethics
	023 Languages	0231 Language acquisition 0232 Literature and linguistics
03 Social sciences, journalism and information	031 Social and behavioural sciences	0311 Economics 0312 Political sciences and civics 0313 Psychology 0314 Sociology and cultural studies
	032 Journalism and information	0321 Journalism and reporting 0322 Library, information and archival studies
04 Business, administration and law	041 Business and administration	0411 Accounting and taxation 0412 Finance, banking and insurance 0413 Management and administration 0414 Marketing and advertising 0415 Secretarial and office work 0416 Wholesale and retail sales 0417 Work skills
	042 Law	0421 Law

Broad field	Narrow field	Detailed field
05 Natural sciences, mathematics and statistics	051 Biological and related sciences	0511 Biology 0512 Biochemistry
	052 Environment	0521 Environmental sciences 0522 Natural environments and wildlife
	053 Physical sciences	0531 Chemistry 0532 Earth sciences 0533 Physics
	054 Mathematics and statistics	0541 Mathematics 0542 Statistics
06 Information and Communication Technologies (ICTs)	061 Information and Communication Technologies (ICTs)	0611 Computer use 0612 Database and network design and administration 0613 Software and applications development and analysis
07 Engineering, manufacturing and construction	071 Engineering and engineering trades	0711 Chemical engineering and processes 0712 Environmental protection technology 0713 Electricity and energy 0714 Electronics and automation 0715 Mechanics and metal trades 0716 Motor vehicles, ships and aircraft
	072 Manufacturing and processing	0721 Food processing 0722 Materials (glass, paper, plastic and wood) 0723 Textiles (clothes, footwear and leather) 0724 Mining and extraction
	073 Architecture and construction	0731 Architecture and town planning 0732 Building and civil engineering

Broad field	Narrow field	Detailed field
08 Agriculture, forestry, fisheries and veterinary	081 Agriculture	0811 Crop and livestock production 0812 Horticulture
	082 Forestry	0821 Forestry
	083 Fisheries	0831 Fisheries
	084 Veterinary	0841 Veterinary
09 Health and welfare	091 Health	0911 Dental studies 0912 Medicine 0913 Nursing and midwifery 0914 Medical diagnostic and treatment technology 0915 Therapy and rehabilitation 0916 Pharmacy 0917 Traditional and complementary medicine and therapy
	092 Welfare	0921 Care of the elderly and of disabled adults 0922 Child care and youth services 0923 Social work and counselling
10 Services	101 Personal services	1011 Domestic services 1012 Hair and beauty services 1013 Hotel, restaurants and catering 1014 Sports 1015 Travel, tourism and leisure
	102 Hygiene and occupational health services	1021 Community sanitation 1022 Occupational health and safety
	103 Security services	1031 Military and defence 1032 Protection of persons and property
	104 Transport services	1041 Transport services
<p><i>In addition to the detailed fields in the table above; "0", "8" and "9" may be used (see also the guidelines in Sections 7 and 8):</i></p> <p><i>"8" is used at the narrow and detailed field level when classifying inter-disciplinary or broad programmes and qualifications to the broad field in which the greater part of the intended learning time is spent (e.g. 0288 'Inter-disciplinary programmes and qualifications involving arts and humanities'). '0' is used when no further information is available about the field than the field description at the next higher level of the classification hierarchy (i.e. at the broad field or at the narrow field level).</i></p> <p><i>'9' is used at the detailed field level when classifying programmes and qualifications which do not fit within any of the listed detailed fields.</i></p> <p><i>'9999', '999' or '99' can be used in data collections, especially in surveys if the field is not known.</i></p>		

Додаток 6

Відповідність галузей освіти і підготовки МСКО-Г 2013 та галузей освіти МСКО 2011 (МСКО 1997)

ISCED Fields of Education and Training 2013	ISCED 1997 (and 2011) Fields of Education
00 Generic programmes and qualifications	0 General programmes
001 Basic programmes and qualifications	01 Basic programmes
002 Literacy and numeracy	08 Literacy and numeracy
003 Personal skills and development	09 Personal development
01 Education	1 Education
011 Education	14 Teacher training and education science
02 Arts and humanities	2 Humanities and Arts
021 Arts	21 Arts
022 Humanities (except languages)	22 Humanities
023 Languages	
03 Social sciences, journalism and information	3 Social sciences, business and law (minus business and law)
031 Social and behavioural sciences	31 Social and behavioural science
032 Journalism and information	32 Journalism and information
04 Business, administration and law	3 Social sciences, business and law (minus social sciences)
041 Business and administration	34 Business and administration
042 Law	38 Law
05 Natural sciences, mathematics and statistics	4 Science (minus computing) plus natural parks and wildlife from 62 Agriculture, forestry and fishery
051 Biological and related sciences	42 Life sciences <u>minus</u> other allied sciences
052 Environment	Part of 42 Life sciences (other allied sciences), part of 62 Agriculture, forestry and fishery (natural parks, wildlife)
053 Physical sciences	44 Physical science
054 Mathematics and statistics	46 Mathematics and statistics
06 Information and Communication Technologies	4 Science (Computing only)
061 Information and Communication Technologies	48 Computing
07 Engineering, manufacturing and construction	5 Engineering, manufacturing and construction (plus most of 85 Environmental protection)
071 Engineering and engineering trades	52 Engineering and engineering trades (plus most of 85 Environmental protection)
072 Manufacturing and processing	54 Manufacturing and processing
073 Architecture and construction	58 Architecture and building
08 Agriculture, forestry, fisheries and veterinary	6 Agriculture (minus natural parks and wildlife)
081 Agriculture	62 Agriculture, forestry and fishery (<u>minus</u> natural parks and wildlife)
082 Forestry	
083 Fisheries	
084 Veterinary	64 Veterinary
09 Health and welfare	7 Health and welfare
091 Health	72 Health
092 Welfare	76 Social services
10 Services	8 Services (minus most of 85 Environmental protection)
101 Personal services	81 Personal services
102 Hygiene and occupational health services	Part of 85 Environmental protection (community sanitation and labour protection and security)
103 Security services	86 Security services
104 Transport services	84 Transport services

Відомості про авторів - укладачів

Борис Микола Михайлович, кандидат технічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної і виховної роботи та міжнародних зв'язків Національного лісотехнічного університету України;

Захарченко Вадим Миколайович, доктор технічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної роботи Національного університету «Одеська морська академія», Національний експерт з реформування вищої освіти України Програми ЄС Еразмус+, Національний координатор Еразмус+ проєкту «Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів»;

Криклій Олена Анатоліївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансових технологій та підприємництва Сумського державного університету;

Парменова Дана Георгіївна, кандидат технічних наук, доцент, завідувачка кафедри безпеки життєдіяльності та захисту довкілля Національного університету «Одеська морська академія»;

Погребняк Ірина Федорівна, кандидат технічних наук, доцент, керівник Центру визнання кваліфікацій Херсонського національного технічного університету;

Стойка Андрій Васильович, доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Маріупольського державного університету, голова галузевої експертної ради з публічного управління та адміністрування Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти;

Франкович Марек, доктор хімічних наук, Ягеллонський університет у Кракові, Експерт з реформ вищої освіти (Польща), Координатор Еразмус+ проєкту «Підтримка визнання кваліфікацій для українських університетів».

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

Керівництво з визнання попереднього навчання

Навчально-методичний посібник

За редакцією В. М. Захарченка

Автори-укладачі: **Борис** Микола Михайлович,
Захарченко Вадим Миколайович,
Криклій Олена Анатоліївна,
Парменова Дана Георгіївна,
Погребняк Ірина Федорівна,
Стойка Андрій Васильович,
Франкович Марек

This publication has been developed within the framework of the EU-funded project
609995-EPP-1-2019-1-PL-EPPKA2-CBHE-SP
“Qualifications Recognition Support for Ukrainian Universities”

The publication reflects the views only of the authors, and the Commission and EACEA cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Підп. до друку 19.12.2024.
Формат 60×84/16. Папір офсет.
Гарнітура Times New Roman. Ум.друк. арк. 7,44.
Тираж 300 пр. Зам. № И24-12-44

Національний університет Одеська морська академія
65029, м. Одеса, Дідріхсона,8.
Тел./факс:(0482)34-14-12
publish-r@onma.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №1292 від 20.03.2003

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union